

ภาพที่ 254 พระนารายณ์กายสีขาว พระศรี และพระลักษมี

ที่มา: http://www.artoflegendindia.com/images/detailed/pbaacb092_god_vishnu_with_lakshmi_and_earth.jpg

ภาพที่ 255 พระนารายณ์กายสีแดง

ที่มา: <http://hdwallpaperes.com/wp-content/uploads/2013/01/10-Avtar-Vishnu-Wallpaper.jpg>

ภาพที่ 256 พระนารายณ์กายสีนิลดำ

ที่มา: <http://img.bollycurry.com/wallpapers/1280x1024/168611-gurmeet-as-lord-vishnu.jpg>

อาวุธของพระนารายณ์

พระนารายณ์มีอาวุธ 5 อย่างตามชื่อ “ปณจอาวุธ” ได้แก่

1. สังข์ปาณจะชันษะ (หมายถึง ท้องฟ้า) เป็นเปลือกหอยสังข์อันหุ้มกายอสูร ปาณจะชันษะนี้เมื่อขึ้นบกมีรูปกายเป็นมนุษย์ แต่พอลงทะเลกลายเป็นหอยสังข์ ครั้งหนึ่งปาณจะชันษะลักบุตรพรหมณ์सानทีปนีผู้เป็นอาจารย์พระกฤษณะ พระกฤษณะตามลงไปช่วยสังหารอสูรตาย แล้วจึงเอาเปลือกสังข์นั้นมาใช้สำหรับเป่าในการสงครามสืบไป ตามธรรมเนียมกษัตริย์โบราณต้องมีสังข์สำหรับตัวเพื่อใช้เป็นเครื่องให้อาณัติสัญญาณพล จึงจัดสังข์ว่าเป็นอาวุธอย่างหนึ่งและเป็นสิ่งเดียวที่ใช้สำหรับปลุกพระนารายณ์จากบรรทม โดยผู้เดียวที่ใช้ปลุกบรรทมได้ก็คือ พระอินทร์

ภาพที่ 257 พระอินทร์เป่าสังข์เพื่อปลุกพระนารายณ์

ที่มา: http://prc.prd.go.th/prachuapkhirkhan/images/article/news28/n20121011092250_410.jpg

2. จักรสุทธรศน์ หรือ วัชรนาถ (หมายถึง อาภาศ) เป็นจักรที่พระอิศวรประทานให้พระนารายณ์เมื่อพระองค์ทำพลีบูชาต่อพระอิศวรด้วยดอกบัววันละ 1000 ดอก จนกระทั่งหาดอกบัวมิได้ จึงควักพระเนตรออกบูชาพระอิศวร พระอิศวรทรงพอพระทัยเป็นอย่างยิ่งจึงมอบจักรหินส่วนพระองค์ให้เป็นอาวุธสำคัญ ประวิติอยู่ในจักราณมูรติอีกตำนานในมหากาธะว่า ครั้งหนึ่งพระกฤษณะไปเยี่ยมท้าวอุชยเจียรและป้าณพกุมารในนครอินทรีปรีสถ์ พระอรชุนได้ชวนพระกฤษณะไปไล่ล่าสัตว์ในป่าขาณพ ซึ่งอยู่ริมนครนั้น ในเวลานั้นพระเพลิงปรารถนาจะกินป่าขาณพแต่พระอินทร์ไม่ยอมจึงวิวาทกัน พระกฤษณะและพระอรชุนเข้าข้างพระเพลิงจึงสามารถเอาชนะพระอินทร์ พระเพลิงได้กินป่าตามความปรารถนา พระเพลิงจึงมอบจักรวัชรนาถ และคทาเกาโมทก็แต่พระกฤษณะ

ภาพที่ 258 พระอิศวรประทานจักรสุทธรศน์แก่พระนารายณ์

ที่มา: <http://srimadhvyasa.files.wordpress.com/2012/02/krishnaeshwara.jpg>

1. คทาเกาโมทก (หมายถึง แสงสว่าง)
2. ธนุสารนตะ หรือศรสารนตะ แปลว่าทำจากเขาสัตว์
3. พระขรรค์นทก แปลว่าขึ้นใจ
4. ดอกบัว (หมายถึง น้ำ) บางครั้งทรงภู (เขา) หรือ ธรณี (แผ่นดิน)
5. ศรี หรือ ศรีสุทเป็นอาวุธของพระอิศวรที่เรียกรวมเป็นอาวุธของพระนารายณ์คงเป็น
การเข้าใจผิด (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ, 2515, หน้า 25-26) คำว่า ศรี คทา จักร สังข์ เป็น
อาวุธของมหาเทพทั้งสี่ คือ ศรีสุทของพระอิศวร คทาของพระพรหม จักรของพระนารายณ์ และสังข์
ที่พระอินทร์ใช้ปลุกบรรทมพระนารายณ์

กำเนิดพระนารายณ์

เดิมทีพระเป็นเจ้าแต่องค์เดียวเรียกว่า “ปรพพรหม” เป็นผู้สร้างสิ่งทั้งปวง คัมภีร์วราหะ
ปุราณะว่า พระนารายณ์ผู้เป็นปรพพรหมเมื่อได้ทรงรำพึงถึงการที่จะสร้างโลกขึ้นแล้ว จึงได้ทรงคำนึง
ด้วยว่าจะบำรุงรักษาโลกไว้ต่อไปด้วย แต่พระองค์ทรงเป็นรูปพรหมไม่มีรูปร่าง หาตัวตนมิได้ จึง
ไม่สามารถทำกิจนี้ได้ จึงทรงแบ่งภาคเป็นรูปเทพ เป็นเทวราช จึงประทานพรแก่พระนารายณ์องค์
ใหม่ คือ คุรวิญญู ท่านจึงเป็นผู้สร้างสิ่งทั้งปวง คือ ให้เป็น “พรหม หรือ หิรัณยครรภ (ไข่ทอง)” ท่าน
จึงเป็นผู้บริหาร โลกทั้งสาม “หริ” และเป็นท่อนับถือแต่ชนทั้งปวง ท่านจึงเป็นผู้รอบรู้ทุกสิ่งสรรพ
และมีอานุภาพใหญ่ยิ่ง และท่านจึงปฏิบัติตามความปรารถนาแห่งพระพรหมและเทวดาทั้งปวงเป็น
นิตยเทอญ แล้วพระปรพพรหมก็คืนสู่ความเป็นธรรมชาติแห่งพระองค์ ฝ่ายพระวิญญู เมื่อทรงรำพึงถึงการ
ได้กำเนิดมาจึงทรงบรรทมหลับไป ในเวลาบรรทมได้ทรงสุบินถึงการสร้างสิ่งต่าง ๆ และได้บังเกิด
มีดอกบัวผุดขึ้นจากพระนาภี ในกลางดอกบัวนี้พระพรหมธาดา ได้บังเกิดขึ้น และพระพรหมองค์นี้
เป็นผู้สร้างมนุษย์ อมนุษย์และสัตว์ทั้งปวงในสามโลก

ในคัมภีร์ปัทมาปุราณะ กล่าวไว้ว่า “เมื่อแรกเริ่มการสร้างโลก พระวิญญูเจ้ามีพระประสงค์
ที่จะสร้างโลก จึงทรงแบ่งภาคเป็นสามส่วน เป็นพระผู้สร้าง 1 พระผู้บริหาร 1 พระผู้สังหาร 1 เพื่อ
สร้างโลกนี้ พระมหาสวามัญญวได้ทรงสร้างพระพรหมจากพระปรสวะเบื้องขวา แล้วเพื่อบริหาร
โลกได้ทรงสร้างพระวิญญูจากพระปรสวะเบื้องซ้าย และเพื่อล้างโลกได้ทรงสร้างพระคิเวมหากาล
จากบั้นกลางของพระองค์”

ในคัมภีร์วิญญูปุราณะ มีคำสอนไว้ว่า “โลกนี้กำเนิดจากพระวิญญู คงอยู่ในพระวิญญู
พระองค์เป็นเหตุแห่งการคงอยู่และความสูญแห่งโลก พระองค์เดียว คือ โลก” (พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าฯ, 2514, หน้า 7-8)

ภาพที่ 259 พระวิษณุ ถือโลก

ที่มา: <https://www.facebook.com/pages/Lord-Vishnu/29215337734>

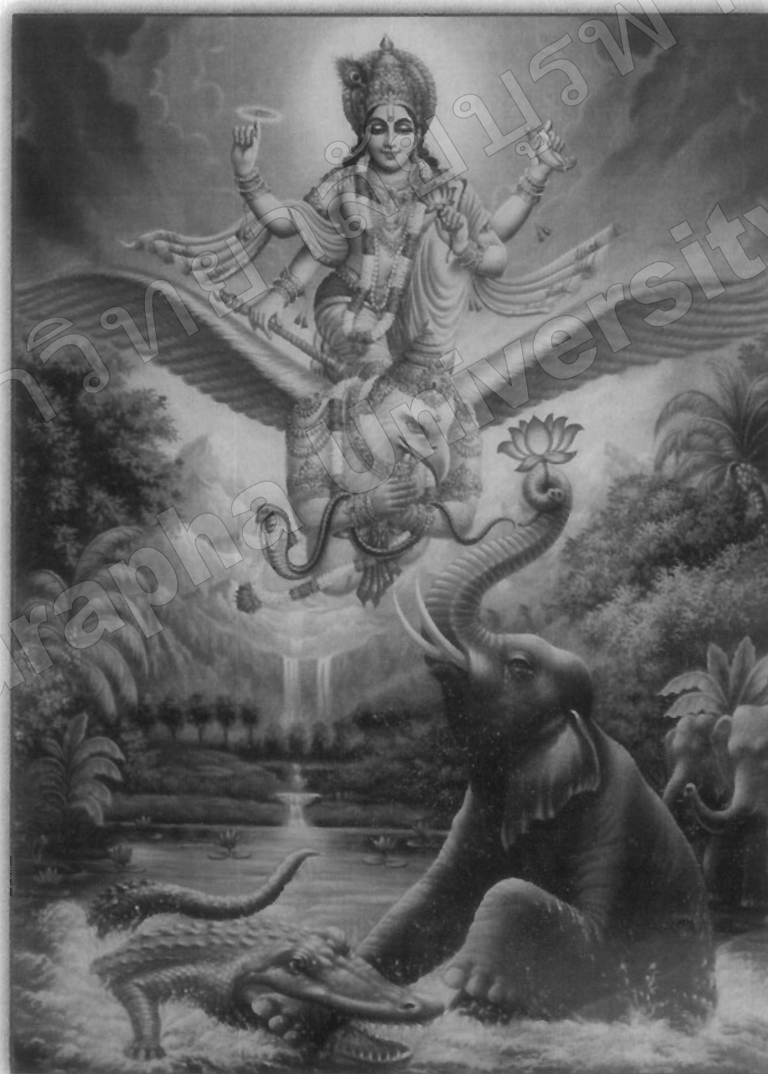
ภาพที่ 260 พระปรพรมสร้างพระนารายณ์

ที่มา: <http://www.devshoppe.com/images/graphics/shrinarayantop.jpg>

พระนารายณ์ปางต่าง ๆ

1. คเชนทรโมกษะ (Gajenramoksa)

คัมภีร์ภควัดปุราณะเล่าว่า ครึ่งหนึ่งพญาช้างคเชนทรและนางช้างลงไปกินน้ำในสระที่เขตริฎฐ ได้ถูกจระเข้ (นาค) กัดขาและพยายามลากลงไปใต้น้ำลึก พญาช้างสวดอ้อนวอนขอให้พระวิษณุช่วย พระวิษณุทรงกรุณาช่วยเหลือคเชนทร ส่วนจระเข้ก็พันสาปเมื่อเจอกับพระวิษณุกลับกลายเป็นกษัตริย์ของคนธรรมดาพื่อนามว่า หนู (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551, หน้า 115-116)

ภาพที่ 261 คเชนทรโมกษะ

ที่มา: <http://divinehindugodwallpapers.blogspot.com/2011/12/lord-vishnu-garuda-gajendra-moksha.html>

2. นารายณะ (Narayana)

รูปพระนารายณ์คู่กับพระลักษมีบางครั้งเรียก ลักษมี-นารายณะ มีสี่กร วรรณะสีทอง ทรงสังข์ จักร พระหัตถ์ที่สี่อยู่ในท่าประทานอภัย พระองค์ประทับด้วยปัทมภรณ์ สวม วนมาลา ประทับเหนือพญาครุฑ (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551, หน้า 116)

ภาพที่ 262 ลักษมี นารายณะ

ที่มา: <http://orgvalmikiramayana.blogspot.com/2010/03/some-background-info-for-better.html>

3. ชลศायิน (Jalasayi)

ผู้นอนเหนือน้ำ คัมภีร์ศกนทีปุราณะอ้างถึง ชลสาชิน แสดงภาพพระวิษณุประทับกลางมหาสมุทร มีพระนางลักษมีประทับอยู่ที่ปลายพระบาท (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551, หน้า 116)

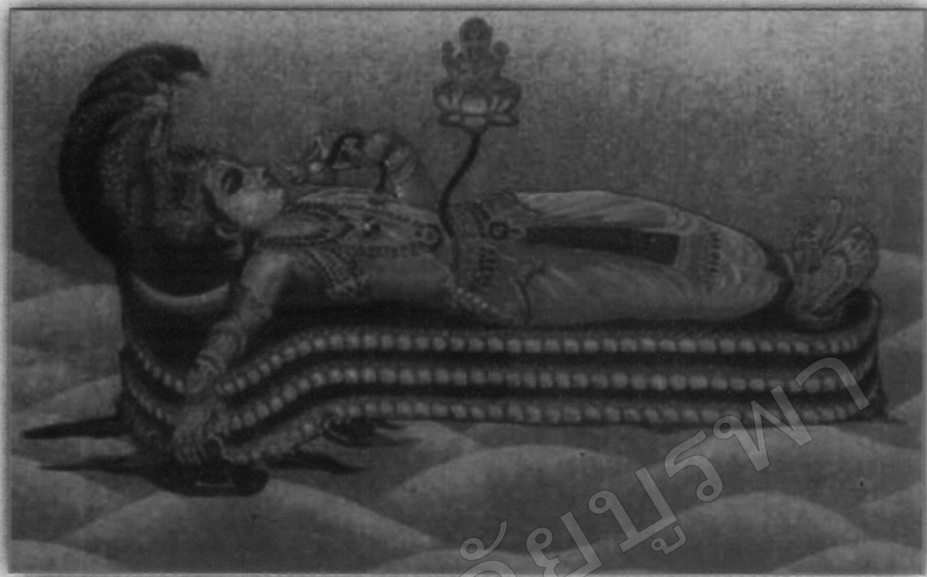

ภาพที่ 263 ชลสาชิน

ที่มา: <http://aspiretoyou.com/wp-content/uploads/2011/03/Lord-Vishnu1.jpg>

4. เศษะสาชิน (Sesasayi)

ผู้นอนบนพญานาค พระวิษณุทรงบรรทมหลังเกิดน้ำท่วมทำลายล้างโลก บังเกิดดอกบัวทองออกจากพระนาภี ในดอกบัวมีพระพรหมประทับอยู่ (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551, หน้า 116)

ภาพที่ 264 เศษะศายิน

ที่มา: <http://mohansuniverse.files.wordpress.com/2010/09/adi-sesa.jpg>

5. นรณารายณะ (Nara narayana)

คัมภีร์เทวีกวัดเล่าว่า นร และนารายณะเป็นโอรส สองในสี่ของพระธรรม หรือพระขม อีกสองพระองค์ คือ กฤษณะและ หริ ในขณะที่ กฤษณะและ หริ บำเพ็ญโยคะขึ้นอุกฤษณ์ นร และนารายณะ ก็เสด็จ ไปยังเทือกเขาหิมาลัยบำเพ็ญอุริมฝั่งแม่น้ำคงคาเป็นเวลานับพันปี พระอินทร์ทรงตั้งตระหนกต่อการบำเพ็ญเพียร จึงลงมาพร้อมช้าง ไรราวตะขอร้องให้ยุติ ทรงสร้างมายาจำแลงหมาป่า สิงโต เสือ สายลม ฝน ไฟ และนางเทพอัปสร ก็ไม่สามารถทำลายดบะได้ เทพฤทธิกลับสร้างนางอัปสรจากหน้าขาของนางอูรวิ มอบก้านัลพระอินทร์ พระอินทร์จึงยอมรับการทำดบะ คัมภีร์วิษณุธรรมว่า นรมีสองกร นารายณะมีสี่กรวรรณะสีน้ำเงิน ถือเพศฤทธิมีประจำ สวมหนังกวาง เกศาขมวดมนไว้ (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551, หน้า 118-119)

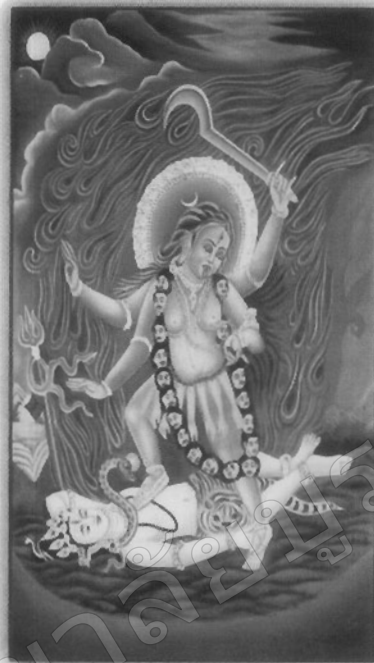

ภาพที่ 265 นรณารายณะ

ที่มา: <http://.blogspot.com/2012/10/10-bhagavatha-nara-and-narayana.html#!/2012/10/10-bhagavatha-nara-and-narayana.html>

ศาคติของพระนารายณ์

ศาคติ คือ ความเป็นหญิงของพรหมสตรีลิงค์ ศาคติของพระนารายณ์แสดงออกทั้งในทางเร้นลับและเปิดเผย กล่าวคือศาคติของพระนารายณ์เป็นสตรีชื่อ นางโมหิณี ปรากฏกายครั้งแรกตอนหลอกลวงให้อสูรดื่มสุราเพื่อชิงน้ำอมฤต คราวกวนเกษียณสมุทร ลงโทษพระราหูที่แอบดื่มน้ำอมฤต ครั้งที่สองออกคู่กับพระอิศวรเพื่อสั่งสอนบรรดาพระฤๅษีในลักษณะคู่สามีภรรยา หรือ-และครั้งที่สามปรากฏกายหลอกลวงยักษ์ นนทก โดยการร้ายรำ จนนิ้วเพชรของนนทกย้อนทำร้ายตนเอง ลักษณะของนางโมหิณีเป็นหญิงงามมากด้วยเสน่ห์เข้าชวนและเป็นชายาพระอิศวร แต่ร่างศาคติของพระนารายณ์ที่รู้จักกันดีและเป็นชายาพระอิศวรด้วยเช่นกันก็คือ พระกาลี ในขณะที่พระนารายณ์แสดงถึงคุณธรรม คือ การช่วยเหลือ ศาคติมีธรรมอันเป็นขั้วตรงกันข้ามก็คือ การแสดแสร้งแก่งัดทำ หลอกลวง นางโมหิณีนั้นเป็นรูปแสดแสร้ง ซึ่งรูปลักษณะที่แท้จริงของความหลอกลวง แก่งัดทำ ก็คือ พระกาลี ที่มีลักษณะน่าสพรึงกลัวนั่นเอง จากลักษณะของพระกาลี จะเห็นได้ว่าพระนางก็มีสีกร ผิวสีนิลดำ เช่นเดียวกับพระนารายณ์ และรูปเคารพจะมีพระอิศวรรองรับพระบาทเสมอ เพราะนอกเหนือจากพระสตีแล้ว นางพระนารายณ์ก็คืออีกสตรีที่พระอิศวรทรงรัก

ภาพที่ 266 พระแม่อากาลี

ที่มา: <http://www.fundoophotos.com/>

ภาพที่ 267 นางโมหิณี

ที่มา: <http://display.discussdisplaydine.in/d/91-2/mohini.jpg>

ที่ประทับของพระนารายณ์

ที่ประทับของพระนารายณ์ อยู่บนบัลลังก์ “อนันตนาคราช” หรือ “เศษะนาค” ที่ทะเล
น้ำนม “เกษียรสมุทร” โลกไวญญูซึ่งเขาจักรวาลดังคำกลอน

๑ แล้วกลับเป็นองค์พระทรงครุฑ	ถือเทพอาวุธเงื่อง่า
เหาะทะยานผ่านชั้นเมฆา	ตรงมาเกษียรสมุทรไท่ ๆ
๑ ครั้นถึงเข้าที่บรรทมสินธุ์	กลางมหาวารินกว้างใหญ่
เหนือบัลลังก์หลังนาคอาไฟ	สะกดใจร้ายเวทพิธีการ ๆ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)

ที่สถิตของพระนารายณ์เรียกว่า “ไวญญู” ในคัมภีร์มหาภารตะว่า เป็นทองทั้งแผ่น กว้าง
แปดหมื่นโยชน์ วิมานล้วนแล้วไปด้วยรัตนะ เสาและข้อฟ้าใบระกาเป็นเพชรพลอย น้ำพระคงคาตก
ลงมาจากสวรรค์ลงตรงรูวะ (ยอดโลก) แล้วไหลมาทางผมแห่งสัปตฤณิ ตกจากนั้นเป็นลำน้ำใหญ่
ณ ที่มีสระ โบกขรณิทั้ง 5 อันเต็มไปด้วยบัว 5 อย่าง มีดอกจงกลนีสีขาวสะอาด (พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าฯ, 2515, หน้า 16)

ภาพที่ 268 โลกสวรรค์ไวญญู

ที่มา: <http://www.krsna-art.com/index.php?p=pics&kid=58>

ภาพที่ 269 พระนารายณ์ประทับบัลลังก์นาคที่เกษียรสมุทรในสวรรค์ไวกูณฐ์

ที่มา: <http://aspiretoyou.com/2011/03/meditation-on-lord-vishnu/>

ภาพที่ 270 พระนารายณ์ประทับบัลลังก์นาคที่เกษียรสมุทรในสวรรค์ไวกูณฐ์

ที่มา: http://en.academic.ru/pictures/enwiki/86/Vishnu_and_Lakshmi_on_Shesha_Naga_ca_1870.jpg

บัลลังก์นาคของพระนารายณ์

พระนารายณ์ทรงประทับและทรงบรรทมบนพญานาคราช ชื่อ อนันตนาคราช Ananta Shesha หรือ พญาเศษนาคราช ซึ่งเป็นพญานาคผู้เป็นใหญ่เหนือนาคทั้งหลายในบาดาลมีพันเศียร (เรีนฤทัย สัจพันธุ์, 2554, หน้า 147) ร่างกายยาวพันรอบจักรวาล ปากทั้งพันร้องเพลงขับกล่อมพระนารายณ์ ในคัมภีร์ปุราณะว่าเป็นพระโอรสองค์โตของพระกศยปประชาชนดีกับนางภัทธู จึงร่วมบิดากับพญาครุฑเวทโดยพาหนะของพระนารายณ์ ในภควัทปุราณะว่าพญานันตนาคราชเป็นหนึ่งในอวตารของพระนารายณ์ กล่าวว่เมื่อพญานันตนาคราชยึดตัวตรงเป็นเวลาสร้างสรรสรรพสิ่ง และเมื่อพญานันตนาคราชขดม้วนตัว ก็เป็นเวลายุติการสร้างสรร และเมื่อโลกถูกทำลายตอนสิ้นมหากัลป์ พญานันตนาคราชจะยังคงสภาพอยู่เช่นที่เป็น (อังกฤษวิกิพีเดีย, 2556)

พญานันตนาคราชก็คือเกณียรสมุทร (สวามีพระนุพระดา, 2556)

ภาพที่ 271 พระนารายณ์ประทับบัลลังก์นาคที่เกณียรสมุทรในสวรรค์ไวกูณฐ์

ที่มา: <http://images.fineartamerica.com/images-medium-large-5/lord-vishnu-in-ananta-sayan-posture-prasida-yerra.jpg>

พาหนะของพระนารายณ์

พญาครุฑ Garuda สันสกฤต: गरुड, eagle หรือ เวน ไคย เป็นบุตรของพระกัศยปมุนีเทพบิดร และนางวินดา พระกัศยปมุนีเป็นผู้ให้กำเนิดเทพอีกหลายองค์เช่น พระอินทร์ พระองค์มีชายาหลายองค์ นอกจากนางวินดาแล้ว ยังมีชายาอีกองค์หนึ่งคือ นางกัทรุ ซึ่งเป็นพี่น้องกับนางวินดาและเป็นมารดาของนาคทั้งปวง ทั้งสองนางได้ขอพรให้กำเนิดบุตรจากพระกัศยป โดยนางกัทรุได้ขอพรว่าขอให้มียุตรจำนวนมาก ซึ่งต่อมาก็ได้ให้กำเนิดนาคหนึ่งพันตัว อาศัยอยู่ในแดนบาดาล ส่วนนางวินดาขอบุตรเพียงสององค์และขอให้ลูกมีอำนาจวาสนามีฤทธิ์มากกว่าพระอินทร์ เมื่อนางคลอดบุตรปรากฏว่าออกมาเป็นไข่สองฟอง นางทนรอไม่ไหวว่าบุตรของตนจะมีหน้าตาอย่างไร จึงทุบไข่ออกมาฟองหนึ่ง ปรากฏว่าเป็นเทพบุตรที่มีกายแก่ครั้งท่อนบนชื่อ อรุณ อรุณเทพบุตรโอรสมารดาของตนที่ทำให้ตนออกจากไข่ก่อนกำหนด จึงสายให้มารดาของตนเป็นทาสนางกัทรุ และให้บุตรคนที่สองของนางเป็นผู้ช่วยนางให้พ้นจากความเป็นทาส จากนั้นจึงขึ้นไปเป็นสารถีให้กับพระอาทิตย์หรือสุริยเทพ นางวินดาจึงไม่กล้าทุบไข่ฟองที่สองออกมาดู คงรอให้ถึงกำหนดที่บุตรคนที่สองซึ่งก็คือพญาครุฑออกมาจากไข่เอง อนึ่ง เมื่อพญาครุฑแรกเกิดว่ากันว่า มีร่างกายขยายตัวออกใหญ่โตจนจรดฟ้า ดวงตาเมื่อกะพริบเหมือนฟ้าแลบ เวลาขยับปีกก็โต ขุนเขาก็จะตกใจหนีหายไปพร้อมพระพาย รัศมีที่พวยพุ่งออกจากกายมีลักษณะดั่งไฟไหม้ทั่วสี่ทิศ

ในกาลต่อมา นางกัทรุและนางวินดาได้พนันกันถึงสี่ของม้าอุโจสรพที่เกิดคราวกวนเกษียรสมุทรและเป็นสมบัติของพระอินทร์ โดยพนันว่าใครแพ้ต้องเป็นทาสอีกฝ่ายห้าร้อยปี นางวินดาทายว่าม้าสีขาวส่วนนางกัทรุทายว่าสีดำ ซึ่งความจริงม้าเป็นสีขาวดังที่นางวินดาทาย แต่นางกัทรุใช้อุบายให้นาคลูกของตนแปลงเป็นขนสีดำไปแซมอยู่เต็มตัวม้า (บางตำนานว่าให้นาคพันพิษใส่ม้าจนเป็นสีดำ) นางวินดาไม่ทราบในอุบายเลยยอมแพ้ ต้องเป็นทาสของนางกัทรุถึงห้าร้อยปี

ภายหลังเมื่อครุฑได้ทราบสาเหตุที่มารดาต้องตกเป็นทาสและได้ทราบเงื่อนไขจากพวกนาคว่า ต้องไปเอาน้ำอมฤตให้นาคเสียก่อนจึงจะให้นางวินดาเป็นไท ครุฑจึงบินไปสวรรค์ไปเอาน้ำอมฤตซึ่งอยู่กับพระจันทร์ แล้วคว่ำพระจันทร์มาซ่อนไว้ใต้ปีก แต่ถูกพระอินทร์และทวยเทพติดตามมา และเกิดต่อสู้กันขึ้น ฝ่ายเทวดานั้นไม่อาจเอาชนะได้ โดยเมื่อพระอินทร์ใช้วชิระโจมตีครุฑนั้น ครุฑไม่ได้รับบาดเจ็บแม้แต่น้อย แต่ครุฑก็จำได้ว่าวชิระเป็นอาวุธที่พระอิศวรประทานให้แก่พระอินทร์ จึงสลัดขนของตนให้หล่นลงไปเส้นหนึ่งเพื่อแสดงความเคารพต่อวชิระและรักษาเกียรติของพระอินทร์ผู้เป็นหัวหน้าของเหล่าเทพ ด้านพระวิษณุหรือพระนารายณ์ก็ได้ออกมาขวางครุฑไว้และสู้รบพญาครุฑด้วยเช่นกัน แต่ต่างฝ่ายต่างไม่อาจเอาชนะกันได้ ทั้งสองจึงทำความตกลงยุติศึกต่อกัน โดยพระวิษณุให้พรแก่ครุฑว่าจะให้ครุฑเป็นอมตะและให้อยู่ตำแหน่งสูงกว่าพระองค์ ส่วนครุฑก็ถวายสัญญาว่าจะเป็นพาหนะของพระวิษณุ และเป็นธงครุฑพ่าห์สำหรับปักอยู่บนรถศึกของ

พระวิษณุอันเป็นที่สูงกว่า ครุฑจึงเป็นพาหนะของพระนารายณ์นับแต่นั้นมา

เมื่อครุฑได้หมอน้ำอมฤตนั้น พระอินทร์ได้ตามมาขอคืน ครุฑก็บอกว่าตนต้องรักษาสัตย์ที่จะนำไปให้นาคเพื่อไถ่มาราคาให้พ้นจากการเป็นทาส และให้พระอินทร์ตามไปเอาคืนเอง ครุฑจึงเอาน้ำอมฤตไปให้นาคโดยวางไว้บนหญ้าคา (และว่าได้ทำน้ำอมฤตหยดบนหญ้าคา 2-3 หยด ด้วยเหตุนี้ หญ้าคาจึงถือเป็นสิ่งมงคลในทางศาสนาพราหมณ์) ส่วนนาคเมื่อเห็นน้ำอมฤตก็ยินดี จึงยอมปล่อยนางวินดาแม่ครุฑให้เป็นอิสระ ขณะพากันไปตรงน้ำชำระกายเพื่อจะมากินน้ำอมฤตนั้นเอง พระอินทร์ก็นำหมอน้ำอมฤตกลับไป ทำให้นาคไม่ได้กิน พวกนาคจึงเลี้ยที่ใบหญ้าคาด้วยเชื่อว่าอาจมีหยดน้ำอมฤตหลงเหลืออยู่ ทำให้ใบหญ้าคาบาดกลางลิ้นเป็นทางยาว (เรื่องนี้กลายเป็นที่มาว่าทำไมงูจึงมีลิ้นเป็นสองแฉกสืบมาจนทุกวันนี้) แต่นั้นครุฑกับนาคจึงเป็นศัตรูกันมา โดยตลอด และครุฑนั้นก็จับนาคกินเป็นอาหารเสมอ

ครุฑมีชายาชื่ออุณนดิหรือวินายกา ไอรสชื่อ สัมปาติหรือสัมพาที และชญาหรือสดาญ ตามวรรณคดีพุทธศาสนาว่าครุฑมีขนาดใหญ่มาก วัดจากปีกข้างหนึ่งไปยังอีกข้างหนึ่งได้ 150 โยชน์ เวลากระพือปีกสามารถทำให้เกิดพายุใหญ่ เกิดมีดมนและทำลายบ้านเมืองให้หมดสิ้นไปได้ ที่อยู่ของครุฑเรียกว่า สุบรรณพิภพเป็นวิมานอยู่บนต้นสิมพลีหรือต้นจ้าว อยู่เชิงเขาพระสุเมรุ (วิกิพีเดีย, 2556)

ภาพที่ 272 พระนารายณ์ทรงสุบรรณ (ครุฑ)

ที่มา: <http://fineartamerica.com/featured/vishnu-flying-on-the-back-of-garuda-dominique-amendola.html>

พระมเหสี พระชายา พระโอรส พระธิดาของพระนารายณ์
พระนารายณ์มีพระมเหสีและพระชายา ดังนี้

1. พระลักษมี
2. พระศรี
3. พระธรณี

นางนารายณ์มีพระสวามี ดังนี้

1. พระอิศวร

พระนารายณ์มีพระโอรสและพระธิดา ดังนี้

1. พระพรหม
2. พระพิณาย
3. พระเทวเสนา หรือ พระ เทวยานี
4. พระอังคาร

ภาพที่ 273 ครอบครัวพระนารายณ์

ที่มา: [http://3.bp.blogspot.com/_wdBFW8rxB8s/TCsU8IjC47I/AAAAAAAAAF9E/pWZuNw](http://3.bp.blogspot.com/_wdBFW8rxB8s/TCsU8IjC47I/AAAAAAAAAF9E/pWZuNwROZ2Q/s640/Padmanabhaswami.jpg)

ROZ2Q/s640/Padmanabhaswami.jpg

พระลักษมีและพระศรี

พระลักษมี Lakshmi สันสกฤต: लक्ष्मी (ลักษมี) พระมหาลักษมี และพระศรีเป็นเทพีในศาสนาฮินดู พระลักษมีโดยเป็นเทพีแห่งความร่ำรวย โชค ความรัก ดอกบัว พระศรีเป็นเทพีแห่งความงาม ความสะดวก สบายและความอุดมสมบูรณ์ ทั้งสองพระองค์บางครั้งเป็นหนึ่งเดียวกัน บางครั้งแยกเป็นสอง พระศรีมหาลักษมี มีกำเนิดจากฟองน้ำ ในคราวเทวดาและอสูร กวนเกษียรสมุทร ทำน้ำอมฤต จึงได้นามว่า ชลธิชา (เกิดแต่น้ำ) หรือ กษีราพรตนิยา (ลูกสาวแห่งทะเลน้ำนม) ในขณะที่ผู้ค้ำขึ้นมานั้นนั่งมาในดอกบัวและมือถือดอกบัวด้วย จึงมีอีกนามหนึ่งว่า ปัทมา หรือ กมลตา แต่ในคัมภีร์วิษณุปุราณะจะกล่าวไว้ว่า พระลักษมีเป็นธิดาของพระฤาษีภฤคุกับนางชยาตี รูปพระลักษมีมักเขียนเป็นสตรีที่งามยังมี 2 กรอย่างธรรมดา (บางแห่งก็ว่ามี 4 กร) ถือายเป็นสีทอง ถือทรงสี่เหลี่ยม นั่งหรือยืนบนดอกบัวและมือถือดอกบัว พระลักษมีมีพระโอรส คือ กามเทพ (วิกิพีเดีย, 2556) งานวิจัยนี้พบว่าพระศรีเป็นภาคหนึ่งของพระอิศวร ชื่ออื่นได้แก่ ปัทมา หริปริยา โลกมาตา ชันมาตา มหาลักษมี พระลักษมีทรง ปัทมาะ หม้อน้ำปูลงพระเศียร แก้วมณี มังกร อังกุส วาหระ มินนิถุณา อักษมาลา สังข์ โค พาหนะของพระศรีมหาลักษมี คือ นกยูง ชื่อ อูรุก และช้าง กชลักษมี

ภาพที่ 274 พระศรีทรงนกยูง อูรุก

ที่มา: <http://www.dollsofindia.com/product/hindu-posters/lakshmi-reprint-on-paper-PZ42.html>

ภาพที่ 275 พระลักษมีทรงช้าง คชลักษมี

ที่มา: <http://devotionalonly.com/wp-content/uploads/2010/04/lakshmi.jpg>

พระธรณี

พระธรณี Vasudhara เทพีแห่ง โลก ดิน แผ่นดิน เรียกชื่ออื่นเช่น ธรติ ธรณี ธริตริ วสุทรา พุทธาเป็นผู้กำจุนมนุษย์ สัตว์ และพืชทั้งหลาย พระธรณีมีผิวพระกายดำ พระรูปสวยงาม ดวงพระพักตร์รูปไข่ มวยพระเกศาเขียวข่มเหมือนกลุ่มมณ พระเนตรสีเหมือนบิวสถานสีน้ำเงิน พระอุระใหญ่ พระกายอ่อน บั้นพระองค์เล็ก พระโสณีผั่งผาย พระเพลาโค้ง พระขม่วเรียว พระพาหาเหมือนงวงไอยรา พระองค์เล็กเรียวเหมือนลำเทียนที่พ้นดีแล้ว พระทัยเยือกเย็นไม่หวนไหว พระพักตร์มีเค้ายิ้มอยู่เสมอ รักความสงบเมื่อคราวที่รันยักขีมีวันแผ่นดินลงไปบาดาล พระนารายณ์อวดความเป็นหมู่ช่วยพระธรณีพ้นจากภการจมน้ำ พระธรณีมีโอวตกับพระนารายณ์ คือพระอังคาร (ส.พลาญน้อย, 2556, หน้า 156-159) พาหนะของพระธรณี คือ สิงโตดำ และหอยสังข์

ภาพที่ 276 พระธรณีวสุทรา

ที่มา: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=785849>

พระเทวเสนาและพระวัลลี

พระเทวเสนา หรือ เทวยานี Devayanai เทพีแห่งการกระทำ และ พระวัลลี Valli เทพีแห่งความปรารถนา ทั้งสองพระองค์เป็นพระธิดาของพระนารายณ์และพระลักษมี พระเทวเสนา รู้เหตุการณ์ล่วงหน้าจึงถวายตัวเป็นธิดาพระอินทร์ พระอินทร์มอบให้เทพบุตรเฮอร์วณเป็นผู้เลี้ยงดู เมื่อคราวที่พระขันทกุมารชนะดารากาสูร พระอินทร์ยกพระเทวเสนาเป็นราชวัล ส่วนพระวัลลี ผู้นี้เองเป็นภรรยากของพระขันทกุมารอยู่ก่อน ทั้งสองพระองค์จึงแต่งงานเป็นชายาของพระขันทกุมาร

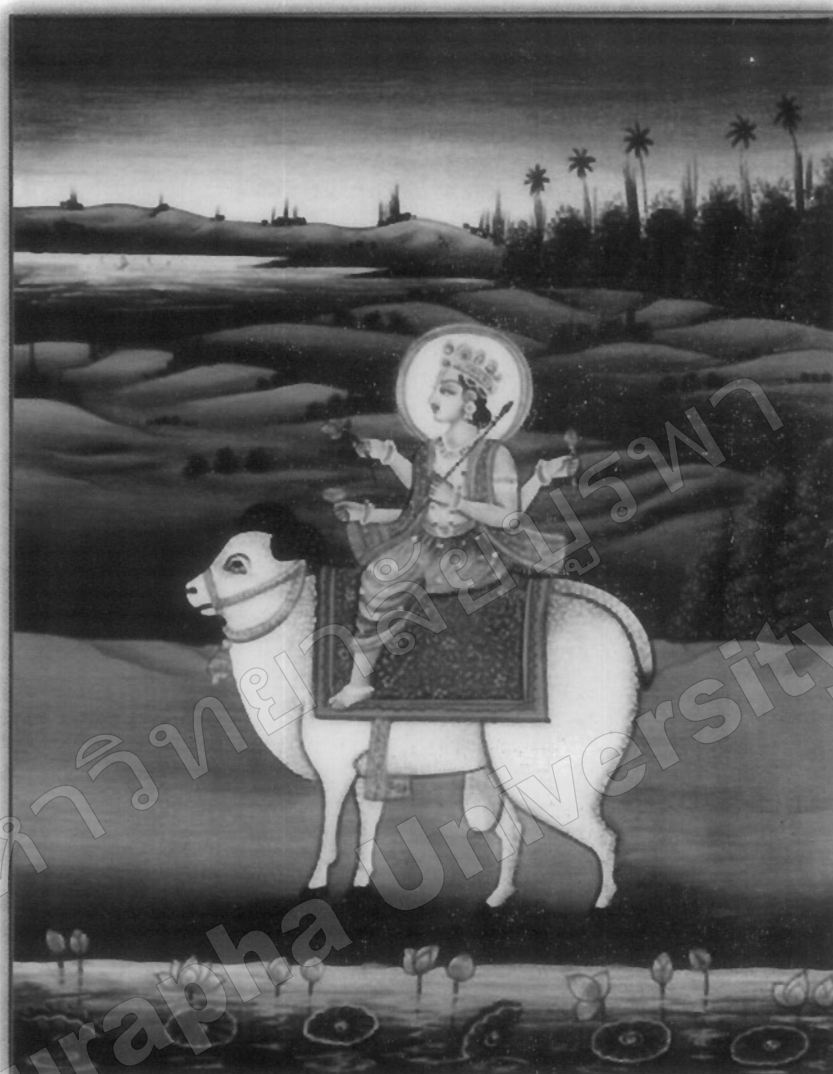

ภาพที่ 277 พระวลี พระขันตกุมาร พระเทวเสนาก

ที่มา: <http://3.bp.blogspot.com/-hnpkOUucrY/UH-FbIqg4rI/AAAAAAAAACQw/tlV3jFICE/s1600/skanda.jpg>

พระอังคาร

พระอังคาร Lord Angaraka สันสกฤต **मंगल** ผู้สวมสีแดง เป็นบุตรของ พระนารายณ์กับ พระแม่ธรณี (ปถพี) บางตำนานว่าเป็นบุตรพระศิวะกับพระธรณี กายสีมแดง มี 4 กร ทรงตรีศูล คทา ดอกบัว และหอก อารมณ์รุนแรง นิสัยโหดร้ายเป็นเทพเจ้าอารมณ์ รอบ แต่ พระอังคารนั้นเป็นเทพที่ เก่งรบทัพจับศึก พระอิศวร หรือ พระศิวะจึงได้ทรงมอบหมายให้ไปเฝ้าหาพระศุภรูด้านทิศอาทวันย์ พวหนะของพระอังคาร คือ แกะ

ภาพที่ 278 พระอังคาร

ที่มา: http://vedichealing.com/wp-content/uploads/2012/08/mangal_mars1.jpg

บทบาทของพระนารายณ์ในรามเกียรติ์

อัตลักษณ์ที่มีในตัวละครพระนารายณ์ ทั้ง 4 ตอน คือ

1. ตอนพระนารายณ์ปราบหิรันตยักษ์พระนารายณ์รับคำสั่งให้วานจากพระอิศวรช่วย

กำจัดปราบปรามหิรันตยักษ์

๑ เมื่อนั้น

รับสั่งพระจอมภพไตร

พระนารายณ์ผู้มีอักษณาสัย

บังคับไหว้แล้วรีบไปบาดาล ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)

- ๑ ครั้นถึงจึงเห็นหิรัญย์
หนีบสามแผ่นดินสุธาธาร
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)
- ๑ กลับกลายเป็นพญาสุกร
กายนั่นเผือกผ่องดังสำลี
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)
- ๑ เมื่อนั้น
เข่นเจียวตาแดงแปร่งชัน
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)
- ๑ ขวิดกัดทั่วตัวขุนมาร
เคียวขาดตัวขาดขาดใจ
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)
- ๑ เสรีปางซึ่งร้างยักษ์ร้าย
ก็ขวิดกัดเอาฟันปัดผี
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)
- ๑ แล้วกลับเป็นองค์พระทรงครุฑ
เหาะทยานผ่านขึ้นเมฆา
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)
- ๑ ครั้นถึงเข้าที่บรรทมสินธุ์
เหนือบัลลังก์หลังนาคอาไฟ
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)
2. พระนารายณ์แปลงเป็นอัปสร พระนารายณ์รับคำสั่งให้ว๊านจากพระอิศวรช่วยกำจัด
ปราบปราม ยักษ์นั้นตก
- ๑ เมื่อนั้น
รับสั่งถวายบังคมลา
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 50)
- ๑ เป็นนางโฉมงามเทพอัปสร
กราบกรานอย่างเอื้องจรี
พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 50)
- ๑ เมื่อนั้น
- ทำฤทธิสิทธิศักดิ์สำแดงหาญ
ผ่านฟ้าก็แปลงอินทรีย์ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
เจี้ยวเพชรงามอนจำรัสสี
เข้าไฉ่วือสุรา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
องค์พระวราห์รังสรรค์
วังหมุนหุนหันเข้าชิงชัย ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
ล้มลงไม่อาจทานกำลังได้
ด้วยฤทธิไกรพระจักรี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
องค์พระนารายณ์เรืองศรี
มาไว้ตามที่ด้วยศักดา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
ถือเทพอาวุธเงือง่า
ตรงมาเกษียรสมุทรไท ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
กลางมหาวารินกว้างใหญ่
สะกดใจร้ายเวทพิริการ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
องค์นารายณ์นาถา
ออกมาแปลงกายด้วยฤทธิ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
อ้อนแอ้นอรชรเฉลิมศรี
ไปสู่ที่นั้นทงจะเดินมา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ
นางนารายณ์เฝ้าลัทธิเสนาหา

ได้ฟังยังทำมารยา
ทำไมมาลวงไถ่ถาม
ปานนี้ไม่มีความเกรงใจ
พนักงานฟ้อนรำระบำบัน
มีทุกขจึงเที่ยวลงมา

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 51)

๑ เมื่อนั้น
ก่อนแล้วจึงตอบว่าที่
อันซึ่งจะฝากไมตรีข้า
เราเป็นนางรำระบำใน
ในการนักเลงเพลงฟ้อน
รำได้ก็มารำตามกัน

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 51)

๑ เมื่อนั้น
เห็นนันทกหลงกลก็ยินดี

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 52)

๑ เทพนมปฐมพรหมสีหน้า
ทั้งกวางเดินดงหงส์บิน
อีกช้านางนอนภมรเกล้า
เมขลาโยนแก้วแววไว
ลมพัดยอคดองพรหมนิมิตร
ย้ายท่ามัจฉาชมสาคร
ฝ้ายว่านนทกก็รำตาม
ถึงท่านาคาม้วนหางวง

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 52)

๑ ด้วยเดชนิ้วเพชรสิทธิศักดิ์
นางกลายเป็นองค์นารายณ์ไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 52)

๑ เมื่อนั้น
ได้ฟังจึงมีบัญชา

ข้าเลื่องนัยนาแล้วตอบไป
ลวนลามบุกรุกเข้ามาใกล้
เราเป็นข้ารับใช้เจ้าโลกา
ชื่อสุวรรณอัปสรเสนาหา
หวังว่าจะให้คล้ายร้อน ๆ (พระบาทสมเด็จพระ

นางเทพนิมิตรโหมศรี
ว่านี่ไฟเราเป็นพื้นไป
ข้อนั้นอย่าว่าหาว่าไม่
จะมีมิตรที่ใจผูกพัน
ซึ่งจะผ่นด้วยความเกษมสันต์
นั้นแหละจะสมดังจินดา ๆ (พระบาทสมเด็จพระ

พระนารายณ์ทรงสวัสดิ์ศรี
ทำที่เยื้องกรายให้ขวนยิน ๆ (พระบาทสมเด็จพระ

สอศสร้อยมาลาเจดจิน
กินรินเลียบถ้ำอำไพ
ทั้งแขกเต้าผาลาเคียงไหล่
มยุเรศฟ้อนในอัมพร
ทั้งพิสมัยเรียงหมอน
พระสีกรขว้างจักรฤทธิรงค์
ด้วยความพิสมัยไหลหลง
ชี้ตรงถูกเพลาทันใด ๆ (พระบาทสมเด็จพระ

ข้าหักส้อมลงไม่ทนได้
เหยียบไว้จะสังหารราญรอน ๆ

พระนารายณ์บรมนาถา
โทษามิ่งใหญ่หลวงนัก

ด้วยทำโอหังบังเหตุ
 เอ็งมาเทวสุรารักษ์
 ตัวกูก็คิดเมตตา
 ครัสแล้วแกว่งตรีเกรียงไกร
 ๑ เมื่อนั้น

ได้ฟังจึงตอบว่า
 เพราะมึงจะถึงแก่ความตาย
 ไขว่จะกลัวฤทธา
 ชาตินี้มึงมีแต่สองหัตถ์
 ให้สับเสียดสับพัคตร์เกรียงไกร
 มีมือยี่สิบซ้ายขวา
 กูจะเป็นมนุษย์แค่สองกร
 ให้สั้นวงศ์พงศ์มิ่งอันศักดิ์
 ว่าแล้วกวัดแกว่งกระแสงตรี

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 53)

๑ ครั้นล้ามนนทกมรณา
 เหาะระเห็จเสร็จฟ้าด้วยว่องไว

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 54)

3. พระนารายณ์อุบายให้ทศกัณฐ์คืนพระอูมา พระนารายณ์ฟังคำขอร้องเหล่าเทวาช่วยให้
 ทศกัณฐ์กลับใจพาพระอูมาคืนกลับมาคืน

๑ เมื่อนั้น องค์พระนารายณ์นำถา
 ได้แจ้งแห่งคำเทว
 อันพระอูมาโฉมยง
 แก่ทศกัณฐ์จัญไร
 นัยมันจะเชิญพระอักระศ
 ครัสแล้วสำแดงฤทธิ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 119)

๑ ครั้นถึงคันทาไปลงกา
 พระองค์จึงคิดอุบายกล

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 120)

ไม่เกรงเดชพระอิศวรทรงจักร
 โทษหนักถึงที่บรรลัย
 แต่จะไว้ชีวมึงไม่ได้
 แสงกระจายพรายไปดังเพลิงกาฬ ฯ
 พระนารายณ์ทรงสวัสดิ์ศรีมี
 กูนี้แปลงเป็นสตรีมา
 ฉิบหายด้วยหลงเสน่ห์
 ศักดานี้เพชรนั้นเมื่อไร
 จงไปอุปติเอาชาติใหม่
 เหาะเหินเดินได้ในอัมพร
 ถือกทาอาวุธนุสร
 ตามไปราญรอนชีวิ
 ประจักษ์แก่เทวาทูกราตี
 ภูมิตัดเศียรกระเด็นไป ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระจักราผู้มีอิทธิพล
 ไปยังเกษียรวารี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

จึงมีบัญชาตรัสไป
 องค์เจ้าโลกาประทาร์ให้
 ไขว่จะเป็นอะไรมี
 คินนิเวศน์ไกรลาสศรีศรี
 เหาะมาจากที่ทะเลวน ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

ก็ลงมาขายป่าพนาสนธ์
 ร่ายมนต์จำแลงอินทรี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

๑ ด้วยเดชพระเวทอันเชี่ยวชาญ
รูปนั้นแก่เฒ่าอัปรีข์
จับจอบขุดปึกพิศล
เอาขุดลงพื้นพสุธา

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 120)

๑ เสริ่งแล้วพรวนดินรดน้ำ
กอบคุท้าวยี่สิบกร

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 120)

๑ เมื่อนั้น
ได้ฟังถ้อยคำอสุรี
ตัวท่านนั้นอีกโฉดเขลา
จะตบมือสรวลเล่นให้หน้าใจ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 120)

๑ เมื่อนั้น
ยิ้มแล้วจึงกล่าววาที
ตัวเราผู้เฒ่าจะเอาบุญ
นางคิมิอยู่ไม่พอใจ
เมื่อลัษณะคือพระกาล
สูญสิ้นทั้งกรุงลงกา

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 121)

๑ เมื่อนั้น
จึงตอบไปด้วยไวยปัญญา
ชื่อว่ามณโฑ เทวี
ผิวพัศตร์ผ่องเพียงดวงจันทร์

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 121)

4. พระนารายณ์ยินยอมอวตาร พระนารายณ์รับคำสั่งให้वानจากพระอิศวร ยอมอวตาร
เพื่อช่วยกำจัดปราบปรามทศกัณฐ์และหมู่ยักษ์

๑ เมื่อนั้น
ไสยาสน์สนิพนิตรา
ได้ยินเสียงประโคมโครมครืน

ก็บันดาลกลายเป็นยักษ์
ทำที่คั่งหนึ่งพาลา
ยื่นปลุกซึ่งต้นพฤกษา
กลับรากขึ้นมาอัมพร ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

ทำเป็นขึ้นชมสโมสร
ภูธรจะลวงอสุรี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระนารายณ์ซึ่งเป็นยักษ์
ทำที่ยิ้มแย้มโยโยไฟ
กลับคิดเขินเราก้เป็นได้
ด้วยไม่รู้สีกายา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

องค์พระนารายณ์เรื่องศรี
อสุรีไม่แจ้งความใน
ท่านอย่าลืมนะจะบอกให้
เอาหญิงจิ้งไรอะไรมา
จะผลาญโคตรวงศ์ยกยา
หลับตาไม่รู้ว่าจะดี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระนารายณ์ซึ่งเป็นยักษ์
นางหนึ่งลักขณาวิลาวัณย์
งามล้ำนารีในสรวงสวรรค์
สารพันเป็นที่จำเรียวรัก ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

องค์พระนารายณ์นาถา
เหนือหลังพญาภูษงค์
สะอึกตื่นหลาจิตพิศวง

ลูกจากแท่นที่บรรทมทรง
กับฝูงทวยเทพเทวัญ
จึงปราศยไถ่ถามทันที

พระพุทธชยอศฟัาจุฬาโลก, 2549, หน้า 245)

๑ เมื่อนั้น

ฟังท้าวหมั่นวานเทวัญ
ตัวกูจะต้องอวดาร
พวกมันล้วนมีฤทธิ์
ผู้เดียวจะเคี่ยวฆ่าเชืญ
จะแสนลำบากยากกาย
ดูกรนงลักษณ์ดักขมี
พื่ออวดารไปผลาญอสุรา
บัดนี้อสุรีมีฤทธิ์
ขอเชิญเจ้าผู้ร่วมชีวัง
ลงไปช่วยกันปราบยุค
ว่าแล้วจับสังข์โมลี
พาพระลักษมีลีลาส
สององค์ขึ้นทรงพญาครุฑ

พระพุทธชยอศฟัาจุฬาโลก, 2549, หน้า 246)

๑ เมื่อนั้น

ได้ฟังบรรหารพระทรงธรรม
ซึ่งพระองค์จะให้อวดาร
ให้ราบรื่นพ่างพื้นชาติรี
ปางนี้อสุรหมุ่ยักษ์
แต่ผู้เดียวจะล้างอาธรรม
จะขอคทาเพชรจักรา
กับนาคอันเป็นบัลลังก์ทรง
ในมหานครจักรพรรดิ
ขอทั้งองค์พระลักษมี
กับเทวาไปเป็นบริวาร

เห็นองค์หัสณันธิบดี
ลงมาพร้อมกันทวยราศี
มาหาเรานี้ด้วยอันใด ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

องค์พระนารายณ์รังสรรค์

ทรงธรรม์ถวิลจินดา

ไปปราบหมู่มารักษ์ยา

สลปศรศาสดราทีเพริศพราย

เห็นจะไม่สำเร็จโดยง่าย

คิดแล้วบ้ายพิศตรมาบัญชา

ชนนีโลกยอดแสนหา

แสนเวทนาถึงแก่ครั้ง

พิศคิดว่ายากกว่าปางหลัง

ทั้งพญาบัลลังก์นาคี

ให้โลกเป็นสุขเกษมศรี

จักรแก้วมณีคทาวิฑู

จากอาสน์วาริกระษีร์สมุทร

ภูษงค์เทวัญก็ตามมา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

องค์พระนารายณ์รังสรรค์

อภิวันท์สนองพระวาที

ไปปราบพวกพาลยักษ์

ครั้งนี้เห็นมีกำลังนัก

เรื่องฤทธิ์สิทธิศักดิ์มหิมา

จะไม่สิ้นพวงศัพน์รัชยักษา

ทั้งมหาสังข์ทักษิณาวัฏ

ไปเกิดร่วมพวงศัณฑีร์

กำจัดอาธรรม์อันธพาล

ชนนีโลกยอดสงสาร

จะได้ช่วยสังหารกุมภันท์ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 247)

๑ เมื่อนั้น	ฝ่ายองค์พระนารายณ์เรื่องศรี
ครั้นได้ศุภฤกษ์สวัสดิ์	อัญชลิตาเจ้าโลกา
ชวนพระลักษมีศรีสมร	บังอรเวยวอดเสนหา
ทั้งพญอนันตนาครา	มาเราจะพากันไป
ตรัสแล้วเสด็จอวตาร	สามโลกสะท้อนหวั่นไหว
ลงสู่พระครรภ์ทรมวย	ในองค์นางเกาสุริยา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 255)

พบว่าในอัตลักษณ์ของพระนารายณ์มีลักษณะร่วมที่ปรากฏชัดอยู่ 6 ประการ คือ

1. ช่วยงานหรือรับคำสั่ง หรือ รับคำขอร้อง

1.1 ช่วยทำงานแทนพระอิศวร

1.2 ช่วยเหลือตามคำขอเทพเทวัญถ้วนหน้า

อัตลักษณ์ข้อหนึ่งของพระนารายณ์ก็คือ “ การช่วยเหลือ ”

2. มีการแปลงร่างลักษณะของการแปลงร่าง ในที่นี้หมายถึงการประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ หรือวัตถุประสงค์ที่จะทำการบางสิ่งบางประการอัตลักษณ์ข้อที่สอง ก็คือ “ การประยุกต์ ” เปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เข้ากับสถานการณ์

2.1 แปลงเป็นพญาสุกรมียลักษณะ เขี้ยวเพชรงามจนจำรัสสี กายนั้นเผือกผ่องคั่งสำลี เช่นเขี้ยวดาแดงแปร่งชันว้างมนุนหันเข้าชิงชัยหมายถึง แบบการประยุกต์ที่มีจุดแข็ง โดยใช้วิธีพื้นฐานตรงไปตรงมา ขาวสะอาด เข้มแข็ง ลงมือรวดเร็วฉับพลันทันทีตรงกับ จุดแข็ง

2.2 แปลงเป็นสุวรรณอัปสรพนักงานฟ้อนรำมีลักษณะเป็นนางโฉมงามเทพอัปสร อ่อนแอ่นอรชรเฉลิมศรีกรายกรอย่างเอื้องจรัสมารยาชำเลื่องนัยนาทำที่เอื้องกรายให้ชวนยินน่าจะ หมายถึง แบบการประยุกต์ที่แสดงจุดอ่อน โดยใช้ลีลาลูกเล่น กลเม็ดที่สอดคล้องประสานกันตรงกับจุดอ่อน

2.3 แปลงเป็นยักษ์รูปแก่เฒ่าอัปรีขมีลักษณะ ทำที่ดั่งหนึ่งพาลาทำเป็นขึ้นชมสโมสร ทำที่ยั้มแย้มไขไพยั้มแล้วจึงกล่าววาที่ตอบไปด้วยไวปัญญาหมายถึง แบบการประยุกต์ที่แสดงลักษณะของความน่าเชื่อถือ อธิบายว่าอะไรคืออุปสรรค ตัวอย่างเช่นว่า เอาหญิงจิ้งไรอะไรมา เมื่อลักษณะคือพระกาล จะผลาญโคตรวงศ์ยกหาหญิงจิ้งไรเป็นอุปสรรคที่อาจผลาญโคตรวงศ์ยกเป็นต้นตรงกับอุปสรรค

2.4 อวตารเป็นพระรามบุปผราชมีลักษณะ

๑ แลไปเห็นพระจักรา

รูปทรงโสภำอำไพ

พินิจพิศทั่วทั้งองค์	มีความพิศวงสงสัย
จะว่าพระอิศวรเรื่องชัย	ก็ไม่มีสังวาลนาถิ
จะว่าพระนารายณ์ฤทธิรอน	ก็ไม่เห็นพระกรเป็นสี
จะว่าท้าวธาดาชิบดี	เหตุใดไม่มีเป็นสีพักตร์
แม้จะว่าท้าวหัตสนัน	ไยจึงไม่ทรงวิเชียรจักร
จะว่าสุริยารักษ์	ก็จักรอยู่ในเมฆา
ครั้นจะว่าองค์พระจันทร์	ก็ผิดที่จะจรจากเวหา
ชะรอยจักรพรรดิภคยัตรา	มละสมบัติมาเป็น โขลิ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 532)

หมายถึง แบบการประยุกต์ที่พัฒนาจนเหมาะสมและสมบูรณ์แบบตรงกับ โอกาส

3. การจัดการกับยักษ์ ลักษณะของยักษ์ คือเป็นเรื่องใหญ่โต การจัดการกับยักษ์ หมายถึง มีการจัดการเรื่องใหญ่ๆ เรื่องหลักๆ การจัดการกับพงศ์พันธุ์ยักษ์หมายถึง มีการจัดการเรื่องใหญ่ ๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่มีความต่อเนื่อง ขยายความหรือบานปลายอรรถลักษณะของพระนารายณ์ข้อที่สาม ก็คือ “จัดการ” โดยองค์รวม

3.1 หิรันตยักษ์ หิรันตยักษ์ม้วนแผ่นดินสามโลกพาลงไปบาดาล หมายถึง การรวบอำนาจรวมงานทุกอย่างไว้กระจุกอยู่ที่เดียวทำให้สิ่งที่กำลังทำ ทำต่อไปไม่ได้หรือจมอยู่กับที่จัดการได้โดยใช้วิธีพื้นฐานตรงไปตรงมา ขาวสะอาด เข้มแข็ง ลงมือรวดเร็วฉับพลันทันที ได้แก่การกระจายงาน แก่ไขทุกๆจุด เหมือนกับบทที่ว่า ขวิดกัณฑ์ตัวขุนมาร ล้มลงไม่อาจทานกำลังได้ เสียรขาดตัวขาดขาดใจงานที่ทำก็รีนไหลทำต่อไปได้

3.2 นนทกนทกมีนิ้วเพชรที่ชี้ใครแล้วตาย หมายถึง การสั่งและตัดสินลงโทษโดยไม่คิดทำให้ขาดบุคลากรและขวัญกำลังใจจัดการได้โดยใช้กลลวงเล่น กลเม็ดทำให้เห็นความผิดพลาดอันเป็นจุดอ่อน ทำงานที่สอดคล้องประสานกันทั้งระบบให้เกิดศักยภาพและเอกภาพขึ้น ขวัญกำลังใจก็จะขึ้นมา

3.3 ทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ยกเขาไกรลาสที่ทรุดขึ้นเลขขอรางวัลเป็นพระอูมา หมายถึง การที่ได้รับการสนับสนุนเพราะมีผลงาน ได้รับการยกขึ้นมา พอมีตำแหน่งหน้าที่ก็ไม่รู้จักอะไรควรไม่ควร ไม่รู้จักที่ต่ำที่สูงจัดการได้โดยใช้ลักษณะของความน่าเชื่อถือ อธิบายชี้ให้เห็นว่าอะไรคืออุปสรรคอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และอะไรที่ต้องทำ

3.4 ทศกัณฐ์และพงศ์พันธุ์ยักษ์หมายถึง พวกมักใหญ่ใฝ่สูงคิดการเกินตัวจัดการได้โดยใช้การเตรียมการการเตรียมความพร้อมที่ดี

4. สะสาง ลักษณะการสะสางหลังการจัดการของพระนารายณ์ ก็คือการทำให้สำเร็จ

เรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ อุดลักษณะข้อที่สี่ ก็คือ “ความสำเร็จเรียบร้อย”

4.1 ขวิดคัตเอาพื้นปถพีมาไว้ตามที่เดิม

4.2 แก้วข้อขัดข้องให้นันทก ดังนี้

ได้ฟังจึงตอบวาทิ	ภูนี้แปลงเป็นสตรีมา
เพราะมึงจะถึงแก่ความตาย	ฉิบหายด้วยหลงเสน่ห์หา
ไช้ว่าจะกลัวฤทธา	ศักดานี้เพชรรันเมื่อไร
ชาตินี้มีแต่สองหัตถ์	จงไปอุบัติเอาชาติใหม่
ให้สืบสืบสืบทอดเกรียงไกร	เหาะเหินเดินได้ในอัมพร
มีมือยี่สิบซ้ายขวา	ถือคทาอาวุธธนูศร
ภูจะเป็นมนุษย์แต่สองกร	ตามไปราญรอนชีวิ
ให้สิ้นวงศ์พงศ์มิ่งอันศักดิ์	ประจักษ์แก่เทวาทุกราศี

4.3 ให้ทศกัณฐ์ขึ้นพระอุมาเปลี่ยนกับนางมณโฑ

4.4 กำจัดอาชรรมีอันธพาล

5. คืบร่าง ลักษณะที่มีการคืบร่างเป็นพระนารายณ์สี่กรหลังจากทำงานสำเร็จ น่าจะหมายถึง หลังจากทำงานเสร็จสิ้น ทุกๆเรื่องก็ยังคงอยู่ในวัตถุประสงค์เดิมเริ่มแรกโดยยังคงไม่เปลี่ยนวัตถุประสงค์ อุดลักษณะข้อที่ห้า ก็คือ “การคงวัตถุประสงค์เดิมไว้”

6. กลับเกษียรสมุทร ลักษณะการกลับเกษียรสมุทร น่าจะหมายถึง การพักหลังจากที่เสร็จภาระกิจ อุดลักษณะข้อที่หก ก็คือ “การพักผ่อน”

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอุดลักษณะกับนามธรรม นามธรรมหลักที่แสดงความเป็นพระนารายณ์ ก็คือ “การช่วย” หรือ “กรุณา” ด้วยเหตุผลดังนี้

1. พระนารายณ์ช่วยให้กิจธุระของพระอิศวรสำเร็จลุล่วง เป็น “ผู้ช่วย” ทำงานแทนพระอิศวร
2. พระนารายณ์ช่วยกำจัดยักษ์พาล “ช่วยเหลือ” เหล่าเทวดาให้พ้นจากความทุกข์ วิตกกังวลและการถูกเหยียดหยามจากยักษ์
3. พระนารายณ์ช่วยกอบกู้โลกให้ปลอดภัย ได้แก่ อวดารเป็นหมูป่าจัดเอาแผ่นดินพ้นจากบาดาล

ภาพที่ 279 พระพรหม

ที่มา: http://watpaphukon.org/images/p07/06/img02_b.jpg

พระพรหม Lord Brahma ต้นสกุล: ब्रह्मा เป็นเทพเจ้าแห่งการสร้างสรรค์ เทพเจ้าแห่งความเมตตา เป็นผู้สร้างโลกและให้กำเนิดสิ่งต่าง ๆ ในจักรวาล ให้กำเนิดคัมภีร์พระเวทพระพรหมเป็นหนึ่งในสามพระผู้เป็นเจ้าสูงสุดของศาสนาฮินดู พระพรหมผู้สร้าง พระวิษณุผู้ดูแล พระศิวะผู้ทำลายโลก (โอม) พระพรหมเป็นสตรีลิงค์ (พระมหาพุทธรัถย์ ปรานนอก, 2540, หน้า ๗) พระพรหมเป็นผู้สร้างบุคคลในวรรณคดีต่าง ๆ จากอวัยวะแต่ละส่วน ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ เกิดจากเศียรวรรณะกษัตริย์ เกิดจากบ่า วรรณะแพศย์ เกิดจากส่วนท้อง วรรณะสุทร เกิดจากเท้า (วิกิพีเดีย, 2556)

นิยามของ พรหม ใน ภควัทคีตา กล่าวว่า สิ่งที่มีบุคคลควรรู้สูงสุดคือ พรหม
พรหมคือสภาวะอันสูงสุด ไม่มีเบื้องต้น ไม่เป็นทั้งสิ่งมีอยู่และสิ่งไม่มีอยู่ พรหมหยั่งรู้ถึง อารมณ์
โลก โกรธ หลง แต่พรหมปราศจากอารมณ์เหล่านั้น พรหมไม่มีความยึดมั่นในสรรพสิ่ง
พรหมคือสภาวะอยู่เหนือความดีและความชั่ว พรหมมีอาจหยั่งรู้ได้ด้วยการคิดและใช้เหตุผล
พรหมคือแสงสว่างเหนือแสงสว่างทั้งปวง

ภาพที่ 280 พระพรหม

ที่มา: <http://allhindugodgoddess.blogspot.com/>

พระนามของพระพรหม

พระพรหมทรงมีหลากหลายพระนาม ได้แก่

ธาดา ธาดา	ผู้สร้าง
อาตมภู	ผู้เกิดเอง
ประชาบดี ประชาบดี	เป็นใหญ่ในหมู่มนุษย์
โลกेश โลเกศ	เป็นเจ้าโลก
หิรัณยครรภ์	เกิดแต่ท้อง (ไข่) ทอง

กมลาศน์	นั่งบนดอกบัว
สวิตฤปติ	ภัสดาแห่งนางสาวิตรี
อทิกวี อาทิกวี	กระวีที่ 1
จตุรมุข จตุรารณท์	สี่หน้า
อัญญกรณ	แปดหู

พระนามอื่น ๆ ได้แก่ วิเวชา ทรุหิณ สรัญฟู ธาตฤ วิธาตฤ ปิตามหะ สนั่น ทรุณณะ
รูปลักษณะของพระพรหม

พระพรหมมีวรกายเป็นสี่แดง มี 4 เศียร แต่เดิมมี 5 เศียรแต่ถูกพระอิศวรตัดออกไปหนึ่ง
เศียร คัมภีร์มัตสยาปุราณะว่า เมื่อพระพรหมได้กำเนิดศตรูปขึ้นมาแล้ว พระองค์ชื่นชมความงาม
ของศตรูป เมื่อศตรูปเคลื่อนไปเบื้องขวาก็โปรดมองตามเกิดเป็นพระพักตร์ที่สอง เมื่อศตรูปเคลื่อน
ไปทางซ้ายและเบื้องหลังก็เกิดพระพักตร์ที่ 3 และ 4 ต่อมา ศตรูปเคลื่อนสู่เบื้องบนจึงบังเกิดพระ
พักตร์ที่ 5 พระพรหมมี แปดหู สี่กร ถือ ธารพระกร-ไม้เท้า สรุก-สรว-ซ้อนหยอดไขเนย กมันฑล-
หม้อบรรจุน้ำพระคงคา ถาด อักษรมาลา-ลูกประคำ คันศรปรีวิตะห แจกัน คัมภีร์พระเวทมานสาระ
(พหูพลวง, 2547, หน้า 162) พระเศียรสวมมงกุฎ พระกายคล้องสายยัชโญปวีต สวมมาลัยดอกไม้
สีขาว กุลทลเป็นทองหรือทับทิม (ส.พลายน้อย, 2556, หน้า 154)

ภาพที่ 281 พระพรหม

ที่มา: <http://www.wallpapers-junction.com/Hindu-Gods/Images/Brahma-Wallpapers.jpg>

กำเนิดพระพรหม

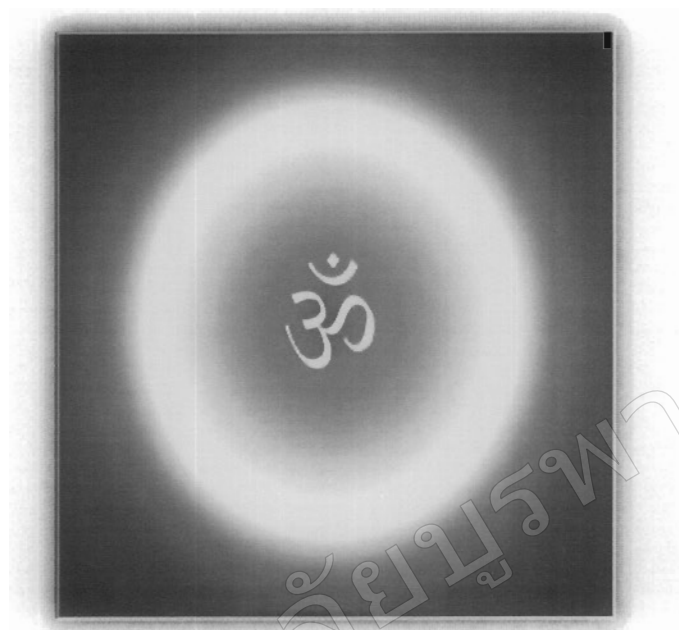
คัมภีร์วราหปุราณะ ว่า พระพรหมธาดาได้บังเกิดในดอกบัว อันผุดขึ้นจากพระนาภีของพระนารายณ์ในขณะที่บรรทมหลับอยู่ ณ เกษียรสมุทร (พระยาสังฆาภิรมย์ฯ, 2549, หน้า 24)

ภาพที่ 282 พระพรหมเกิดบนดอกบัวที่ผุดจากพระนาภีของพระนารายณ์

ที่มา: <http://www.harekrsna.de/artikel/brahma.htm>

ในมานวธรรมศาสตร์ว่า เมื่อโลกว่างเปล่าอยู่ พระอาตมภูประสงค์จะสร้างสิ่งทั้งปวง จึงสร้างน้ำขึ้นก่อน แล้วทรงเอาพีชหวานลงน้ำ พีชได้บังเกิดเป็นไข่ทอง ต่อมาไข่นี้แตกออกมา ปรากฏพระพรหมอยู่ในนั้น เปลือกไข่แตกเป็นสองซีก กลายเป็นฟ้าและแผ่นดิน (พระยาสังฆาภิรมย์ฯ, 2549, หน้า 24)

ภาพที่ 283 ไ้พระพรหม

ที่มา: <http://hindu4u.blogspot.com/p/scriptures-aum-in-beginning-was-word.html>

ภาพที่ 284 The Beginning of the Universe

ที่มา: <http://science.howstuffworks.com/dictionary/astronomy-terms/before-big-bang.htm>

คัมภีร์พรหมานุกรณะว่า เมื่อออกจากไข่ พระพรหมก็แบ่งพระองค์เป็นสองภาค คือ ชาย 1 และหญิง 1 แล้วทรงสร้างพระวิษณุ พระวิษณุสร้างพระวิราช พระวิราชสร้างพระมนุสวามิภวะ พระมนุสร้างมนุษย์ โดยสร้างพระปชาบดี มหาฤๅษีทั้งสิบ ได้แก่ มริจิ อัตรี อังคีรส ปุัสตคยะ ปุละหะ กรตุ วศิษฐ์ ทักษะ ภฤคุ และนารท อันเป็นบิดาของเหล่ามนุษย์ (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551, หน้า 47)

ภาพที่ 285 พระพรหมสร้างมหาฤๅษีปชาบดี สัปตฤๅษี

ที่มา: <http://blog.wittykidsindia.com/2011/07/happy-guru-purnima.html>

คัมภีร์ปัทมาปุราณะว่า เมื่อครั้งสร้างโลกพระนารายณ์ทรงแบ่งภาคพระองค์ เป็นสามส่วน โดยมีพระพรหมออกจากพระปรัศว์เบื้องขวา พระวิษณุออกจากพระปรัศว์เบื้องซ้าย และกำเนิดพระศิวะจากบั้นกลางพระองค์ (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2555, หน้า 154)

ภาพที่ 286 กำเนิดตรีมูรติ

ที่มา: <http://2.bp.blogspot.com/-fEHxIGFzJE/T-qwm1qraI/AAAAAAAAAEI/FC0mcMbCYhs/s1600/god.gif>

พระพรหมปางต่าง ๆ

พระพรหมมียู่ 5 ปางคือ

1. ปางประชาบดีเทพ 4 กร 4 พักตร์ กายสีขาว ถือ ช้อน แจกันธารพระกร ทำมือประทานพร มีอึ่งสะหนังวาง ข้างขวามีพระชายาสรส์วดี ด้านซ้ายมีนางสาวตรียืนอยู่

ภาพที่ 287 พระพรหมปางประชานิ

ที่มา: <http://www.harekrsna.com/sun/features/09-09/features1495.htm>

2. ปางโลกบาล 4 พักตร์ 4 กร ถือลูกประคำ หนังสือ ดอกบัว แจกัน มีนางสาวตรี 5 พักตร์
อยู่ด้านข้าง

ภาพที่ 288 พระพรหมปางโลกบาล

ที่มา: <http://www.harekrnsna.com/gallery/brahma1-gallery.htm>

2. ปางวิสาวกรรม 5 พักตร์ 4 กร ถือช้อน หนังสือ แจกกัน ลูกประคำ

ภาพที่ 289 พระพรหมปางวิสาวกรรม

ที่มา: <http://vishwakarman.blogspot.com/2012/07/kammalar.html>

3. ปางกามลักษณะเทพ 4 พักตร์ 4 กร ใบหน้าหมดจดงดงาม

ภาพที่ 290 พระพรหมปางกามลักษณะ

ที่มา: http://luzparalahumanidad.blogspot.com/2012/12/the-federation-of-light_18.html

4. ปางปีนทะมยะ บิดาแห่งบิดา เทพ 4 พักตร์ 4 กร เกษามุ่นเกล้า

ภาพที่ 291 พระพรหมปางปีนทะมยะ

ที่มา: <http://shrisaibabasansthan.org/>

สาคติของพระพรหม

สาคติ คือ ความเป็นหญิงของพรหมสตรีถึงค์เมื่อครั้งกำเนิดพระพรหม พระพรหมต้องการร่างแม่แบบสำหรับเพศหญิงของตน จึงขอให้พระอิศวรช่วยแสดงสาคติให้พระพรหมดูดังใน อรรณาริศวรมูรติ พระพรหมเลียนแบบสาคติของพระอิศวรซึ่งก็คือ พระอูมา ร่างสตรีสาคติของพระพรหมก็คือ พระสตี พระพรหมฝากร่างสตรีนี้ให้เป็นธิดาของ พระทักษะประชาบดี มนัสบุตรของพระองค์ พระสตีเป็นชายาที่พระอิศวรทรงรักมากที่สุด ถึงแม้ว่าร่างกายของพระสตีจะมอดไหม้ไป แต่จริงแล้วพระองค์ยังคงอยู่ในลักษณะรูปเช่นเดียวกับปรพพรหม เพราะฉะนั้นมรรคมที่แสดงความเป็นพระสตี คือ “ความคิด” หนึ่งในความคิดด้านดีคือ “สติ” ความระลึกรู้ และความคิดด้านร้ายก็คือ ความฟุ้งซ่าน หรืออุทธัจจกุกกุจจะ และที่เรารู้จักพระสตีกันดี พระนางก็คือ พระพรหมที่ลิลิตชีวิตสรรพสัตว์นั่นเองเองกล่าวได้ว่าพระพรหมก็เป็นชายาของพระอิศวรเช่นเดียวกับพระนารายณ์ และจากการศึกษาพบว่า ชายาองค์หนึ่งของพระพรหมคือ พระสาวตรีหรือพระคยาตรีหญิงเลี้ยงวัวที่มีห้าพักตร์ ก็คือ พระอิศวรหรือพระปัญจानนะ (ห้าพักตร์) ที่เป็นหญิง

ภาพที่ 292 พระสตีและพระอิศวร

ที่มา: http://www.indianetzone.com/46/legend_sati.htm

ที่ประทับของพระพรหม

พระพรหมประทับที่วิมานพรหมพณฑา หรือพรหมวรินทา ที่เหนือยอดเขาพระสุเมรุ (สูง 84,000 โยชน์) ผ่านสวรรค์ทั้งหกชั้น นครพรหมปุระ หรือ พรหมโลก หรือ สัตยาโลก

ภาพที่ 293 วิมานพรหมพณฑาบนพรหมโลก

ที่มา: <http://krishnastore.com/lord-brahma-the-demigods-approach-him-h-krishna-1655.html>

พาหนะของพระพรหม

พาหนะของพระพรหม เป็น พญาหงส์ ชื่อ “หรรษา” Hamsa ต้นสกฤต हंस เป็นหนึ่งในองค์อวตารของพระนารายณ์ หงส์หรรษาอยู่นอกเหนือเวลาและห้วงอวกาศ องค์อาตมมันประทับที่หัวใจหงส์ พระอค์นีและพระโสโมอยู่บนปีกขวาและซ้าย โอมอยู่ที่บนศีรษะ

ภาพที่ 294 พญาหงส์หรราชส์กุมารสนากะ สนาทนะ สนั่นคนะ สนั่นท พระพรหม
ที่มา: http://www.a108.net/uploads/gallery/album_40/med_gallery_1_40_287021.jpg

พระมเหสี พระชายา พระโอรส พระธิดาของพระพรหม
ชายาของพระพรหมมี 3 พระองค์ดังนี้

1. พระสร้อยสวัสดิ์ พระศตรูปาพระพรหมณี
2. พระสาวตรี พระกายตรี
3. พระสนธยา พระโลหิต

ภาพที่ 295 พระพรหม พระสร้อยสวดีและพระสาวตรี

ที่มา: http://www.myguru.in/WallpaperDiety-Lord_Brahma_wallpaper-1066.htm

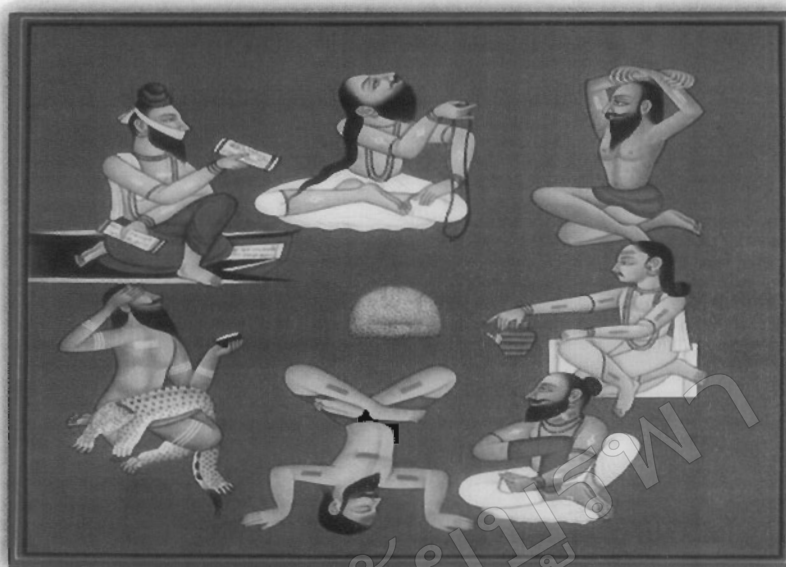

ภาพที่ 296 พระพรหมและพระสร้อยสวดี

ที่มา: <http://www.vcharkarn.com/vcafe/155753/3>

พระโอรส-พระธิดาของพระพรหมมี ดังนี้

1. พระมนุสวามัญวะ
2. สนากะ
3. สนาทนะ
4. สนั่นคนะ
5. สนนท
6. พระมรจี
7. พระอัครี
8. พระอังคีรศ
9. พระปลัดศยะ
10. พระปลหะ
11. พระกรตุ
12. พระวสิษฐ์
13. พระประเชษสะ
14. พระภฤคุ
15. พระนารท
16. พระอัคนี
17. พระกัศยปเทพบิดร
18. พระทักษะ
19. พระธรรม
20. พระกาม
21. พระพิโรธ
22. พระคันหา
23. พระเวทย์
24. พระศุกร์
25. พระสร้สวดี
26. พระสนธยา

ภาพที่ 297 สัปตฤทัย ฤทัยคัดคน มนัสบุตรแห่งพระพรหม

ที่มา: http://www.iskcondesiretree.net/page/satasana-matha?xg_source=activity

พระสรสวตี พระศรรูปา พระพรหมณี

พระสรสวตี หรือ พระสรสวตี Saraswati สันสกฤต: सरस्वती สรสวตี พระศรรูปา (100 ร้าง) พระพรหมณี (ชาชาพระพรหม) วาจ (วาจา) วิณาปราชญ์ พระนางเป็นเทพีแห่งปัญญา ดนตรี ศิลปะ และนที พระสรสวตีเกิดจากพระโอษฐ์ของพระพรหม และไปเป็นธิดาพระทักขะปชาบดี คุณธรรมที่แสดงความเป็นพระสรสวตี คือความสงบ สุนทรีภาพรกายขาวนวล แต่งกายด้วยชุดสีขาวสว่าง ประทับอยู่บนดอกปัทมาสีขาว (บัวขาว) บนหงส์หรือนกยูง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความจริงที่บริสุทธิ์ ส่วนใหญ่พระนางจะมีเครื่องทรงสีขาว เพราะสีขาวคือสัญลักษณ์ของปัญญาที่บริสุทธิ์และแท้จริง และไม่ทรงโปรดเครื่องประดับหรือเพชรพลอยเหมือนพระลักษมี พระนางมีศรีทองสร้อยเหลืองในฤดูใบไม้ผลิซึ่งไม่ใหญ่โตโอ่อ่านักใส่ในเทศกาลของพระนาง “เทศกาลลวสันต ปุณยมี่” พระสรสวตีมี 4 พระพาหุ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของนิสัย 4 ด้าน ของมนุษย์ได้แก่ จิต ปัญญา ความระมัดระวัง และอดตา ในส่วนมากรูปลักษณ์ที่ปรากฏแห่งพระสรสวตินั้น โดยที่เห็นในทั่วไป นั้นในแต่ละพระกรของพระนางนั้นจะทรง ประคำ คัมภีร์ และอีก 2 พระกรที่เหลือจะทรงคิดวิณา พระสรสวตี เป็นมเหสีของพระพรหม ชื่อสรสวตีมาจากคำว่า "Saras" ซึ่งหมายถึงการไหล และ "wati" ซึ่งหมายถึงผู้หญิง ชื่อ “สรสวตี” จึงเป็นสัญลักษณ์ของความรู้ว่าไหลเหมือนแม่น้ำ และเป็นชื่อแม่น้ำขนาดใหญ่กว่าแม่น้ำคงคาพระสรสวตีถือเป็น “มารดาแห่งพระเวทย์” มีพิธีพระสรสวตีบูชา ทุกปีเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จและเจริญรุ่งเรือง (วิกิพีเดีย, 2556)

ภาพที่ 298 พระสร้อยสวดี

ที่มา: <http://www.thangkas.com/thangkas/Avalokiteshvara-Sarasvati-WH17.php>

ภาพที่ 299 พระสร้อยสวดี

ที่มา: <http://topicstock.pantip.com/chalermkrung/topicstock/C3925353/C3925353.html>

พระสาวตรี พระกายตรี

พระกายตรี Gayatri สันกฤต : गायत्री หรือ พระสาวตรี Savitri เป็นชายาของพระพรหม มี 5 พักตร์ 10 กรคัมภีร์สกันทปุราณะเล่าโดยพระศิวะกล่าวว่า ครั้งหนึ่งพระพรหมได้จัดงานพิธีใหญ่ขึ้นมา เรียกว่าเป็นพิธียกนาพิธินี้ก็เพื่อที่จะทำให้พระพรหมได้ครองสถานะภาพที่เรียกว่า “ท่านผู้เฒ่า” หรือ “พ่อปู่แห่งจักรวาล” พระพรหมได้หาฤกษ์ยามที่เหมาะสมที่สุด ได้ก็ทำการแจ้งเหล่าเทพงานนี้มีเหล่าองค์เทพใหญ่ ๆ และ สำคัญ ๆ มากันหมด อันได้แก่ พระศิวะ พระนารายณ์ และเทพทั้งหลาย ในงานนั้น เหล่าเทพนรียังไม่เสด็จ พระสรัสวดีจึงรื้อให้เหล่าเทพนรียามาให้ครบก่อน จึงจะเสด็จ ปรากฏว่าพระพรหม กล่าวว่าพระแม่จะเสด็จไม่ทันและเสียฤกษ์จึงโปรดให้พระอินทร์ไปหาสตรีมาประทับแทนตำแหน่งพระสรัสวดีก่อน พระอินทร์ไปเจอสาวเลี้ยงวัวคนหนึ่งรูปร่างหน้าตางดงามมาก มีนามว่ากายตรี

พระอินทร์ท่านจึงพามา นางกายตรีแต่งองค์ทรงเครื่องอย่างรวดเร็ว นำนางนั่งเคียงข้างพระพรหมได้ทันเวลา เพื่อทำการกล่าวคำปฏิญาณสำหรับพิธีแต่งงานนางกายตรีต้องแต่งงานกับพระพรหมเพื่อที่พิธีบูชาไฟจะได้เริ่มขึ้น ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องด้วยพระพรหมต้องมีภรรยาอยู่ในพิธีด้วยถ้าไม่มีภรรยาร่วมงานด้วยพิธีจะไม่ศักดิ์สิทธิ์ แล้วพิธีก็ได้เริ่มขึ้นหลังจากพระพรหมได้กล่าวว่า ได้แต่งงานกับนางกายตรีแล้วพอพิธีเริ่มไปได้สักพัก พระนางสรัสวดีก็เสด็จพระนางทรงพิโรธต่อว่าพระพรหม พระศิวะบอกว่าจะโทษพระพรหมนั้น ไม่ถูกเพราะพระแม่มาสายพระแม่ก็พิโรธมากที่ท่านแต่งองค์ซ้าก็เพื่อให้สมเกียรติและให้ถูกต้องกับงานพิธีมิใช่เพื่อความงามส่วนตัวไม่แล้วพระแม่ก็สาปโดยไล่เรียงที่ละพระองค์ดังนี้

เริ่มจากพระพรหมพระแม่สรัสวดีได้สาปว่า “ข้าขอให้ไม่มีผู้ใดจะประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อบูชาท่านต่อแต่นี้ไปจะไม่วัดไหนทำพิธีบูชาท่านในหนึ่งปีจะมีเพียงแคว้นเดียวที่จะมีคนทำพิธีศาสนาให้ท่านท่านจะไม่มีวัดเป็นของตนเอง และคำสาปของข้าจะมีผลนับแต่นั้น” พระอินทร์ค้นคิดไปหาตัวแทนต่อแต่นี้ไป จะรบแพ้่อสูร จะอ่อนแอลงทุกวัน จนต้องพึ่ง พลังจากรากไม้ หรือสมุนไพรเพื่อเพิ่มพลัง จากเดิมที่รบไม่เคยแพ้ใครต่อแต่นี้ขอให้ไปรบแพ้่อสูรที่จะมีฤทธิ์เดชมากคนหนึ่งให้เสียศักดิ์ศรีหัวหน้าแห่งสวรรค์เสียเลยและต้องถูกขับไล่จากสวรรค์เสียด้วยแล้วก็ต้องไปอ้อนวอนขอร้องอิสตรีให้มาช่วยในการสู้รบซึ่งต่อมาพระอินทร์ก็รบแพ้่อสูรหิสุรย์จริง ๆ และโดนไล่ให้ออกไปจากสวรรค์เป็นไปตามคำสาปจนพระแม่ทุรคาต้องเข้ามาช่วยรบ

ส่วนพระอิศวรนั้น ถือเป็นเทพใหญ่ แต่มิได้ห้ามปรามพระพรหมก็ถูกสาปให้ต้องรู้สึกรู้สความเจ็บปวดจากการพลัดพรากจากคนรักและต้องมีชายาที่พระองค์จะรักนางมากแต่พระศิวะก็ต้องสูญเสียนางไปด้วยมือของนางเองในเวลานั้นพระศิวะท่านยังไม่ได้ครองคู่กับพระแม่ปารวตี พระองค์ทรงบำเพ็ญพรตอย่างเดียวเพราะภายหลังพระแม่สดีได้ทำการเผาตัวเองตายเพราะน้อยใจ

พระบิดาไม่ให้เกียรติพระสวามี

พระนารายณ์พระแม่สรัสวดีสาปไปว่าขอให้ท่านพระนารายณ์ได้รู้จักกับความลำบากในชีวิตและต้องอวดมารมาคอยช่วยเหลือมนุษย์มากกว่าหนึ่งครั้งอีกทั้งยังต้องไปประหลาดร้อนในป่าและพบกับความต่ำต้อยในโลกมนุษย์คนรักของพระองค์ถึงจะรักมันต่อพระนารายณ์แค่ไหนก็ไม่สามารถอวดมารตามมาได้ทุกปาง โดยเฉพาะปางที่เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งก็คือปางที่เป็นพระพุทธเจ้า พระแม่ลักษมีก็ติดตามลงมาครองคู่ไม่ได้ เพราะท่านเป็นพระและถือศีลพร้อมประพฤดิพรหมจรรย์ ส่วนพระนางกายตรีไม่ถูกสาปเพราะพระแม่สรัสวดีถือว่าพระนางเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งถูกพระอินทร์พามาจากนางจะไม่ถูกสาปแล้ว พระแม่ท่านยังประทานพรให้แก่นางได้ไปเกิดเป็นเทพด้วยก็เพราะนางไม่รู้อะไรเห็นอะไรด้วยถูกลากจูงมาอย่างเดียว พระแม่ก็ประทานพรให้อีกว่า “ต่อแต่นี้มนุษย์ทุกผู้ที่อยากบรรลุนิพพานก็ต้องพากันสวดคาถาตรีมันตราพระแม่สรัสวดีจะถูกรักษาโดยนักบวชในขณะที่พระแม่กายตรีจะถูกรักษาโดยสามัญชนคนพื้นบ้านทั่วไปพระเวทย์อันศักดิ์สิทธิ์แห่งพระแม่สรัสวดีก็จะถูกถ่ายทอดให้พระแม่กายตรีเพื่อให้มาสอนมนุษย์โลกในภายหลังหลังจากนั้นพระแม่สรัสวดีก็ได้ตรัสว่า“ต่อไปนี้ กายตรี เธอก็คือฉัน และฉันก็คือเธอ”เรามารวมเป็นองค์ๆ เดียวกัน” หลังจากนั้นท่านทั้งสองก็รวมองค์กันเป็นพระแม่กายตรีมันตราเทวีและอันเชิญธาตุทั้งสี่มารวมกันและ พระพรหมประทานพรและแต่งตั้งให้เป็นมหาเทพีแห่งมนต์ตราและล้างอาถรรพ์คำสาป เวทมนต์ตั้งแต่นั้นมา พระแม่สรัสวดีหรือพระแม่กายตรี ก็คือพระแม่แห่งพระเวทย์ (จูน, 2552)

ภาพที่ 300 พระกายตรี หรือ พระสาวตรี

ที่มา: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6a/The_%22Gayatri_mantra%22_has_been_personified_into_a_goddess.jpg

ภาพที่ 301 พระกษัตริ หรือ นางพระอิศวร (คู่ที่ป็นพระจันทร์)

ที่มา: http://www.asia-pictures.net/spiritual_journey/images/mantras/Gayatri%20Devi%20Goddess%20-%20Gayatri%20Mantra.jpg

บทบาทของพระพรหมในรามเกียรติ์

อัตลักษณ์ที่ชัดเจนของพระพรหม พรหม หรือ พรหมเมศ มีดังนี้

1. อวตารลงไปเป็นต้นตระกูล การเป็นต้นตระกูลหมายถึงการเริ่มต้นคิดการ ความคิดริเริ่ม

1.1 ไปเป็นท้าวโนมาตันต้นวงศ์นารายณ์ครองกรุงศรีอยุธยาทวารวดี พระพรหมเกิดจากอุทรของพระนารายณ์ พระนารายณ์นำไปถวายพระอิศวร พระอิศวรส่งไปเป็นต้นกษัตริย์ยังเมืองมนุษย์ ชื่อท้าวโนมาตันครองกรุงศรีอยุธยาทวารวดี มีอัครชายา ชื่อ นางมณีเกสร

ดั่งบทละครที่ว่า

๑ บังเกิดเป็นปทุมเกสร	อรชรรับแสงพระสุริย์ฉาน
ขึ้นในอุทรแล้วเบิกบาน	มีพระกุมาร โคมยง
อยู่ในห้องดวงโกเมศ	ดั่งพรหมเรื่องเชษฐรไลหงส์
จึงพระจักรกฤษณ์ฤทธิรงค์	อุ้มองค์พระกุมารนั้นเหาะมา ฯ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)

๑ ครั้นถึงจึงตรงไปเฝ้า	พระเป็นเจ้าสามภพนาถา
ถวายองค์เยาวราชกุมารา	แล้วทูลความซึ่งมาอสุรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)

อันองค์กุมารฤทธิรอน	ถ่วงศัสตรผู้ศักดา
เป็นต้นกษัตริย์อันประเสริฐ	ถ้าเลศจรรโลงในแหล่งหล้า
จะได้ดับเข็ญเย็นโลกา	ในไตรคาชุกรครั้งนี้ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)

๑ ครั้นแล้วมีเทวโองการ	สั่งท้าวหมั่นวานเรืองศรี
จงลงไปสร้างธานี	ในที่ชมพูอันโอฬารฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5)

คู่ก่อนนัดดาซาใจ	จงไปครองกรุงไกรราชฐาน
เป็นปิ่นโลกาสุธารา	พงศนารายณ์อวตารปราบยักษ์
จึงให้นามตามเทพสุริยวงศ์	อโนมาฤทธิรงค์ทรงจักร
ประทานธำรงค์แก่หลานรัก	ทั้งศรัศคัศตรีเพชรดาชาร (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 10)

การเกิดเป็นท้าวอโนมาตัน หมายความว่า เมื่อเริ่มต้นติดการต้องคิดให้หนัก ให้
ธำรงค์หมายถึงคิดให้รัดกุม ให้ดาชารหมายถึง คิดให้ยามองว่าอะไรเป็นจุดแข็ง ให้ตรีเพชร
หมายถึงคิดตรงๆและคิดเพื่อเหลือเพื่อขาดด้วย

1.2 ไปเป็นท้าวจตุรพักตรัยกษัตริย์ต้นวงศ์พรหมครองกรุงลงกา ท้าวสหบดีพรหมได้เชิญ
พระพรหมธาดาอยู่ครองลงกา กลายเป็นพญายักษ์ครองกรุงลงกา ชื่อ ท้าวจตุรพักตร มีอัครชายา ชื่อ
นางมลิลา โอรสชื่อท้าวลัสเตียน ดั่งบทละครที่ว่า

๑ เราจะให้อยู่ครองสมบัติ	สืบวงศ์จักรพรรดินาถา
ที่ในทวีปลงกา	เป็นมหาจรรโลงธาตรีฯ
๑ เมื่อนั้น	องค์ธาดาพรหมเรืองศรี

ได้ฟังเทวราชวาทิ
พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 17)

อันองค์ราชาธิบตี
ให้นามชื่อท้าวจตุรพักตร์
แล้วประธานตรีสุลศักดิ์
กับฉัตรแก้วโมลีอุดมเดช
ถึงจะเกิดพาลาปัจจามิตร
ถ้ายกฉัตรขึ้นกลางพระนคร
มีคดั่งสนธยาราตรี
๑ เมื่อนั้น

อัญชรีแล้วทูลสนองไป (พระบาทสมเด็จพระ

จะเป็นปิ่น โมลีลงกา
ตามศักดิ์พงศ์พรหมนาถา
คทาธรรตนาเรื่องฤทธิ์
บอกพระเวทวิธีประกาศิต
มาประชิดรอบราชธานี
ก็บังแสงทินกรจรัสสี
ไพร่ไม่เห็นบุรินทร์
ท้าวจตุรพักตร์ยักษิ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 30)

การกลายเป็นพญายักษ์จตุรพักตร์หมายความว่า เมื่อเริ่มคิดการใหญ่ ต้องคิดให้รอบคอบรอบด้าน ในทุกแง่มุม ทุกทิศทาง ให้ไตร่ตรองคือให้คิดทางเลือก ให้ค้นหาแก้ว คือให้คิดเตรียมไม้เค็ดไม้สำคัญหรือเทคนิคซ่อนเอาไว้ให้ ฉัตรแก้ว โมลี คือให้คิดทางหนีทีไล่ ทางออกยามฉุกเฉินไว้ด้วย กลบเกลื่อนเรื่องราวต่าง ๆ ให้มืดซิด

2. เป็นผู้สร้างสรรค์เครื่องมือ (อาวุธ)

การประสิทธิ์ประสาทอาวุธ หมายถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ที่มีสิ่งนำไปเป็นเครื่องมือใช้งานตามวัตถุประสงค์ได้พร้อมทั้งวิธีทางแก้ไข (ยาคู่แก้กัน) อาวุธ สามชนิดที่ทำร้ายพระลักษมณ์จนเกือบไม่รอดชีวิต คือ หนึ่ง หอกโมกษศักดิ์ของกุมภกรรณ สอง ศรนาคนาซของอินทรชิต และสุดท้าย หอกกบิลพัทธ์ ของทศกัณฐ์ สองชิ้นแรก ประสิทธิ์ ประสาทสร้างโดยพระพรหม

2.1 หอกโมกษศักดิ์ (หุดไม่ขึ้น)

๑ แต่ว่าจะลาพระองค์ไป
ชื่อโมกษศักดิ์วรารู
แล้วจึงกลับไปรอนราญ

เอาหอกชัยในชั้นพรหมาน
ฤทธิ์รุทรดั่งแสงสุริยฉาน
สังหารหมู่ราชพาฬฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 400)

๑ เมื่อนั้น
ได้ฟังกุมภกรรณพาที
อันซึ่งหอกแก้วโมกษศักดิ์
ราศีไม่มีเท่าของโย

องค์บรมพรหมเมศเรืองศรี
จึงมีบัญชาตรัสไป
ประหลาดนักกุกิดสงสัย
เหตุไฉนจึงเป็นสนิมมา

เอ็งสิทรงธรรม์ทศพิธ

จึงเผิญให้เทพศาตรา

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 401)

๑ เมื่อนั้น

ได้ฟังวาทกถาภรรณ

อันทศเศียรขุนมาร

เบียดเบียนท้าวสุรालย์

ว่าแล้วองค์ท้าวจตุรพักตร์

ตัวเอ็งอย่าเสียสัตยา

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 401)

๑ จึงจุตรูปเทียนบูชา

เอาเลือดโคถึกมฤคิ

เสร็จแล้วขอรขึ้นเหนือเศศ

บริกรรมพระเวทกรบพัน

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 404-405)

๑ ไปลับโมกษศักดิ์อันศักดิ์

แม่นเสร็จสิ้นสัคมเมื่อใด

ปราบไปได้ถึงโสฬส

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 405)

๑ ตัวเพื่อนนั้นแสนสะอาดนัก

อบรมลูปไล่สุคนธ์ธาร

ทุกสิ่งสารพันเนาเหม็น

ขอให้วายุบุตรวุฒิไกร

นิमितเป็นกาจิกสุนัขเนา

ลับหอกไม่ได้ดังจินดา

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 406)

๑ อันโมกษศักดิ์อสุรา

ทรงอานุภาพฤทธิ์รุทร

แต่มียาคุ้มหอกชัย

แม่นละไวจันรุกราดรี

ประมาทจิตสิ่งใดกรรมังหนา

ปรากฏวิปริตไปดังนี้ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

ท้าวอชดาพรหมรังสรรค์

จึงมีบัญชาตอบไป

สาธารณชั่วช้าหยาบใหญ่

น้ำใจกำเรียบอหังการ

ก็หิบบโมกษศักดิ์ให้ยักษา

ตามวงศ์พรหมาธิบดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

โปรยปรายมาลาเจดสี

จัดใส่บัตรพลีพลีกรรม

ไหว้บรมพรหมเศรังสรรค์

ลับหอกโมกษศักดิ์อันฤทธิ์ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

ยังมหาเมรุมาศบรรพด

จะเรื่องฤทธิ์ไกรดั่งไฟกรด

ทั่วทั้งทิศทิศไม่ด้านทาน ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

รักแต่รสกลิ่นที่หอมหวาน

เป็นนิจกาลทุกวันไป

แม่นเห็นรากท้นไม่ทนได้

กับองค์ผู้ไวยปัญญา

ล่อยเข้าไปใกล้ยักษา

นำที่จะเสียพิธี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พรหมาประสิทธิ์ประสาทไว้

ต้องใครจะดูคนนั้นไม่ไหว

ให้ไว้สำหรับแก้กัน

ต้องแสงพระระวีจะอาศัย

ขอให้ลูกพระพายเทวัญ	ไปห้ามพระสุริยันในชั้นฟ้า
อย่าพ้อรับรบทจร	ข้ามยุคนธรรพสา
แล้วให้ไปเก็บตรีชวา	ทั้งยาชื่อสังกรณี
ยังเขาสรรพยาบรรพต	ปรากฏอยู่ยอดคีรีศรี
กับปัญจมหานที	สรรพยาครั้งนำมาให้ทัน (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 426)

หอกโมกขศักดิ์ ก็คืออาการรอกหัก เมื่อเกิดอาการรอกหักคนรักก็จะเลิกรักกัน (พระลักษณะก็จะตาย) หอกโมกขศักดิ์มี 4 คมถ้าลับครบ 4 คมอานุภาพปราบถึงชั้นพรหม (โสฬส) คือรัก 4 เส้าถ้าเกิดขึ้นแล้วต้องรอกหักแน่นอน ชั้นโสฬส คือพรหมจรรย์จึงไม่รอกหักแน่นอนอยู่แล้ว ในบทละครลับหอกไม่ครบ 4 คมคือเกิดแค่รักสามเส้า วิธีแก้ไขอาการรอกหักก็คือ อย่าปล่อยข้ามวันข้ามคืน ต้องทำความเข้าใจ (แม่นละไวจันรู้งราตรีต้องแสงพระระวีจะอาสย) ยกเหตุผลแม่น้ำทั้งห้า (ปัญจมหานที) คุยกับคู่กรณี (ยาสังกรณี) ทั้งสามฝ่าย (ตรีชวา) ถึงแม้ว่าจะห่างเหินก็ต้องทำดังกลอนที่ว่า “รักกันอยู่ขอบฟ้าเขาเขียว” (สรรพยาบรรพตบนยอดเขา) การทำลายพิธีการลับหอกคือไม่ปล่อยให้เกิดรักสี่เส้า ทำได้โดยต้องพิจารณาสุก ภายคณานุสสติ เห็นเป็นของเน่าเหม็นที่ตัวเราก็จะไม่เกิดเส้าที่สามหรือเป็นผู้มารัก

2.2 สรนาคบาศ (ดินไม่หลุด)

๑ จิงกลับมาลาพระบิดาราช

ยังเขาอากาศคีรี

ถ้วนคำรบเจ็ดวันวาร

ไปชวนาคบาศศรี

ให้มีอานุภาพเกรียงไกร

จะมาผลาญไฟริเสียให้ได้ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 478)

๑ จิงจุฑาบุเทียขึ้นมัสการ

นั่งสมาธิถือศรบังคมคัล

องค์บรมพรหมานรังสรรค์

กุมภกัณฑ์ลับเนตรภาวนา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 481)

๑ มาจะกล่าววาทไป

ซึ่งอยู่ในอากาศบรรพต

ให้ร่อนรณสทนต์อินทรีย์

ต่างตนสุดทนสุดคิด

ถึงฝูงนาคินทร์พิฆกัลา

ต้องเวทวิทยานินทรจิต

ดั่งอัคคีสุมทรวงดวงจิต

บรรดาที่มีฤทธิ์ก็ขึ้นไป ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 481)

๑ ครั้นถึงพญาอสุรี

ที่ในนาคบาศรัชช

นาคีลายพิฆลงให้

ด้วยเกรงฤทธิ์ไกรกุมภกัณฑ์ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 481)

๑ แม่นครบกกำหนดเจ็ดราตรี
ปราบได้ทั้งไตรโลกา
บัดนี้พึงทำได้สามวัน
จึงให้มาจัดทัพรับกร

จะเรื่องฤทธิ์แก้แล้วกล้า
จึงยกออกมาราญรอน
การนั้นยังไม่สำเร็จก่อน
กว่าจะเสร็จชูปศรขุนมารฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 502)

๑ โดยในตำรับพิธี
เข้ากัณฑ์ไม่ซึ่งทำพิธี
อันอินทรชิตขุนมาร
ก็จะเสียการพิธีไป

จำเพาะบังคับให้เป็นหมี่
หักลงกับที่เมื่อใด
จะไม่อ่านพระเวทไปได้
ประสาธไว้สำหรับแก้กัน ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 502)

๑ เราจะปลูกศรชัย
สั่งแล้วก็จับนาคบาศ
สำรวจมโหฬารขึ้นประณต

แต่ในโมงเดียวอยู่บนรถ
อันมีอำนาจดั่งเพลิงกรด
กำหนดร้ายเวทวิหยา ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 512)

๑ ลอยอยู่ในกลางอากาศ
มั่งมั่งมองไม่พริบนิยนา

หมายมาดเขม้นเขม่นมา
อสุราคอยที่จะราญรอน ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 517)

๑ ทั้งนาคบาศศรชัย
จะทูลน้อมนารายณ์ทรงธรรม
ถึงนาคที่มีฤทธิ์รุทร
จะหนีไปยังใต้บาดาล

ที่เอื้องลอบไปคอยลั่น
ให้แปลงเป็นสุบรรณไปราญรอน
ไหนจะสู้ครุฑตัวหาญ
อันการเพียงนี้ไม่ยากนัก ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 519)

๑ ครั้นมาใกล้ราชรถทรง
นาคกระหวัดรัดรอบกายา
สองกรพระจวญจูดกระซอก
ไม่เคลื่อนคลายออกจากอินทรีฯ

ก็เห็นองค์พระลักษมณ์กนิษฐา
แต่บาทางจนถึงพระนาภี
เปลื้องนาคบาศยักขี
พระจักรีระทดพระทัยนัก ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 524)

๑ บัดนั้น
ครั้นเห็นพญาสุกฤษี

ฝ่ายนาคบาศยักขี
วาสุกรีตระหนกตกใจ

จึงคลายจากกายพระวรุณ

ทั้งพลยุทธานรน้อยใหญ่

ชำแรกแทรกบดฟีไป

ด้วยกลัวฤทธิ์ไกรศรณา

ศรนาบาศ คือ อาการหลงไหล คลั่งไคล้ จนคิดไม่หลุด ทำให้ติดพัน กลับมาใช้อีกพิชของนาค คือความหลง ถ้าหลงรักใครชอบใครแล้วจะรู้สึกรื้อนรุ่มเหมือนโดนไฟสุ่มอก (ดังอัคคีสุ่มทรงดวงจิต) ไม่รู้จะทำอย่างไร หาทางออกก็ไม่ได้ คืบคลานก็ไม่ได้ ไปไหนก็ไม่พ้น อาการใจลอย จ้องมองเขม็ง (ลอยอยู่ในกลางอากาศ...มุงมองไม่พริบพริบ) พญาศรุท น่าจะหมายถึงความเร่งรีบ จับใจหวัดพันที่ทันใด เมื่อทำการแข่งกันนาคคอยเป็นค้อยไป ก็จะชนะเสมอ เมื่อรวบรัดตัดความ ความหลงไหลก็จะยุติลงได้โดยเร็ว

3. เป็นเจ้าของหินบดยา การเป็นเจ้าของหินบดยาหมายถึงการมีความคิดที่มั่นคง ทนทาน หนักแน่น และเป็นประโยชน์

4. เป็นเจ้าของพานแว่นฟ้า

๑ เมื่อนั้น

องค์ท้าวธาดาเรืองศรี

ฟังลูกพญาพาลี

ว่าน้องพระจักรีไซ้มา

จึงหยิบพานแก้วนั้นส่งให้

ด้วยใจแสนโสมนัสสา

ท่านจงรีบไปอย่าให้ช้า

รับเสียบรสูราอาธรรม์ ฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 635)

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 635)

การเป็นเจ้าของพานแว่นฟ้าหมายถึงการมีความคิดวิธีการรองรับภาระต่าง ๆ ได้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับอัตลักษณ์กับนามธรรม นามธรรมหลักที่แสดงความเป็นพระพรหม ก็คือ “การยินดี” หรือ “มุทิตา” ด้วยเหตุผลดังนี้

5. พระพรหมเป็นต้นตระกูลของวงศ์เทวัญ (มนุษย์) และวงศ์พรหมา (ยักษ์) ย่อมมีความยินดีในความสำเร็จของลูกหลาน

6. พระพรหมเป็นผู้สร้างสรรค์อวสุวิเศษ เป็นผู้ยินดีที่ของวิเศษนั้น สามารถนำไปใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้

7. พระพรหมเป็นเจ้าของอวสุวิเศษ ที่เต็มใจยินดียินยอมให้ลูกหลานได้นำไปใช้ คือมีจิตพลอยยินดีในลาภยศสรรเสริญที่ผู้อื่นได้รับ

ถอดรหัสภาคสวรรค์

พระผู้เป็นเจ้าทั้งสาม คือ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม รวมถึงโอรสทั้งสามของพระอิศวร คือ พินาย (อัยยบัณณ์) ชันทกุมาร และพินตร (พินเนศ) ล้วนแล้วแต่เป็น พรหมสตรีลิงค์ คือ มีร่างเป็นชาย และก็ยังมียี่งที่มีร่างที่เป็นหญิงด้วย ที่ทางพุทธศาสนา เรียกว่า พรหมมาร คือเป็นทั้ง

พรหมและมาร มารในที่นี้หมายถึงผู้หญิงและเด็ก ลักษณะมารที่เป็นผู้หญิง เรารู้จักกันดี คือ “มารดา” คือลักษณะของผู้ที่มีความหวังและความห่วงใย (ถึงเล ฟุ้งซ่าน) ลักษณะของมารที่เป็นเด็ก ก็คือ กุมาร หรือ กุมารี มีลักษณะของความเป็นเด็กคือ มีความโลภ ความโกรธ ความหลง (ความโง่) จากอัตลักษณ์ของตัวละครที่ศึกษามาข้างต้น อัตลักษณ์พระผู้เป็นเจ้าทั้งสามรวมถึงศักดิ์ของพระอิศวรนั้น สอดคล้องกับหลักธรรม ที่เรียกว่าพรหมวิหารดังนี้

พระอิศวร มีอัตลักษณ์แสดงถึง การให้ หรือ “เมตตา”

พระนารายณ์ มีอัตลักษณ์แสดงถึง การช่วย หรือ “กรุณา”

พระพรหม มีอัตลักษณ์แสดงถึง การยินดี หรือ “มูทิตา”

พระอุมา มีอัตลักษณ์แสดงถึง การนิ่ง หรือ “อุเบกขา”

ส่วนพระโอรสทั้งสามกลับมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนกว่าในทางมารที่เรียกว่า กุมาร กล่าวคือ

พระพิณาย มีอัตลักษณ์แสดงถึง ความโลภหรือ ตัณหา

พระพิณายเกิดเพราะพระอิศวรพึงพอใจในกายรูปของมายาโมหิณี คราวออกกำราบฤๅ

พระพิณายจึงเป็นผู้ควบคุมกองทัพคนธรรพ์ซึ่งบรรเลงขับกล่อมให้เกิดเปลื้อง

พึงพอใจ

๑ พระพิณายผู้ปรีชาไว

เป็นปรีชาทำให้คุมคนธรรพ์ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 41-42)

พระขันทกุมาร มีอัตลักษณ์แสดงถึง ความโกรธ หรือ พยาบาท

จริงแล้วพระขันทกุมารเกิดตอนที่พระสตีมอดใหม่ ก็คือ “วีรภัทร” ความโกรธของ

พระอิศวร พระขันทกุมารเป็นเทพเจ้าแห่งการสงคราม พระองค์แสดงอัตลักษณ์ที่ดีอีกอย่างคือ

ความอดทน หรือ ขันติดังคำกล่าวว่า ผู้มีความอดทนสูงกว่าจึงเป็นผู้กำชัยชนะในการศึกสงคราม

พระขันทกุมาร ทำให้เกิดการฆ่าฟันล้มตายจำนวนมาก จึงเป็นผู้ควบคุมกองทัพผู้ที่ถูกฆ่าตายที่

เรียกว่า “ผีตายโหง”

๑ จัดเอาพระขันทกุมารอันเรื่องเดชชัยชาญเป็นทัพหน้าคุมอสูร โขมคมารยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 41)

พระพิเนตรหรือพินนาศ มีอัตลักษณ์แสดงถึงความหลง ความโง่ ความเกียจคร้านความ

ง่วง คือ ความไม่ตื่นไม่เบิกบาน ความเบื่อ ความเหงา สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคในการ

ทำงานเพื่อให้อุปสรรคเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงต้องศึกษาอุปสรรคไว้ก่อน ไม่ให้อุปสรรคเข้ามาใน

การทำงาน ก่อนพิธีกรรมต่างๆจึงบูชาพระพินนาศ ให้ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวให้เกิดเป็นอุปสรรค เพราะ

พระพินนาศก็คืออุปสรรค เอง เมื่อมีความเกียจคร้าน ย่อมขาดสุขอนามัย พระพินนาศมีพาหนะก็คือ

หนู ที่แสดงถึงความสกปรก ทำให้เกิดโรคระบาด ดนที่ตายด้วยโรคระบาด เรียกว่า “ตายห่า”

พระพินทรจึงคุมพวกผีห้า

องค์พระพินทรเป็นปีกซ้าย คุมห้าโหงพรายน้อยใหญ่ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 41-42)

จากการศึกษาแสดงให้เห็น อภิปราย คือ เหล่าเทพเจ้านั้นแสดง คุณธรรมและนามธรรม เป็นการเฉพาะองค์ โดยผูกเรื่องราวของเทพเจ้าให้เข้าใจหลักธรรม (คุณธรรมและนามธรรม) ที่โดยปกติแล้วเข้าใจยาก ให้มองเห็นภาพเป็นเรื่องราวได้ สาคติของเทพเจ้า หรือเพศหญิงของเทพเจ้า ก็แสดงลักษณะนามธรรมชนิดเดียวกัน แต่อยู่ชั่วคราวกันข้าม ดังนี้

พระอิศวร การให้	→	พระอุมาคยาตรี นั่ง ไม่ให้
พระนารายณ์ การช่วยเหลือ	→	พระโมหิณี พระกาลิ หลอกลวง (ลึงเฒ) แก้ง (เสแสร้ง)
พระพรหม ความยินดี (ไม่คิดมากตามใจ) ความเมกบาน	→	พระสตี ความคิด ฟุ้งซ่าน
พระพิณาย ความโลภ ความอยาก	→	พระทูลดา พิธีรตรอง ธุระ
พระขันทกุมาร ความโกรธ ความพยายาม	→	พระสรัสวดี ความสงบ (ความสงบเป็น เสียงดนตรีที่ไพเราะที่สุด)
พระพินทร ความเกียจคร้าน ความสกปรก ความขากจน ความเหงาม ความเบื่อ	→	พระลักษมี ความขยัน ความสะอาด ความบริสุทธิ์ ความร่ำรวยโชค ความรัก

ความเป็นครอบครัวของเทพเจ้านั้น กำหนดความสัมพันธ์โดยคุณธรรมหรือนามธรรมที่เป็นคู่กัน เช่นคู่สามีภรรยาจะต้องเป็นนามธรรมที่เป็นคู่กัน เพราะฉะนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ยกภรรยาไปให้เทพองค์อื่นเพราะนามธรรมอาจจับคู่ได้หลายแบบ ส่วนความสัมพันธ์ฉันท์ บิดา กับ บุตร ธิดา หรือ มารดา กับ บุตรธิดา แสดงว่า นามธรรมนั้นที่เป็น บิดาหรือมารดา หรือ ทั้งบิดาและมารดา ทำให้เกิดนามธรรมที่เป็นบุตรธิดาตามมา อีกส่วนคือ สัตว์พาหนะ ก็มีนามธรรมเป็นฐานของนามธรรมที่เป็นเทพเจ้าเจ้าของ ดังนี้

พระอิศวร มีมเหสี คือ พระอุมา หมายความว่า การให้ต้องให้เฉย ๆ (ไม่หวังสิ่งตอบแทน)

พระอิศวร มีชายา คือ พระสตี หมายความว่า การให้ต้องใช้ความคิดประกอบ

พระอิศวร มีชายา คือ พระกาลิ หมายความว่า การให้อาจเป็นการแสเสร้างแก้งทำก็ได้

พระอิศวร มีชายา คือ พระทูลกา หมายความว่า การให้เป็นเรื่องวุ่นวาย

พระนารายณ์ มีมเหสี คือ พระลักษมี หมายความว่า การช่วยเหลือต้องทำโดยบริสุทธิ์ใจ

พระพรหม มีมเหสี คือ พระสรสวดี หมายความว่า การยินดีต้องทำด้วยอาการสงบไม่

วิดว้าย

พระพรหม มีชายา คือ พระคยาตรี หมายความว่า เรื่องบางเรื่องจะต้องไม่แสดง

ความยินดี

พระอิศวรกับพระ โมหิณี มีโอรส คือพระพิณาย (อัยยปณณ) หมายความว่า การให้แบบหลอกลวงทำให้เกิดความโลภ

พระอิศวรมีโอรส คือ พระขันทกุมาร หมายความว่า การให้ทำให้เกิดความโกรธแค้นพยายาม และต้องอดทน

พระขันทกุมารมีหกลีศร หมายถึง อดทนต่ออายตนะทั้งหก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

พระอุมาป็นพระพินศรจากโคลพระอิศวร หมายความว่า อยู่คนเดียว (นั่ง ๆ)

เกิดความเหงา และความเบื่อ

พระอิศวรมีธิดา คือ มนษา และเนตรา หมายความว่า การให้ทำให้เกิด ความอิจฉาริษยา (เนตรา) และความริษยา (นางงูพิษมนษา)

พระสตีเป็นธิดาบุญธรรมของพระทักษะ หมายความว่า ความเขี้ยวชาญทำให้เกิดมีความคิด (ไอเดีย) จริงแล้วความคิดเป็นสิ่งที่เกิดเองเป็นอาตมภู พระสตีจึงเป็นแค่ธิดาบุญธรรม

พระสรสวดีเป็นธิดาบุญธรรมของพระทักษะ หมายความว่า ความเขี้ยวชาญทำให้เกิดมีความสงบไม่ตระหนก จริงแล้วความสงบเป็นสิ่งที่เกิดจากความเบิกบาน พระสรสวดีจึงเป็นแค่ธิดาบุญธรรมของพระทักษะ

พระอิศวรทรงโคนนทิ โคนนทิ คือ การเจริญ หมายความว่า ความเจริญเป็นพื้นฐานของการให้ หรือ การให้กำเนิดควบคู่ไปกับการเจริญเติบโต

พระนารายณ์ประทับบนบัลลังก์อนันตนาคราช อนันตนาคราช คือ ประทับใจ หมายความว่า การช่วยเหลือมีพื้นฐานมาจากความประทับใจ

พระนารายณ์ทรงสุบรรณ พญาครุฑ คือ ความจำเป็น ความเร่งรีบ หมายความว่า การช่วยเหลืออยู่บนพื้นฐานของความจำเป็น

พระพรหมทรงหงส์हरणा หงส์हरणा คือ การเฉลิมฉลอง หมายความว่า การยินดีควบคู่ไปกับการเฉลิมฉลองเป็นต้น

ภาคแผ่นดิน

จักรวาลหรือโลกธาตุ มีฐานกลมเหมือนจักรรถมีเขาสิเนรุอยู่ตรงกลาง มีเขาตัดกัณฑ์ทั้ง 7 ล้อมรอบเขาสุเมรุ ได้แก่ เขายุคันทร เขาสินธร เขาสุทิสระ เขาวินันตะ เขาอัสกัณนะ เขาเนมินทร เขากรวิก มีทวีปใหญ่ทั้งสี่ตั้งอยู่ในทิศทั้ง 4 แห่งเขาสุเมรุ คือ ชมพูทวีป ประดิษฐานอยู่ท่ามกลางแห่งนี้สาครซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของเขาพระสุเมรุ อมรโคยานทวีป ประดิษฐานอยู่ท่ามกลางแห่งผลึกสาครซึ่งอยู่ทางทิศประจิมแห่งเขาพระสุเมรุ อุดรกรูทวีปประดิษฐานอยู่ท่ามกลางแห่งปีตสาครซึ่งอยู่ทางทิศเหนือแห่งเขาพระสุเมรุ และบุพพิเทหทวีปประดิษฐานอยู่ท่ามกลางแห่งจีรสาคร คือ เกษียรสมุทรซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกแห่งเขาพระสุเมรุ (ส.พลาญน้อย, 2549, หน้า 129-130) มีสีทันดร คือมหาสมุทรอยู่ในระหว่างเขาสุเมรุกับเขาตัดกัณฑ์ทั้ง 7 ระยะที่ห่างกันโดยลำดับนั้นเรียกว่า สีทันดรมหาสมุทรทั้ง 7 น้ำในสีทันดรมหาสมุทรทั้ง 7 นั้นละเอียดยิ่งนัก เรือแพมิอาจลอยอยู่ได้ แม้แต่แหวहनกยูงซึ่งบางเบาก็มีอาจลอยอยู่ได้เช่นกัน น้ำก็เจือปนสงบ ไม่มีคลื่นระลอกเลย ทั้งใสเย็น สะอาด มีรสอร่อยจืดสนิท (ส.พลาญน้อย, 2549, หน้า 336)

ภาพที่ 302 ตัดถรณ์ทับรพด สีสันคร และทวิปทั้งสี่
ที่มา: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=187502>

ตัวละครมนุษย์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครมนุษย์ ทั้งสามพระองค์ที่เป็น พระเอก พระรอง และ นางเอกของเรื่อง พระราม พระลักษมณ์ และนางสีดา และทั้งสามก็เป็นองค์ อวตารของมหาเทพและมหาเทวี กล่าวคือ พระรามเป็นองค์อวตารของพระนารายณ์ พระลักษมณ์ องค์อวตารของพระลักษมี (ตามบทละครกล่าวว่า เป็นอวตารของบัลลังก์นาคหรือพญานาค นาคราช) และนางสีดาองค์อวตารของพระอิศวร (ตามบทละครว่าเป็นองค์อวตารของพระลักษมี ซึ่งผู้ศึกษาจะแสดงถึงลักษณะชื่อที่มีความคล้ายสื่อความหมายตามอสังการแห่งความหมาย ประกอบกับ ลักษณะนิสัยของตัวละครที่พ้องกันของตัวละครก่อนและหลังการอวตาร ตลอดจน ความสัมพันธ์ทั้งในเชิงความหมายแฝงที่สอดคล้องกัน ซึ่งผู้ศึกษาจะอธิบายต่อไป

ภาพที่ 303 พระราม พระลักษมณ์ นางสีดา

ที่มา: <http://www.moohin.com/about-thailand/ramakian/index5.shtml>

ภาพที่ 304 พระราม พระลักษมณ์ นางสีดา

ที่มา: <http://www.exoticindia.com/product/printings/lord-rama-sita-and-lakshmana-in-exile->

ภาพที่ 305 รูปเคารพ พระราม พระลักษมณ์ นางสีดา

ที่มา: http://www.4to40.com/photo_gallery/picture.asp?pid=2754&photo=Lord_Rama_Sita_and_Lakshman.jpg

ภาพที่ 306 พระราม

ที่มา: <http://dc308.4shared.com/doc/653dRAqJ/preview.html>

พระราม

พระราม Lord Ram สันสกฤต : राम रामะ อวตารปางที่ 7 ของพระนารายณ์หรือพระวิษณุ (รามาวตารหรือรามจันทราวตาร) ลงมาเป็นกษัตริย์เกิดเป็นพระโอรสของท้าวทศรถกษัตริย์กรุงศรีอยุธยาและพระมเหสีเกาสุริยา มีวัตถุประสงค์ในการอวตารเพื่อปราบเหล่ายักษ์พาลอันมีทศกัณฐ์เป็นหัวหน้า ตามคำสั่งของพระอิศวรดังนี้

๑ แจ้งเหตุแก่องค์พระสีก	ว่าโลกเดือดร้อนดังอัคคี
ปางนี้เจ้าจงอวตาร	ไปปราบพวกพาลยักษ์
เป็นหน่อทศรถสืบดี	ในราชธานีอยุธยา
เจ้าจงไปเกิดเป็นกษัตริย์	สุริยวงศ์จักรพรรดิมหาศาล
ทรงนามพระรามอวตาร	ในสถานกรุงศรีอยุธยาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 248-249)

๑ เมื่อนั้น	ฝ่ายองค์พระนารายณ์เรื่องศรี
ครั้นได้ศุภฤกษ์สวัสดิ์	อัญชลีเจ้าโลกา
ลงสู่พระครรภ์ทราวม้วย	ในองค์นางเกาสุริยาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 255)

ภาพที่ 307 กรุงอยุธยาในอุดมคติประเทศ ประเทศอินเดียสถานที่ประดิษฐานพระราม ในรามณะ
ที่มา: <http://mineinfo.in/ayodhya-ram-mandhir-is-constructing/>

พระรามประสูติเวลามัชฌิมยาม โดยมีนางสุหาคาพระมเหสีของพระอินทร์ช่วยแปรงครรภ์
พระรามมีรัศมีกายสีเขียวคล้ายกับนิลมณี หน้าตาลักษณะดีสวยงาม ดังนี้

๑ สุหาคาวรรณาสาวสวรรค์	กับหมูนางฟ้าวิลาวัณย์
เข้าแปรงครรภ์นางเกาสุริยา	ประสูติพระจักรารังสรรค์
รัศมีสีเขียวพรายพรรณ	คล้ายกันกับนิลมณีฯ
๑ เมื่อนั้น	ท้าวทศรถนาคา
เห็นที่สมเด็จพระลูกยา	คงพักตร์ลักษณะวิไลวรรณฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 268-269)

ภาพที่ 308 พระรามแรกประสูติกับพระนางเกาสุริยา

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/img/birthram.png>

พระรามเป็นผู้ที่มีคุณธรรมความดีงามทุกประการ คือ ความซื่อสัตย์ มั่นคง กล้าหาญ
ยุติธรรม กตัญญู อุทิศทุกสิ่งเพื่อความถูกต้อง ปราศจากมลทิน เมตตาสิ่งมีชีวิต ทรงภูมิความรู้
เชี่ยวชาญ สง่างาม แข็งแกร่ง ผุดผ่องราศี สามารถควบคุมโทสะและความปรารถนาส่วนตน สุขุม
เยือกเย็น ไม่อิจฉาริชยา หาญกล้าคู่ท้าวองค์อินทร์ (ราเมศ เมนอน, 2551, หน้า 26-27) พระรามมี
รูปร่างหน้าตาหล่อเหลางดงามปานเทพเทวดา ต้องดาหึงดังที่นางส่านักขารำพันไว้ว่า

๑ เมื่อนั้น	ฝ่ายนวลนางส่านักขา
แลไปเห็นพระจักรา	รูปทรงโสภากำไพ
พินิจพิศทั่วทั้งองค์	มีความพิศวงสงสัย
จะว่าพระอิศวรเรื่องซัย	ก็ไม่มีสังวาลนาคี
จะว่าพระนารายณ์ฤทธิรอน	ก็ไม่เห็นพระกรเป็นสี่

จะว่าท้าวธาดาริบัติ	เหตุใดไม่มีสี่พักตร์
แม่นจะว่าท้าวหัตถ์สนั่น	ไยจึงไม่ทรงวิเชียรจักร
จะว่าสุริยารักษ์	ก็จักรอยู่ในเมฆา
กรั้นจะว่าองค์พระจันทร์	ก็ผดที่จระจกจากเวหา
ชะรอยจักรพรรดิภักตรา	มละสมบัติมาเป็นโยคี
ยังพิศยังพิศวาสกคุ้ม	รศว์กริ่งรุ่มคั่งเพลิงจี
อกใจไม่เป็นสมประดี	อสุรีคลั่งเกลี้ยววิญญานฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 532)

ภาพที่ 309 พระรามในภาพยนตร์รามายณะของอินเดีย

ที่มา: <http://www.india-forums.com/wallpaper/1024x768/195258-gurmeet-choudhary-as-lord-ram.htm>

ภาพที่ 310 พระรามในการแสดงโขนรามเกียรติ์ใส่เสื้อเขียวแทนสีวรกายสีเขียว

ที่มา: http://sphotos-a.xx.fbcdn.net/hphotos-ash4/p480x480/293676_268270986634769_1055333689_n.jpg

ครอบครัวของพระราม

พระรามมีพระชนก คือ ท้าวทศรถ มีพระมารดา 3 พระองค์ คือ นางเกาสุริยา นางไภยเกณี และนางสมุทรวเทวี มีพระอนุชาร่วมพระชนก 3 พระองค์ คือ พระพรต พระลักษมณ์ และพระสัตรุด พระรามมีพระอาจารย์ คือ พระฤทัยสัทธู และ พระฤทัยสวามิตร

ภาพที่ 311 พระอนุชาของพระรามแรกประสูติกับพระนางไภยเกณี และพระนางสมุทรวเทวี

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/img/birthram.png>

พระมเหสีและพระโอรส

พระรามมีมเหสี คือ นางสีดา มีโอรสด้วยกัน คือ พระมงกุฏ และ พระลบ

ภาพที่ 312 พระฤๅษีวรมฤคประสาทศรพระมงกุฏ พระลบ

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=14-11-2008&group=13&gblog=27>

อาวุธของพระราม

พระรามเป็นผู้มีฤทธิ์มากเพราะมีอาวุธวิเศษ แต่ก็ไม่สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ด้วยตนเอง อาวุธวิเศษของพระราม ได้แก่

1. ศรีพิชัยโมลีประสาทโดยพระอิศวร

- 1.1 ศรีพรหมศาสตร์ แผลงไปพรหมโลกรวดเร็วจักรกรด
- 1.2 ศรีอัคนีवाद แผลงไปมีฤทธิ์เหมือนดวงอาทิตย์
- 1.3 ศรีพลาญวาท แผลงไปไกลถึงเขาจักรวาลลงสู่บาดาลแล้วกลับมา
- ๑ แล้วรูปกองกฤษณ์พิชิ ร้อนถึงพระศุภินาถา
- ประสาทศรให้ลงมา ฤทธานุภาพต่างกัน
- ๒ ไฟแลบไม่ทันสิ้นแสง สรสามเล่มแผลงไปได้หมด
- พรหมศาสตร์ไปชนโสฬส เร็วฉับจักรกรดสุรกานต์

อันอัคนีวาทฤทธิรอน เป็นดวงทินกรฉายฉาน

พลาขวาทไปเขาจักรวาล ลงสู่บาดาลแล้วกลับมา ฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 290-291)

2. ธนูโมลี อาวุธของพระอิศวรเตรียมไว้ปราบตรีบุรุษ ผากไว้ที่ฐานนิมิตลาสำหรับพระรามเพื่ออภิเษกกับนางสีดา

๑ ให้เอาธนูโมลี ไปไว้ฐานนิมิตลา (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 46)

๑ หนึ่งนิ้วดีดสายประลองศิลป์ ถัดคันทวนไหวถึงคูลิต

เบื่องได้ตลอดอโณทิส เสียงสนั่นกรรชิตยิ่งอล

เป็นพายุพัดก้องกัมปนาท อวาศมิดฟ้าม้วนฝน

โหมมพยับยับแสงสุริยน แล้วสว่างทั่วสากลโลกาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 329)

3. เกราะแก้วสุรกานต์ พระอิศวรฝากถนิมอัคเตรักษาไว้ให้พระราม

๑ เกราะแก้วนั้นมอบแก่ดาบส พระอัคเตทรงพรตมานกกล้า

คอยพระหริรักษ์จักรา จะอวดารลงมาปราบยักษ์ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 46)

4. คันธนูศิลป์ของรามสูร พระอิศวรประทานในห้องคฤเมณย์กาของรามสูร
๑ ศรีพระสยมภูวานัน ประทานองค์ตรีเมณย์กนิ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 364)

5. ศรีจันทวาทิตย์ แผลงไปมีฤทธิ์เกิดเป็นดวงจันทร์ 3 ดวง

๑ ว่าแล้วจับจันทวาทิตย์ ทรงฤทธิ์พาดสายเงื่อง่า

น้ำหว่งแผลงไปในเมฆา เสียงสนั่นลั่นฟ้าธาตรีฯ

๑ เกิดเป็นศศิธรสามดวง โชติช่วงจรัสศรีศรี

แสงสว่างฟุ้งพันธรณี ภูมิเริงร่าเสด็จจร ฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 424-425)

6. ศรีพาลจันทร แผลงไปมีฤทธิ์เป็นห้าฝนดับเพลิงกัลป์และทำลายกองทัพข้าศึก

๑ พระเนตรมุ่งหมายอสุรี ภูมิก็แผลงพาลจันทร

เปรี้ยงเปรี้ยงดั่งเสียงฟ้าฟาด โลกธาตุสะเทือนเลื่อนลั่น

เป็นห้าฝนมาดับเพลิงกัลป์ แล้วต้องพลชั้นธรรมา

ทั้งหมู่มารคชสาร ก็แหลกลาญสิ้นชีพสังขาร

หัตถาภดินชาดดาชา ด้วยอานุภาพพระจักรีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 454-455)

7. ศรีกกแก้ว แผลงปีกอกท้าวอุณาราชเกิดเป็นต้นกกให้นนทรีเอาคั่นเหล็กตีตรึงไว้ตลอดแสนโกฏิปี

๑ แล้วเอากกแก้วพาดสาย	หมายลางชีวิตสังขาร
น้ำวนหวงด้วยกำลังชัยชาญ	ผ่านฟ้าผาดแผลงไปทันที
เสียงสะเทือนเลื่อนลั่น โลกธาตุ	ดังหนึ่งพรหมาศรัศรศรี
ต้องออกอุณาราชสุริ	ปลิวไปจากที่ด้วยฤทธา
ตกลงในถ้ำริมสวนขวัญ	ตรึงมันไว้กับแผ่นผาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 540)

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร

ภาพที่ 313 พระรามทรงศร

ที่มา <http://ritsin.com/weapons-in-the-period-of-the-ramayana.html/>

ลักษณะนิสัยของพระราม

1. ในวัยเด็กพระรามเอาแต่ใจตัวเอง ทำในสิ่งที่คนอื่นไม่ทำ และมีความคิดแปลกวิถิตการ เล่นสนุกพิเรนทร์เพลง ๆ ไม่คิดถึงใจคนอื่นว่ารู้สึกอย่างไร เช่น เอาสรยงใส่นางค่อมกุงจีจนหลังคู้ง ดังนี้

๑ พี่จะยิงอีก่อมหลังกุง	ให้โก่งนั้นคู้งไปข้างหน้า
น้องรักจงทอดทศนา	ว่าแล้วก็ยิงทันที
๑ บัดนั้น	ฝ่ายนางกุงจีทาสา
ความอายเป็นพื้นพรรณนา	มือฟายน้ำตาโศก ๆ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 284)

2. ในวัยรุ่น พระรามเป็นคนมีมาดริ้ว คอยดูจังหวะในการทำการใหญ่ รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง เช่น ตอนประลองชกศิลป์หาคู่ให้นางสีดา พระรามรอให้โอกาสทุกคน รอให้พระชนกเชิญ และให้พระลักษณ์ยังเซ็งลงชกขัณฑ์ปรีดาหาญ โมลิคูก่อน จึงออกชกศิลป์อย่างสง่าผ่าเผยทั้งที่จริงแล้วชอบพอกับนางสีดาและไม่ต้องการให้ผู้อื่นได้นางไปดังนี้

- ๑ พระเนตรสบเนตรนางสีดา สเนหารุมรีงตริงใจฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 324)

๑ ดูครองคัพระอนุชา	แก้วตาผู้ร่วมชีวิตพี่
จงลงชกขัณฑ์ปรีดา	ดูที่จะหนักสักเพียงใดฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 328)

๑ เมื่อนั้น	พระรามทรงสวัสดิ์ศรีมี
เห็นพระลักษณ์กลับมาอัญชลี	รู้ที่อนุชาวิลาวัณย์
มีความชื่นชมโสมนัส	คั่งได้สมบัติสรวงสวรรค์
ก็เสด็จอย่างเอื้องจระจก	จากอาสน์สุวรรณลงกรณ ฯ
๑ ครั้นถึงจึงยื่นพระหัตถ์ขวา	อันมีจักรลักษณ์ประภัสสร
งามดั่งวงเทพกฤษณ	พระสักรับคั่นศิลป์ชัย
อันมหารณูสิทธิศักดิ์	จะหนักพระหัตถ์ก็หาไม่
ยกขึ้นได้คล่องว่องไว	ภูวนายกวัดแกว่งสำแดงฤทธิ์ฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 329)

3. พระรามทำอะไรตรง จริงจังไปไม่รู้จกยังผ่อนหนักผ่อนเบา เมื่อคราวชกศิลป์ก็โก่งจนทำให้มหารณูโมลิหักเป็นเหตุให้รามสุรเดินทางมาทำรบด้วยความโกรธแค้น

- ๑ หนึ่งนิ้วคึดสายประลองศิลป์ ถัดดินห้วนไหวถึงคึด

เบื่องได้ตลอดโณทิส

เสียงสนั่นครรชิตอิงอล

เป็นพายุพัดก้องกัมปนาท

อวกาศมืดฟ้ามัวฝน

โคมพยับยับแสงสุริย

แล้วสว่างทั่วสกลโลกฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 329)

ภาพที่ 314 พระราม โกงธนู โมลีของพระอิศวรจนหัก

ที่มา: <http://www.prabhupadanugas.eu/gallery/ram-hanuman/Rama-breaks-bow-of-Shiva.jpg>

4. พระรามทำตัวให้ดูดี แต่จริงแล้วทุกอย่างต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนเองที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้า เรียกว่า รู้จักใช้สถานการณ์ให้เป็นประโยชน์ดังเช่น ตอนที่นางไภยเกษีให้ออกผนวชไปอยู่ป่า 14 ปี พระรามรับสั่งถึงนางไภยเกษีดังนี้

๑. เอิ้งจงกราบทูลพระแม่เจ้า ว่าเราบังคมประนมไหว้

อันสัตย์พระบิดรทรงชัช ฐ์นี้มีให้เสวยธรรม

อย่าว่าแต่ไปสิบสี่ปี จะถวายชีวิจนอาสัญ

ให้เป็นทีที่สรรเสริญแก่เทวัญ ว่ากตัญญูต่อบิดา

ซึ่งนอ้เราจะผ่านพระนคร ให้ถาวรบรมสุขา

วันนี้จะถวายบังคมลา อย่าให้พระแม่ร้อนใจ ฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 404)

แต่จริงแล้วสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการอวดตัวของพระนารายณ์เพื่อปราบเหล่ายักษ์สรูปแล้วคือทางเลือกที่ออกป่าผนวชทั้งดูดีและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีฉะนั้นคงตัดสินใจแก้ปัญหาทางอื่น ดังเช่นที่พระลักษมณ์ และพระพรตพยายามทำ

๑ สั่งให้ข้าบวชเป็นคาส ไปสร้างพรตอยู่ในไพรสาณต์

กำหนดสิบสี่ปีประมาณ ก็ต้องตามอวตารของลูกรัก

ความซึ่งแสนโสมนัสสา ยิ่งกว่าได้ผ่านอาณาจักร

ด้วยจะได้ปราบหม้อสุรย์ เป็นที่พำนักแก่แดนไตร ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 399)

5. พระรามขาดความเชื่อใจ ขาดความเชื่อใจคิดเล็กคิดน้อย จึงมีการตัดสินใจผิดพลาด เช่น ไม่เชื่อใจนางสีดาจนสั่งประหาร ทั้ง ๆ ที่นางสีดาผ่านการลุยไฟพิสูจน์ความบริสุทธิ์แล้ว อธิบายความจริงก็แล้ว น่าที่จะให้ความเชื่อถือในความซื่อสัตย์ รู้จักการอะลุ่มอล่วยและให้อภัยกันได้บ้าง แต่กลับโกรธมากขึ้นไม่ฟังใคร ดังนี้

๑ เมื่อนั้น

พระศรีภพ โลภนาถา

ได้ฟังยิ่งกริ้วโกรธา

กระต๊อบบาทชีหน้าแล้วดรัสไป

เหม่เหม่คู่อิทรลักษณ์

ชั่วช้าอัปลักษณ์หยาบใหญ่

เสียแรงกูรักอย่างดวงใจ

ควรหรือเป็นได้เพียงนี้

ลอบเขียนรูปชู้ไว้ชมเล่น

ครั้นเห็นชัดให้อาหาสี

อนิจจาไม่รู้วากาลิ

เสียทีไปตามเอามิงมา

ทำศึกปัมปางตัวตาย

กลับเป็นแสนร้ายสองหน้า

แม่น้แจ้ววาร์กสุรา

กูจะรับมิงมาด้วยอันใด

ว่าแล้วดรัสตั้งพระลักษมณ์

อีสีดาจักเลี้ยงไว้ไม่ได้

เร่งเร็วจงพาตัวไป

ฆ่าเสียแต่ในราตรี

อย่าให้แจ้งถึงสามพระมารดา

แหะดวงจิตมาให้พี่

จะดูใจอีกาลิกนิ

ที่มันแพศยาอาธรรม ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 335)

6. พระรามเห็นแก่ตัวและพวกพ้องเท่านั้น ใจร้ายกับผู้อื่น เมื่อ พระมงกุฎ พระลบ ประลองศร มีอานุภาพ พระรามก็สั่งยกทัพไปกำจัดโดยไม่แยกแยะว่าเป็นผู้ใด มีเจตนาอย่างไร คิดแต่ว่าเป็นศัตรูเห็นว่าเป็นเด็กก็ยังทำร้าย

๑ แล้วสั่งวายุบุตรวุฒิไกร

จงเร่งไปไถ่เกษเขตขันธ์

หาสองอนุชาพร้อมชีวัน

มาคิดกันปราบราชไพร ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 370)

บทบาทของพระรามในบทละครรามเกียรติ์

พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระราม ด้วยคำสั่งของพระอิศวร และทำตามวัตถุประสงค์

๑ สำเนียงคั่งเสียงลมกรด	บรรพตจักรวาลสะท้อนไหว
หอกแก้วแหลกลงด้วยฤทธิ์ไกร	แล้วศรชัยไปล้างอสุรา
ตัดเศียรตัดครัดคทา	ขาดตกลงจากเวหา
เรียวกับพื้นพสุธา	ยักษาสันชีฬิวันฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 552-553)

6. ปราบพญาตรีเศียร ด้วยศรพรหมาศตร์

๑ เขาพระสุเมรุก็เอนเอียง	สำเนียงเลื่อนลั่นถึงดุสิต
ต้องออกตรีเศียรปึงจามิตร	สุดสิ้นชีวิตทันทีฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 559)

7. ปราบกวางแปลงพญามาริศ ด้วยศร

๑ เมื่อนั้น	พญามาริศใจหาญ
ต้องศรเจ็บเพียงบรรลัยลาญ	ขุนมารร้องขึ้นด้วยมารยา
โอ้อ่าเจ้าลักขมณห์ผู้ร่วมใจ	กวางนี้มีไซ้กวางป่า
มันกลายไปเป็นอสุรา	เข้าต่อฤทธิ์ธาราวี
น้องรักจงเร่งมาช่วย	แม่น้าพี่จะม้วยด้วยยักษี
ร้องพลางล้มลงกับปัดพี	อสุรีสุดสิ้นชีวันฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 579)

8. ปราบพญาพาลี ด้วยศรพรหมาศตร์

๑ สอนน้องสิ้นเสียงสิ้นสัง	สิ้นกำลังสิ้นฤทธิ์กระบี่ศรี
วางศรให้ปักอินทรีย์	สิ้นชีวีไปเกิดในวิมานฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 32)

9. ปราบพญากุมภกรรณ ด้วยศรพรหมาศตร์

๑ แล้วชักพรหมาศตร์ขึ้นพาดสาย	หมายล้างชีวิดยักษา
ก็ผาดแผลงไปด้วยศักดา	ถูกอกพญากุมภกรรณฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 457)

๑ สังพลางผ่าวจิตด้วยพิษศร	เร้าร้อนฤทธิ์ยักษา
สิ้นเสียงก็สิ้นชีวา	ไปเกิดฟากฟ้าคุษฎีฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 458)

10. ปราบพญามังกรกัณฐ์ ด้วยศรพรหมาศตร์

๑ เสียงสนั่นครั่นครื้นอากาศ	วิมานมาศสะท้อนทวาราศี
-----------------------------	-----------------------

ตรงไปตามสั่งพระจักรี	ต้องอสุรีมั่งกรกัณฐ์
เสียวขาดกระเด็นจากกาย	ด้วยฤทธิ์พระนารายณ์รังสรรค์
ตกลงสู่ตีสันชีวัน	รูปมายนั่นก็หายไป (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 497)

11. ปราบพญาแสงอาทิตย์ ด้วยศรพรหมศาสตร์

๑ พรหมศาสตร์ต้องออกแสงอาทิตย์	พลายวาดต้องจิตรไพบรี
ก็ล้มลงกับพื้นพระสุธา	ด้วยกำลังศักราชศรี
พิชกัณฐ์ร้อนดังอักคิ	ก็ตีสันชีวันด้วยกัน (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 103)

12. ปราบท้าวสตัลด้วยศรพรหมศาสตร์

๑ พรหมศาสตร์สมเด็จพระอวตาร	มล้างอาวุธมารละเอียดไป
บรรดาวานรที่มรณา	กลับรอดชีวิตขึ้นมาได้
แล้วต้องท้าวสตัลบรรลัย	ด้วยฤทธิ์ไกรพระจักรี (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 136)

13. ปราบท้าวทพนาสูร ด้วยศรพรหมศาสตร์

๑ เบี่ยงเบี่ยงดั่งเสียงฟ้าฟาด	โลกธาตุเลื่อนลั่นทุกราตี
ต้องทพนาสูรอสุรี	สิ้นสุดชีวิตด้วยฤทธิ์ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 308)

14. ปราบช้างทรงของทศกัณฐ์ ด้วยศรพรหมศาสตร์

๑ ต้องหมู่พลมารล้มตาย	ด้วยฤทธิ์พระนารายณ์เรืองศรี
ทั้งช้างทรงขององค์อสุรี	ล้มกับปลงพิวชาญปราณ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 342)

15. ปราบท้าวทศกัณฐ์ ด้วยศรพรหมศาสตร์หนุมานขี้ดวงจิต

๑ บัดนั้น	ตำแหน่งหนุมานทหารใหญ่
ครั้นทศกัณฐ์ต้องศรชัย	ล้มในพางพื้นพระสุธา
จึงขี้ดวงจิตขุนมาร	แหลกลาญละเอียดด้วยหัตถา
ดับสูญสุดสิ้นวิญญาณ	ยักษ์ก็ม้วยชีวิ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 431)

16. ปราบท้าวอัศกรรณ ด้วยศรพรหมศาสตร์แล้วนำไปทิ้งกองคา

๑ เสียงสนั่นลั่นเลื่อนอากาศ	เป็นสรเกลื่อนกลาดไม่นับได้
-----------------------------	----------------------------

ตรวจตรงด้วยกำลังฤทธิ์ไกร

หว่านดัวดัวทั้งหมด

หอบศพไปทิ้งลงคงคา

ไปต้องอัศรกรรมอสุรา

แล้วเป็นลมกรดพัดกล้า

ยักยาก็สิ้นชีวิฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 487)

17. ปราบท้าวภูเวรนุราชด้วยศรพรหมศาสตร์

๑ สรนั้นกลับเป็นพญาครุฑ

บินสนั่นครันครีขึ้นโลกา

แล้วต้องภูเวรขุนมาร

ล้มลงสุดสิ้นชีवालย์

แดงฤทธิ์รุทระแกลั่วกล้า

คาบคั่นนาคาสูญไป

ตลอดดอกไม้ทานกำลังได้

ด้วยฤทธิ์ไกรพระจักรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 513)

18. ปราบท้าวอุณาราช ด้วยศรกกแก้ว

๑ แล้วเอากกแก้วพาดสาย

นำหว่งด้วยกำลังชัยชาญ

เสียงสะเทือนเลื่อนลั่นโลกธาตุ

ต้องออกอุณาราชอสุรี

ตกลงในถ้ำริมสวนขวัญ

หมายลางชีวิตสังขาร

ผ่านฟ้าผาดแผลงไปทันที

คั้งหนึ่งพรหมศาสตร์ศรี

ปลิวไปจากที่ด้วยฤทธิ์

ตรึงมั่นไว้กับแผ่นผาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 540)

บทบาททอง

แสดงคุณธรรมต่าง ๆ ให้ปรากฏเป็นแบบแผนแก่นมนุษย์ ฤๅ และเทวดา

1. เชื้อฟังคำสั่งพระอาจารย์ทั้งสองและพระบิดา ออกไปปราบกายักษ์ที่รบกวนเหล่าฤๅ

อย่างกล้าหาญและเต็มใจ

๑ เมื่อนั้น

ได้ฟังพระราชบัญชา

ซึ่งพระองค์จะให้ไปปราบยักษ์

ก็สมดังจิตลูกคิดไว้

ทั้งสองสุริย์วงศ์นาคา

กราบกับบาทาแล้วทูลไป

ที่มั่นทรลักษณ์หยาบใหญ่

ดีใจเป็นพันพันทวีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 304)

2. ช่วยพระบิดาท้าวทศรรักษาคำสั่งที่ไว้ไว้แก่พระนางไภยเกศ โดยทรงออกผนวช

เป็นดาบสไปอยู่ป่า 14 ปี

๑ เมื่อนั้น

รับเอาซึ่งเครื่องจรรยา

พระรามสุริย์วงศ์นาคา

แล้วมีบัญชาตรัสไป

เอ็งจงกราบทูลพระแม่เจ้า
อันศักดิ์พระบิดรงค์ทรงชัย
อย่าว่าแต่ไปสิบสี่ปี
ให้เป็นทีสรรเสริญแก่เทวัญ
ซึ่งน้องเราจะผ่านพระนคร
วันนี้จะถวายบังคมลา

ว่าเราบังคมประนมไหว้
คุณมิให้เสียธรรม์
จะถวายชีวิจนอาสัญ
ว่ากตัญญูต่อบิดา
ให้ถาวรบรมสุขา
อย่าให้พระแม่ร้อนใจฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 404)

3. รักครอบครัวรักเมียรักน้อง

๑ โอ้อนิจจาเจ้าเพื่อนยาก
เลื่องชื่อลือฤทธิ์ทั้งชาติรี
เสียแรงไวคุณธูมาด้วยกัน
เจ้ามาสิ้นชีพชีวา
ถึงมีชัยได้เมื่อกี้เสียน้อง

แสนทุกข์ลำบากมาด้วยพี่
หรือมาเพื่อสุริพาลา
ว่าจะมล้างอาธรรม์ริยา
แต่พี่จะทำศึกไป
จะต้องการอะไรก็หาไม่ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 425)

4. ไม่มีจิตพยายบาทต่อศัตรู

๑ ถึงมาตรเอ็งเป็นปัจจามิตร
อสุรียาพะว่าพะวังใจ
เพื่อนนั้นสังขรณ์กตัญญู
ฝ่ายเอ็งซึ่งม้วยมรณา

เราจะคิดพยายบาทก็หาไม่
อาลัยถึงพิภกอนุชา
ตัวกูจะเลียงรักษา
จะได้ไปฟากฟ้าคุณฐิฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 458)

บทบาทแฝง

บทบาทเชิงสังวาส เป็นความต้องการของพระอิศวรที่จะลงมาใช้ชีวิตเป็นมนุษย์กับพระ
นารายณ์ ซึ่งแฝงในคำกลอน

๑ พระเนตรสบเนตรนางสีดา
๑ เมื่อนั้น
แอบมองตามช่องบัญชรชัย
ความรักกลัดกลุ้มรุมสวาท
แสนสุดแสนหาอาวรณ์

เสน่หารุ่มรังตรีงใจ
นางสีดาเขวชอดพิสมัย
นัยน์เนตรสบเนตรพระสีกร
ด้วยเคยรองบาทแต่ชาติก่อน
บังอรเพียงสิ้นสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 324)

เหตุผลประกอบ

ข้อ 1. พระนารายณ์ไม่จำเป็นต้องอวตารลงมาเป็นมนุษย์ (นอกจากจะมีสาเหตุอื่นแอบแฝงอยู่) เพราะการปราบปรามยักษ์ก่อนหน้านี้อวตารเป็นสิ่งที่อื่น ๆ ได้ และเมื่อทำงานเสร็จจะรีบกลับไปบรรทมทันที ดังเช่นคราวปราบหิรันตยักษ์

๑ แล้วกลับเป็นองค์พระทรงครุฑ	ถือเทพอาวุธเงือง่า
เหาะทะยานผ่านชั้นเมฆา	ตรงมาเกษียรสมุทรไทย
๑ ครั้นถึงเข้าที่บรรทมสินธุ์	กลางมหาวารินกว้างใหญ่ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4-5)

พระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4-5)

ข้อ 2. จากบทกลอนข้างต้น ทั้งพระรามและนางสีดาดูเหมือนมีความปรารถนาฉันท์คู่สาวที่ไม่ค่อยได้พบกันประจำ ผิดวิสัยความสัมพันธ์ของพระนารายณ์กับพระลักษมี ที่อยู่ด้วยกันตลอดเป็นปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพิจารณาความหมายทางอภิปรัชญาประกอบ พระนารายณ์อยู่ในไวญญูโลก คือ โลกแห่งความฝัน (พระนารายณ์จะบรรทมตลอดเวลาและโปรดการบูชาด้วยเพลงกล่อมนอนขณะที่พระลักษมีไม่เคยบรรทมเลยเหมือนพระลักษมณ์) พระลักษมี คือ ความบริสุทธิ์ (ทั้งสองพระองค์จึงไม่น่าจะมีสัมพันธ์เชิงสวาสกันและไม่มี ความปรารถนาเชิงพิสวาทต่อกัน) พระลักษมีนั้นเป็นแค่ผู้ดูแลปรนนิบัติให้พระนารายณ์บรรทมหลับสนิท ไม่ให้มีใครมารบกวน ถึงมีเหตุก็ไม่กล้ารบกวนเอง ดังนี้

๑ เมื่อนั้น	องค์สมเด็จพระลักษมี
มีเทวราชเสาวนีย์	ว่านี่ก็แจ้งกิจจา
แต่พระองค์ซึ่งทรงไสยาสน์	จะปลุกเกรงราชโทษา
แม่นเป็นการเร็วเจ้าโลกา	จงปลุกนิทราพระจักรีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 245)

พระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 245)

จากความสัมพันธ์ในภาคสวรรค์ พระนารายณ์ (นางโมหิณี) ก็เป็นชายาของพระอิศวร และแสดงอารมณ์พิสวาทรุนแรงต่อกันตลอดเวลา จนเกิดพระพิณาย ดังภาพ

ภาพที่ 315 สัมพันธสวาทของพระอิศวรกับพระนารายณ์แปลง

ที่มา: http://nirmukta.com/wp-content/uploads/2011/07/mohini_shiva.jpg

ถึงกระนั้นความสัมพันธ์นี้เป็นแบบซ่อนเร้นเมื่อพระอิศวรมีมเหสีพระสตีและพระอุมา ซึ่งพระอิศวรก็ไม่ได้มีสัมพันธสวาทกับพระสตีเพราะว่าพระสตีคือพระพรหมที่เป็นหญิง (พระพรหมเป็นพรหมจรรย์ พระสตีจึงเป็นพรหมจรรย์) พระอิศวรก็ไม่มีสัมพันธสวาทกับพระอุมา เพราะพระอุมาก็คือพระอิศวรเอง (พระอุมาก็อยู่คนเดียวจนเกิดความเหงาคือพระพิณนศ) นอกนั้นแล้วพระอิศวรจะบำเพ็ญโยคะฉานตันโดย สรูปแล้วจึงมีแต่พระอิศวรและพระนารายณ์ที่มีสัมพันธกันฉันท์สามีภรรยาเท่านั้น และเหตุนี้ทั้งคู่อดวาทลงมาเพื่อเป็นคู่กัน (เรื่องนี้ไม่ใช่ที่จะต้องไปวประกาศให้เหล่าฤๅษีทราบ จึงไม่ถูกระบุในคัมภีร์ปุราณะต่าง ๆ)

ถอครหัสพระราม

ท้าวทศรถ มีอัครลักษณะแสดงถึง ความสามารถ

นางเกตุรียามีอัครลักษณะแสดงถึง ความกระตือรือร้น

เมื่อ ความสามารถ + ความกระตือรือร้น = ความกล้าหาญ

พระราม มีอัครลักษณะแสดงถึง ความกล้าหาญ

และจากลักษณะนิสัยของพระรามก็สอดคล้องกับความกล้าหาญ

1. คิดแปลกความกล้าหาญมักทำในเรื่องที่แปลกแตกต่างออกไป
2. รื้อรามีมาด ความกล้าหาญมีรูปแบบ มีมาด ให้คนอื่นเห็นว่ากำลังจะทำอะไร
3. ตรงเกินไปไม่ผ่อนหนักผ่อนเบาความกล้าหาญมักจะทำอะไรไปเรื่อยโดยไม่ยั้งคิด
4. ขาดความเชื่อใจความกล้าหาญมักหาพวกสนับสนุนเพราะขาดความเชื่อใจ

นางไภยเกษี มีอิทธิพลแสดงถึง การขัด

เมื่อ ความสามารถ + ถูกขัด = ความส่ำรวม (ไม่แสดงออก)

พระพรต มีอิทธิพลแสดงถึง ความส่ำรวม

นางสมุทรเทวี มีอิทธิพลแสดงถึง ความส่ำเสมอ

เมื่อ ความสามารถ + คืออย่างส่ำเสมอ = ความรัก

พระลักษมณ์ มีอิทธิพลแสดงถึง ความรัก

เมื่อ ความสามารถ + ไม่คืออย่างส่ำเสมอ = ความเกลียดชัง(ศัตรู)

พระศัตรุค มีอิทธิพลแสดงถึง ความเกลียดชัง (ศัตรู)

นางสีดา มีอิทธิพลแสดงถึง ความเกรงใจ (ความอบอุ่น ความสด มี

ชีวิตชีวา)

พระรามคู่กับ นางสีดา ความกล้าหาญ คู่กับ ความเกรงใจ

เมื่อ ความกล้าหาญ + ความเกรงใจ = อำนาจ วาสนา

พระมงกุฎ มีอิทธิพลแสดงถึง อำนาจ (มงกุฎ คือ กษัตริย์

ผู้ปกครอง)

พระลบ มีอิทธิพลแสดงถึง วาสนา (ลบกับवाद)

ศรของพระราม มีอิทธิพลแสดงถึง ความมุ่งมั่น ความมุทะลุ ความพยายาม

ที่จะฝ่าฟันความเดือดดาล

ปราบสวาหุ	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะการเอารัดเอาเปรียบ
ปราบรามสูร	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะการตี้นตระหนก
ปราบพิราพ	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความชั่วร้าย
ปราบพญาขร	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความขลุ่ยกลัก
ปราบพญาทูลย์	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความไม่ชัดเจน
ปราบพญาตรีเศียร	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความอวดรู้
ปราบพญามาริศ	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะการหลอกลวง
ปราบพญาพาลี	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะคนพาล

ปราบพญากุมภกรรณ	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะการก่อกวน
ปราบพญามังกรกัณฐ์	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความมัวชั่ว
ปราบพญาแสงอาทิตย์	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความล้น
ปราบท้าวสัดสูง	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความมกใหญ่ไผ่สูง
ปราบท้าวทพนาสูร	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะอิทธิพล
ปราบช้างทรงของทศกัณฐ์	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะสถานการณ์คับขัน
ปราบท้าวทศกัณฐ์	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความกลัว
ปราบท้าวอัศกรรณ	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะข่าวลือ
ปราบท้าวภูเวรนุราช	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความเห็นแก่ตัว
ปราบท้าวอุณาราช	มีอิทธิพลแสดงถึง ความกล้าหาญชนะความเหม่อลอย

ภาพที่ 316 สลักท้าวทพนาสูร

ที่มา: <http://www.trekkingthai.com/cgi-bin/webboard/print.pl?content=7428&board=trip>

พระลักษมณ์

ภาพที่ 317 พระลักษมณ์

ที่มา: <http://dc312.4shared.com/doc/dTFu6Geh/preview.html>

พระลักษมณ์ Lakshmana สันสกฤต : लक्ष्मण อวตารลงมาเกิดพร้อมกับพระราม เป็น
โอรสองค์ที่ 3 ของท้าวทศรถที่ประสูติกับพระมเหสีสมุทรชา หรือสมุทรเทวี มีพระวรกายสีเหลือง
ทอง ประสูติเวลาสามนาฬิกาห้าบาท โดยนางสุธรรมาสูนันทามเหสีของพระอินทร์ ช่วยแปรครรภ์
มีน้องร่วมอุทร คือพระสัตรุด

๑ ฝ่ายสุธรรมาสูนันทา	มาช่วยนางสมุทรเทวีฯ
๑ ครั้นสามนาฬิกาห้าบาท	นางสมุทรเขวราชโฉมฉาย
ประสูติพระโอรสพรรณราย	สีภายนั้นเหลืองดังทองทาฯ
๑ ครั้นล่วงเข้าสู่โมงเศษ	อัคเรศฯ ฆ่าตลอดโอรสา
ส่งสืมวังอ่อนโสภา	ลักขณาพร้อมเพราทั้งอินทรีฯฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 268)

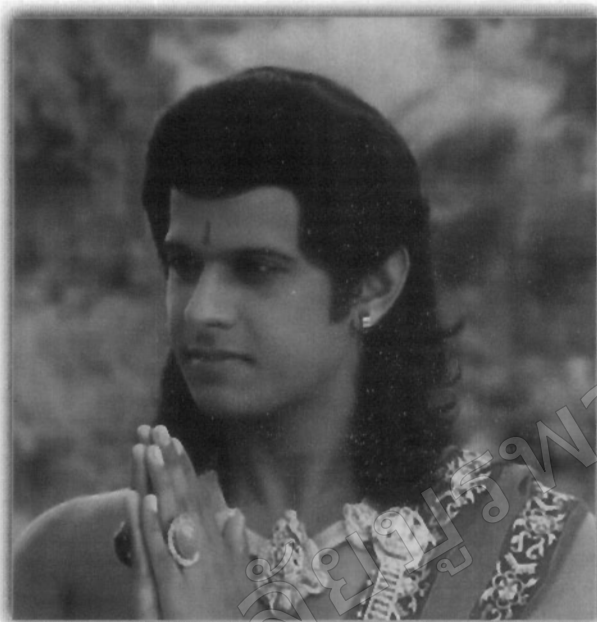

ภาพที่ 318 พระลักษมณ์ พระศัตรูดและพระนางสมุทรวเทวี

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/img/birthram.png>

ในรามายณะเบงกาลีฉบับเกียรติวาส กล่าวว่า พระลักษมณ์ไม่ได้นอนตลอดสิบสี่ปี เพราะคอยถือธนูเฝ้าระวังอยู่ที่ทวารอาศรมทุกคืน ในคืนแรกความง่วงเข้าสู่ จึงเอาสาขธนูมัดนางนิทรเทวีไว้และยอมปล่อยตัวไปเมื่อนางนิทรเทวียอมสัญญาว่าจะหว่านสิบสี่ปีจะไม่มาสู่พระลักษมณ์อีก

พระลักษมณ์ไม่เคยมองหน้านางสีดา จำสร้อยพระศอหรือทับพระทรงงไม่ได้ จำได้แต่ทองข้อพระบาทของนางสีดา พระลักษมณ์เก็บผลไม้ที่พระรามประทานให้ทุกวันมาขึ้นยันการไม่รับประทานอาหาร ขาด เพียง 7 วัน ที่ไม่ได้เก็บผลไม้ คือ วันที่ทราบข่าวบิดาสิ้นพระชนม์ วันที่นางสีดาถูกราพณ์พาไป วันที่ถูกนาคบาศอินทรชิต วันที่สีดาปลอมถูกตัดศีรษะ (นางลอย) วันที่ถูกมหาราพณ์ (โมยราพ) ลักพาไปบาดาล วันที่ถูกหอกศกัณฐ์ของราพณ์ (ทศกัณฐ์) สลบไป (หอกกบิลพัทธ์) วันที่ราพณ์ (ทศกัณฐ์) ตาย” (เสถียร โกเศศ และนาคะประทีป, 2475, หน้า 133-134)

ภาพที่ 319 Lakshman ใน ภาพยนตร์รามายณะ อินเดีย

ที่มา: http://www.india-forums.com/forum_posts.asp?TID=3290680&TPN=4

พระลักษมณ์ มีรูปร่างหน้าตาหล่อเหลางดงามปานเทพเทวดา ทัดเทียมพระรามต้องดา
หึงตั้งที่นางส้ามักขารำพันไว้ว่า

๑ เมื่อนั้น	นางส้ามักขายกนี้
เหลือบไปเห็นองค์พระจักรี	มีโฉมเลิศลักษมณ์อำไพ
นวลละอองดั่งทองนพมาศ	เสี้ยวสวาทพูนเพิ่มพิศมัย
งวงงหลงแลตะลึงไป	อรไทลีมองค์รามฯ(พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 537)

ภาพที่ 320 โขนพระลักษมณ์ต้องศรพรหมาศของอินทรี

ที่มา: <http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=450>

ครอบครัวของพระลักษมณ์

พระลักษมณ์มีพระชนก คือ ท้าวทศรถ มีพระมารดา 3 พระองค์ คือ นางเกาสุริยา นางไภยเกณี และนางสมุทรวดี มีพระเชษฐาร่วมพระชนก 2 พระองค์ คือ พระราม พระพรต มีพระอนุชาร่วมพระอุทรคือ พระสัตรุด พระลักษมณ์มีพระอาจารย์ คือ พระฤๅษีวิเชียร และพระฤๅษีสวามิตร เช่นเดียวกับพระราม

พระมเหสีและพระโอรส

พระลักษมณ์มีพระชายา คือ นางอุรุมิลา พระธิดาองค์เล็กของพระชนก พระกนิษฐาแห่งนางสีดา มีโอรสด้วยกัน 2 พระองค์ คือ พระอังกาส และพระจันทร์เกตุ (อิงลิทวิกีพีเดีย, 2556)

ภาพที่ 321 นางอรุณลา ซาซาของพระลักษมณ์

ที่มา: <http://cities.sulekha.com/canada/-/mississauga/482009/review.htm>

อาวุธของพระลักษมณ์

พระลักษมณ์เป็นผู้มีฤทธิ์เพราะมีอาวุธวิเศษ แต่ก็ไม่สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ด้วยตนเองเช่นเดียวกับพระราม อาวุธวิเศษของพระลักษมณ์ ได้แก่

1. ศรพิชัยโมลีประสาธโดยพระอิศวร

1.1 ศรพรหมาศตร์	เพลงไปอัคนิรุทร
1.2 ศรอัคนิวาด	เพลงไปมีฤทธิ์เป็นอาวุธแสนห่า
1.3 ศรพลายวาด	เพลงไปไกลถึงพิภพอสุรา
๑ เล่มหนึ่งไปอัคนิรุทร	เล่มหนึ่งเป็นอาวุธแสนห่า
เล่มหนึ่งไปพิภพอสุรา	กลับมาทักยินพระนครฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 290-291)

พระพุทธรูปพญายักษ์, 2549, หน้า 290-291)

2. พระขรรค์แก้วสุรกันต์ กุมภกาศทำพิธีขออาวุธพระพรหม พระลักษมณ์เก็บได้ด้วย

พระราม พระรามประทานคืนให้พระลักษมณ์

๑ เมื่อนั้น	พระนารายณ์สุริยวงศ์ทรงศร
รับพระขรรค์แก้วลงกรณ์	ภูธรพิศดูก็ยินดี
ลูบหลังแล้วมีประกาศิต	พร้อมร่วมชีวิตของพี่

ซึ่งเจ้าไปมล้างอสูรี	มีชัยแล้วได้พระขรรค์มา
พี่เห็นเป็นเทพอาวุธ	ใช้ของมนุษย์ในได้หล้า
อานุภาพปราบได้ทั้งโลกา	แก้วตาเอาไว้สำหรับกร
ตรัสแล้วก็ส่งพระขรรค์ให้	อวยชัยด้วยความสโมสร
ศักรูหม์พาลจะราญรอน	อย่าต่อกรเจ้าได้ทั้งชาติรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 519)

ภาพที่ 322 พระลักษมณ์ใช้พระขรรค์ตัดมุกนางยักษ์อสูมูจี

ที่มา: <http://en.wikipedia.org/wiki/Lakshmana>

ลักษณะนิสัยของพระลักษมณ์

1. ตลอดชั่วอายุของพระลักษมณ์ตั้งแต่ประสูติจนสวรรคต พระลักษมณ์ไม่เคยออกจากพระรามเลย

2. พระลักษมณ์โกรธแทนพระราม เฉพาะพระรามองค์เดียวเท่านั้น ไม่ใช่เพราะว่าพระรามเป็นพระเชษฐา เนื่องจากพระลักษมณ์ก็โกรธพระพรตที่นางไภยเกมิจะให้ครองราชย์แทนพระรามทั้ง ๆ ที่พระพรตก็เป็นพระเชษฐาต่างพระมารดาด้วยเช่นกัน ถ้าจะโกรธแทนพระเชษฐา น่าจะคิดถึงหัวอกพระพรตที่เป็นพระเชษฐาด้วย และมากกว่านั้นยังไม่ได้สนใจคิดถึงท้าวทศรถด้วย ดังนี้

๑ ครั้นถึงจึงมีสิงหนาท
เหวี่ยงไกรธินาถาธรรม์

กระที่บาทสะเทือนเลื่อนลั่น
ด้วยใจโมหันธ์ฉันทา

ทุจริตโลกสิ้นพันประมาณ

สาธารณังจิตตริยา

ไฟสูงให้เกินพักตรา

ขับพียาญไปอยู่ไพร

จะยกถูกมันผู้น้อง

ให้ขึ้นครองเมืองก็เป็นได้

อิชาตทรลักษณ์จังไร

กูจะมาให้ม้วยชีวิฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 405)

3. พระลักษมณ์เหม่อลอย (ใจลอย) ขาดสติ ในรามายณะแคว่งพระแสงบันคอปญากุมภกาศที่บำเพ็ญพรตในพง (ในบทละครนี้ว่าต่อสู้กัน) พระลักษมณ์เหม่อลอยดูขบวนพระอินทร์แปลงจนต้องศรพรหมาสตรของอินทรชิตสลบทั้งกองทัพ ดังนี้

๑ เมื่อนั้น

พระลักษมณ์สุริยวงศ์เรื่องศรี

ฟังลูกพระพายพาที

ภูมิพิศเพ่งไปมา

เห็นฝูงเทวธูอัปสร

จับระบำรำฟ้อนในเวหา

พิศวงหลงเพลินจำเรียดา

พระอนุชาก็เคลิ้มสติไป

สิ้นทั้งท้าวพญาพานรินทร์

พวกพลกบินทร์น้อยใหญ่

ยิ่งดูก็ยิ่งประมาทใจ

มิได้ระวังอสุรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 550)

4. พระลักษมณ์สามารถทำร้ายสตรีเพศได้อย่างใจร้ายเลือดเย็น ผิดวิสัยผู้ชายทั่วไปที่ไม่ทำร้ายสตรี ถึงแม้จะมีเหตุว่าการกระทำนั้นทำเพื่อปกป้องพระราม ปกป้องตนเองจากการถูกลวนลาม หรือทำไปตามคำสั่งของพระราม ก็ควรกระทำที่ไม่รุนแรงเหมือนที่พระรามเองก็ไม่กระทำเช่นนั้นด้วยพระองค์เอง ดังนี้

พระลักษมณ์คัดมือตัดเท้าตัดหูตัดจมูกนางสำนักรา(ถึงเป็นนางยักษ์ก็เป็นยักษ์ประเภทรักสวกรังงาม) จนไร้ทางต่อสู้แล้วยังไล่ตีซ้ำ (ยังแหย่เสียดีกว่าฆ่าให้ตาย)

๑ ครั้นว่าจะฆ่าให้มึงตาย

โลกจะยินร้ายไปภายหน้า

กูนี้จะไว้ชีวา

แต่จะทำให้สำน้ำใจ

ว่าพลางคัดกรรอนบาท

ทั้งจุมูกหูขาดเลือดไหล

แล้วไล่ตีซ้ำกระหน่ำไป

จนไกลธรรณูฤๅฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 538)

พระลักษมณ์คัดมือทั้งสองข้างของนางอัศมุขีแค้นางลวนลาม แล้วตีซ้ำ

๑ เฉชะพระมนต์เชียวชาญ

นางมารก็สิ้นกำลังกล้า

ตกลงมาจากเมฆา

พระอนุชาเหยียบบอกลงไว้

ชักพระขรรค์บันกรทั้งสองขาด

อสุรีไม่อาจต่อได้

โบราณด้วยคันธนูชัย

ยับไปทั่วทั้งอินทรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 11-12)

ทั้ง ๆ ที่มีสติดี พระลักษมณ์ใจดำกลับกล้ำประหารนางสีดา แต่เพราะเป็นคำสั่งพระราม
ถ้าอยากจะช่วยนางสีดาจริง ๆ ให้ใครไปทูลสามพระมารดา ก็คงพอช่วยทูลาได้

๑ ครั้นได้สติสมประดี

ขอรุณสีเหินือเกศา

กราบลงแทบบาทแล้วสมา

ขอขามิเวลาต่อกัน

จำเป็นจะทำตามโองการ

ของพระอวตารรังสรรค์

ว่าแล้วจับพระแสงพรายพรรณ

จะพิณาดฟาดฟันนางเทวีฯ

๑ แล้วคิดเกรงองค์พระทรงจักร

หักใจดับโทมนัสสา

ถูกขึ้นแกว่งพระแสงศักดิ์ดา

หลับตาลงแล้วก็หวดไปฯ

๑ พระขรรค์แก้วศักดิ์ดาราวุธ

หลุดจากพระกรหาญไม่

สำคัญว่าพินางบรรลัษ

สลบไปไม่เป็นสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 339)

ภาพที่ 323 พระลักษมณ์ประหารนางสีดา ลงพระขรรค์

ที่มา: [http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=14-11-](http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=14-11-2008&group=13&gblog=27)

2008&group=13&gblog=27

บทบาทของพระลักษมณ์ในบทละครรามเกียรติ์

พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระราม ด้วยคำสั่งของพระอิศวร ขอให้บริวารอันมีพระลักษมณ์ พญานันตนคราช และไพร่พลอวตารตามมาด้วย พระลักษมณ์เป็นหนึ่งในอวตารตามคำขอของพระนารายณ์ต่อพระอิศวร พระลักษมณ์มีบทบาทดังนี้

บทบาทแรก พระลักษมณ์คอยปรนนิบัติพระราม โดยมีห่างดังนี้

๑ เมื่อนั้น	พระลักษมณ์สุริยวงศ์นิษฐา
ภักดีปรนนิบัติพระพี่ยา	กับนางสีดาดวงจันทร์
ดั่งองค์บิดุเรศชนนี	ไม่มีรังเกียจเคียงคันท
เทียวหาผลไม้เผือกมัน	เป็นนิจทุกวันเวลา
ครั้นรุ่งก็จับขอกาน	กระเช้าสานแสกรใส่บา
เสด็จออกจากบรรณศาลา	ไปตามมรรคาพนาลัย (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 517)

๑ ตัวข้าผู้เป็นอนุชา	ขอถวายชีวาพระสีก
โดยเด็จไปรองสนองบาท	ยังอรุณหิมवादสังข
จะไปอยู่ที่ในพระนคร	จะถาวรเป็นสุขเมื่อไรมีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 408)

ภาพที่ 324 พระลักษมณ์คอยรับพระราชมโงการ

ที่มา: <http://www.siamensis.org/webboard/topic/323>

บทบาทที่สอง พระลักษมณ์พึงรับสั่งและปฏิบัติตามพระราชโองการของพระรามเท่านั้น

๑ เมื่อนั้น	พระรามสุริยวงศ์รังสรรค์
รับสั่งแล้วถวายบังคมคัล	จึงผันพักตรงมากล่าววาจา
ดูกรองค์พระอนุชา	กัณฑ์ผู้ร่วมชีวิตพี่
จงลงยกธนูโมลี	ดูทีจะหนักสักเพียงใดฯ
๑ เมื่อนั้น	พระลักษมณ์ผู้มีอัธมาศัย
บังคมก้มเกล้าแล้วออกไป	ตามในพระราชบัญชาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 328)

๑ จำเป็นจํารับพระ โองการ	ของพระอวตารทรงจักร
จึงพาพี่น้องนางลักษณ์	ไปให้พ้นพักตร์ภูมีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลก, 2549, หน้า 335)

การรบของพระลักษมณ์

1. พระลักษมณ์ต้องหอกโมกขศักดิ์พญากุมภกรรณ

๑ กวาดแกว่งหอกแก้วพรณราช	หมายมุ่งแล้วพุ่งไตรงไปฯ

๑ ต้องออกพระลักษมณ์สุริยวงศ์	จะดำรงกายไว้ก็ไม่ได้

ล้มลงกลางสมรภูมิชัย	ไม่เป็นสติสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลก, 2549, หน้า 421)

ภาพที่ 325 พระลักษมณ์ถูกหอกโมกขศักดิ์พญากุมภกรรณ

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=26-09-2008&group=13&gblog=11>

2. พระลักษณะต้องสรนาคณาพญาอินทรี

๑ เมื่อนั้น	อินทรีดลิตหิศักดิ์ยักษา
แอบอยู่ในกลีบเมฆา	สองตาเขม้นคอยที
๑ เห็นวานรไถ่รูกบถัน	กุมภทัณฑ์ม้ายพ่ายหนี
กริ้วโกรทพิโรธดั่งอัคคี	อสุรีขึ้นศรแล้วแผลงไปฯ
๑ เสียงสนั่นลั่นพื้นสุธาคล	เป็นนาคเกลือกกล่นไม่นับได้
พ่นพิษมีดคลุ้มดั่งคว้นไฟ	ไถ่รัดพระศรีอนุชาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 417-418)

ภาพที่ 326 อินทรีดลิตแอบแผลงศรนาคบาสนเมฆ

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=05-10-2008&group=13&gblog=13>

3. พระลักษณะต้องสรพพรหมาสตร์ของพญาอินทรี

๑ อินทรีดลิตเบือนกาอิน	เหมือนองค์อมรินทร์
ทรงคชเอราวัน	
๑ ช้างนิมิตฤทธิแรงแข็งขัน	เผือกผ่องผิวพรรณ
สีสังข์สะอาดโอฬาร	
๑ สามสิบสามเศียร โสกา	เศียรหนึ่งเจ็ดงา

ดั่งเพชรรัตนบุรี

๑ งามหนึ่งเจ็ดโบกขรณี

สระหนึ่งย่อมมี

เจ็ดกออุบลบันดาล

๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์

ดอกหนึ่งแบ่งบาน

มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา

๑ กลีบหนึ่งมีเทพริดา

เจ็ดองค์โสภา

แน่นน้อยลำพานงพาล

๑ นางหนึ่งย่อมมีบิรวาร

อีกเจ็ดเขาวมัลย์

ล้วนรูปนิรมิตมาชา

๑ บรรดาโยธำจุรงค์

เปลี่ยนแปลงกายคง

เป็นเทพไทเทวัญ

๑ ทัพหน้าอาร์กขไพโรสณฑ์

ทัพหลังสุบรรณ

กินนรนาคนาคา

๑ ปีกซ้ายอุยิตวิทยา

คนธรรพปีกขวา

ตั้งตามคำรับทัพชัย

๑ ล้วนถืออาวุธเกรียงไกร

โตมรศรชัย

พระขรรค์ท้าวถ้วนตน

๑ ลอยฟ้ามาในเวหน

รีบเร่งรีพล

มาถึงสมรภูมิชัย ฯ

ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ บทพากย์เอรำวัน (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 44)

๑ เมื่อนั้น

พระลักษมณ์สุริยวงศ์เรืองศรี

ฟังถูกพระพายพาที

ภูมิพิศเพ่งไปมา

เห็นฝูงเทวัญอัปสร

จับระบำรำฟ้อนในเวหา

พิศวงหลงเพลินจำเรียดา

พระอนุชาก็เคลิ้มสติไป

สิ้นทั้งท้าวพญาพานรินทร์

พวกพลกบินทร์น้อยใหญ่

ยิ่งดูก็ยิ่งประมาทใจ

มิได้ระวังอสุรีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลก, 2549, หน้า 550)

ภาพที่ 327 อินทรีประดับเป็นพระอินทร์

ที่มา: <http://www.thaigoodview.com/node/31378>

4. พระลักษมณ์ถูกหอกกบิลพัทของทศกัณฐ์

๑ เมื่อนั้น

กลัวจะต้องพิเภกสุรี

กบิลพัทพลัดมาต้ององค์

คกจากรถรตนาลัย

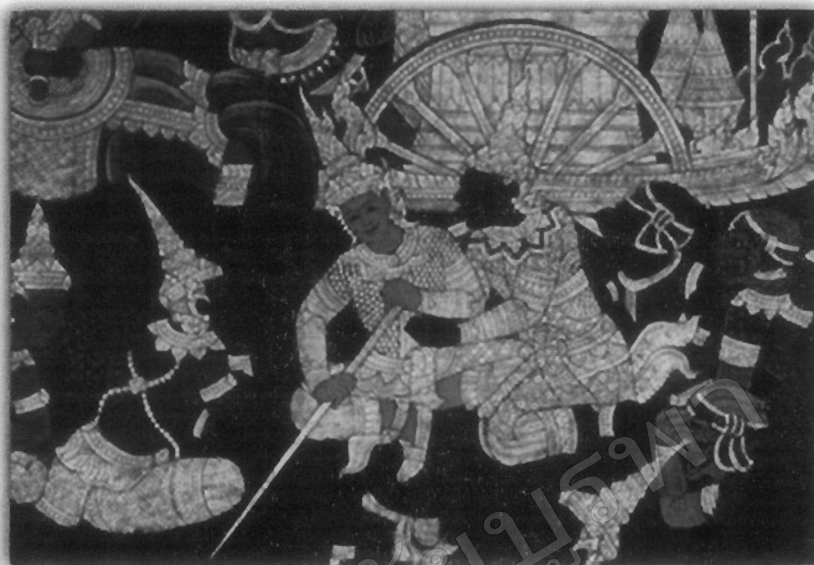
พระลักษมณ์ทรงสวส์ตรีศมี

ภูมิก่ปิดด้วยศรชัย

จะดำรงกายาก็ไม่ได้

ภูวไนยเฟื่องสิ้นชีวาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธชยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 281)

ภาพที่ 328 พระลักษมณ์ถูกหอกกบิลพัทของทศกัณฐ์

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=18-10-2008&group=13&gblog=17>

5. พระลักษมณ์สังหารอินทรชิต

๑ เมื่อนั้น

องค์พระอนุชาชาญสมร

เห็นจักรสำแดงฤทธิ์รอน

จึงจับศรพรหมาศตร์แผลงไปฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 631)

๑ ถ้าเนียงดีซังสายลมกรด

ถึงชั้นโสฬสก็หวาดไหว

ต้องกรอินทรชิตฤทธิ์ไกร

ซ้ายขวาขาดไปด้วยศักดา

แล้วศรพรหมาศตร์ไปสังหาร

ตัดเศียรขุนมารชักรา

กายตกยังพื้นพสุธา

ก็สุกสันชีวาทันทีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 1)

การอวดารของสามพระอนุชา

พระนารายณ์พาพระลักษมณ์ อาวุธและบริวารเข้าเฝ้าพระอิศวรและทูลขอพระอิศวรให้

พระลักษมณ์ อาวุธและบริวารอวดารไปพร้อมกันเรื่องนี้มีการช่อนกลศึกอยู่ดังนี้

พระนารายณ์และคณะที่มาเข้าเฝ้าพระอิศวรบรรยายไว้ว่า

๑ ลงไปช่วยกันปราบยุค

ให้โลกเป็นสุขเกษมศรี

ว่าแล้วจับสังข์โมลี

จักรแก้วมณีคทาอาวุธ

พาลักษมีลีลาศ

จากอาสน์ว่ารีกระษีร์สมุทร

สององค์ขึ้นทรงพญาครุฑ

ภูษงค์เทวัญก็ตามมาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 246)

ขณะที่มาประกอบด้วย พระนารายณ์ พระลักษมี สังข์โมลี จักรแก้ว มณีคชาวุธพญาครุฑ และภูษงค์เทวัญหรือพญาอนันตนาคราช แต่ที่จะอวดารลง ไปไม่มีพญาครุฑ ดังนี้

๑ จะขอคทาเพชรจักรา

ทั้งมหาสังข์ทักษิณาวฏ์

กับนาคอันเป็นบัลลังก์ทรง

ไปเกิดร่วมพงศ์กษัตริย์...

ขอทั้งองค์พระลักษมี

ชนนีโลกยอดสงสาร

กับเทวาไปเป็นบริวาร

จะได้ช่วยสังหารกุมภันท์ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 247)

คำถามมีอยู่ว่า พญาครุฑไปไหน ทำไมพระนารายณ์จึงไม่ให้พญาครุฑอวดารไปด้วย ทั้งๆที่พญาครุฑมีฤทธิ์เดชเสมอด้วยพระนารายณ์ และพระองค์ก็ทรงต้องการผู้ช่วยปราบยักษ์ดังกล่าว

๑ ปางนีอสูรหนุ่ยภัย

เรื่องฤทธิ์สิทธิศักดิ์คัมภีรา

แต่ผู้เดียวจะล้างอาชรรม์

จะไม่สิ้นพงศ์พันธุ์ภัยฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 247)

ธรรมดาศาการศึก นักรบจะคำนึงถึงอาวุธและพาหนะที่ใช้ในการรบ แต่หากเป็นห้วงเมียบ ห้วงบ้านจะนำไปด้วยก็พอเป็นไปได้ แต่ถ้าไปรบแล้วทั้งพาหนะไว้คงจะผิดวิสัย พระลักษมีคือ พระมเหสี พญาอนันตนาคราชคือบัลลังก์ที่ประทับนอนเปรียบเป็นเตียงนอนเป็นบ้านได้ พญาครุฑ เป็นพาหนะของพระนารายณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการรบไม่แพ้อาวุธเลย ทำไมจึงไม่นำไป แท้จริง แล้วพญาครุฑก็ตามไปด้วยแต่...จากการวิเคราะห์เรื่องนี้มิใช่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์จะไม่ทราบ หากแต่ตั้งใจซ่อนกลศึกที่พระอิศวรวางอุบายไว้ การจุติ อวดาร ลงไปเป็นมนุษย์และลิง ต้องมีแก่นสารที่เป็นชีวิตลงไปเกิดด้วย ในกรณีหนุมาน มีกำลังหรือส่วนของพระอิศวรเป็นแก่นสารชีวิต ประคองวิญญาณ รวมกับอาวุธวิเศษ 3 อย่างที่เสริมให้ร่างกายแข็งแกร่งขึ้น ทหารวานรอื่น ๆ เป็น เทวดาจุติไปเกิด เฉพาะอาวุธก็ลงไปเป็นอาวุธ เช่น คันศร โมลี เกราะแก้ว พระขรรค์ แม้แต่ตรีเพชร ของหนุมานก็นำมาเป็นอาวุธ ได้อีก จากเหตุผลนี้ ผู้ที่จะลงไปเป็นพระอนุชา น่าจะเป็น พญาอนันตนาคราช พญาครุฑ และ พระลักษมี

จากทฤษฎีอภิปรัชญาพิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ได้จากชื่อ ดังนี้

นารายณ์ NARAYA กับ

ราม RAMA

ความต้องการช่วย กลายเป็น

ความกล้าหาญ

ลักษมี LAKSHMI	กับ	ลักษมณ์ LAKSHMANA
ความบริสุทธิ์ใจ	กลายเป็น	ความรัก
อนันต ANANTA	กับ	พรตBHARATA
ความประทับใจ	กลายเป็น	ความสำรวม
ครุฑ GARUDA	กับ	ศัตรู SHATRUGHNA
ความรือรือร้นจำเป็น	กลายเป็น	ความเกลียดชัง

ชื่อนั้นแสดงความสัมพันธ์กันซึ่งแสดงนัยของการอวดตามอสังการแห่งความหมาย

ภาพที่ 329 ครอนครัวของพระนารายณ์ ประกอบด้วยพระนารายณ์ พระลักษมี อนันตนาคและครุฑ
ที่มา: <http://www.vcharkarn.com/vcafe/?1841>

ถอดรหัสพระลักษมณ์

ท้าวทศรถ มีอัครลักษณะแสดงถึง ความสามารถ
นางสมุทรเทวี มีอัครลักษณะแสดงถึง ความสม่ำเสมอ
เมื่อ ความสามารถ + คืออย่างสม่ำเสมอ = ความรัก
พระลักษมณ์ มีอัครลักษณะแสดงถึง ความรัก
และจากลักษณะนิสัยของพระลักษมณ์ก็สอดคล้องกับความรัก

1. จรดจอไม่ห่างจากคนที่รัก
2. เวลาที่รักมักจะใจลอย เหมือนลอยขาดสติ
3. ใจร้าย ใจดำกับคู่แข่งหรือศัตรูความรัก
4. โกรธแค้นแทนคนรัก

พระลักษมณ์ คู่กับ นางอุรุมิดา ความรัก คู่กับ ความเข้าใจ
 ความรัก + ความเข้าใจ = ความห่วงหา ความอาทร

พระอังกาส มีอัครลักษณะแสดงถึง ความอาทร
 พระจันทร์เกตุ มีอัครลักษณะแสดงถึง ความห่วงหา
 ต้องหอกโมกษศักดิ์ มีอัครลักษณะแสดงถึง อาการรอกหัก

แก้ไขโดยพูดคุยกันระหว่างคุณทั้งสาม ตกกลงโดยใช้น้ำทั้งห้า น้ำใจ น้ำคำวาจา น้ำตา
 น้ำพักน้ำแรง ตกกลงกันอย่าให้ข้ามวันข้ามคืน

ต้องศรนาคบาศ มีอัครลักษณะแสดงถึง อาการหลงไหล
 แก้ไขโดยชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่อง จุดอ่อน
 ต้องศรพรหมาสตร์ มีอัครลักษณะแสดงถึง อาการบั่นใจ (แบ่งใจให้คนอื่น)
 แก้ไขโดยแสดงว่าตัดใจได้
 ต้องหอกกบิลพัท มีอัครลักษณะแสดงถึง อาการเจ็บชษาด
 แก้ไขโดยมีผลประ โยชน์เข้ามาแทรก
 ปราบอินทรีชิต มีอัครลักษณะแสดงถึง ความรักชนะความใคร่
 นางสีดา

ภาพที่ 330 นางสีดา

ที่มา: <http://fb.sanook.com/tags/%E0%B8%AA%E0%B8%A7%E0%B8%A2%E0%B9%86/>

นางสีดา Sita สันสกฤต : सीता อวตารมาพร้อมกับพระราม เกิดเป็นธิดาท้าวทศกัณฐ์ และนางมณโฑ หน้าตางดงาม ลักษณะท่าทางดีเลิศ เมื่อแรกเกิดร้องออกมาว่า “ผลาญราพณ์” 3 ครั้ง ดังนี้

๑ เมื่อนั้น	นวลนางมณโฑมารศรี
ครั้นได้สุกฤกษ์ยามดี	เทวีประสูติลูกกรกฯ
๑ เป็นบุตรีศรีสุกลักษณ์เลิศ	งามประเสริฐดั่งนางในไตรจักร
ผิวพรรณนวลละอองผ่องพัศตร์	ผิสุริยวงศ์ชัยในลงกา
นางนั้นร้องขึ้นว่า ผลาญราพณ์	สามคาบปรากฏถ้วนหน้า
แต่องค์บิดุเรศมารดา	ไม่ได้ยินวาจานางนงลักษณ์ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 274)

พิเภกทำนายว่าเป็นกาลกนิษฐิ์ จึงถูกนำไปพอบไปลอยน้ำ พระฤๅษณ์กพบจึงนำไปฝาก รุกขเทวดาฝั่งดินไว้ และชุบขึ้นมาเมื่อลาผนวช

นางสีดาอภิเษกเป็นมเหสีของพระราม มีโอรส คือ พระมงกุฎ และพระโอรสที่พระฤๅษณ์ วมฤๅษณ์ให้อีกพระองค์ คือ พระลพ

ภาพที่ 331 นางสีดาลอยน้ำมาในพอบ

ที่มา: <http://www.thaigoodview.com/library/contest2552/type2/thai03/13/r10.html>

ภาพที่ 332 นางสีดากับพระราม

ที่มา: <http://www.thaifolk.com/Doc/gallery/utai/image/00100048.htm>

ภาพที่ 333 นางสีดากับพระมงกุฎ พระลบ

ที่มา: <http://www.dollsofindia.com/product/hindu-posters/sita-with-luv-and-kush-reprint-on-glazed-paper-CH85.html>

นางสีดามีรูปร่างหน้าตางดงามกว่านางอัปสรสวรรค์ธรรมดา งามกว่าพระอุมา พระ
ลักษมี และ พระศรีสวตี รวมกัน ดังที่นางกำนัลนักขาบรรยายชมโฉมนางสีดาให้ทศกัณฐ์ฟัง ดังนี้

๑ เลิศลักษณ์ทรงเบญจกัลยา ทั้งโลกจะเปรียบก็ไม่มีฯ

๑ จะเปรียบพระลักษมีศรีสวัสดิ์ พระสุรัสวดีเสนาหา

ทั้งโฉมสมเด็จพระอุมา นื่องเห็นว่าดีกว่าทั้งสามองค์

จะจัดงามสามนางประมวณเข้า ไม่เทียมเท่าสีดานวลหง

แม้ใคร ได้เห็นนางโฉมขง จะงวยงหลงลืมสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 563-564)

ภาพที่ 334 นางสีดาตอนผนวช

ที่มา: http://www.cp.eng.chula.ac.th/cg/khon_web/khon_archive/character.php

ภาพที่ 335 นางสีดาคอนผนwxในภาพยนตร์รามายณะ

ที่มา: <http://mashedmusings.wordpress.com/2012/11/04/costa-chatter-sita-and-draupadi/>

ลักษณะนิสัยของนางสีดา

1. นางสีดาชอบอยู่อาศัยแบบฤๅษี ตั้งแต่เล็กจนโตนางสีดาชอบอยู่อาศัยแบบฤๅษีนักบวช

1.1 นางสีดาลอยน้ำมาอยู่กับฤๅษีชนก

๑ ถวยได้ผอบสุวรรณ

พระนักรรรม์ขู่ไว้ในหัตถา

กกก็ว่าขี้ฝุ่นคืนกลับเข้ามา

ยังท่อมหาวิธีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 280)

1.2 นางสีดาอภิเษกแล้วออกผนwxเป็นฤๅษีอยู่กับพระราม

๑ คิดแล้วจึงเปลื้องเครื่องประดับ

สำหรับอัครเสน่หา

ออกจากพระกายกัลยา

ทรงเพศเป็นดาบสินีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 408)

๑ ครั้นถึงจึงถวายอภิวัตน์

พระสามิธิราชทรงศร

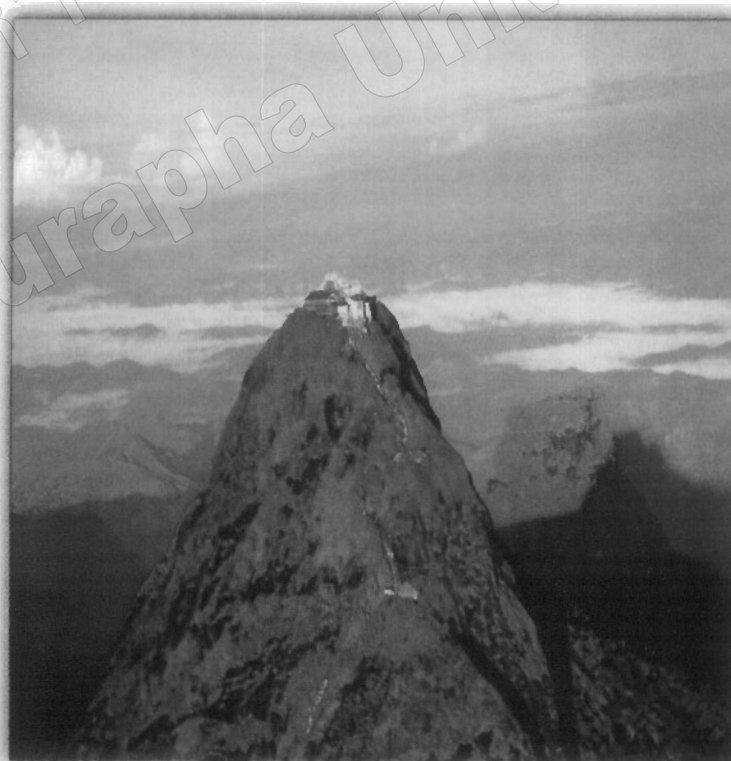
ทูลว่าข้าบาทบังอร

ขอตามเสด็จจรพระทรงฤๅษีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 409)

1.3 หลังจากพระรามสั่งประหาร นางสีดาอยู่กับฤๅษีวัชเมศ

- ๑ เมื่อนั้น
อยู่ด้วยพระมหานักธรรม
พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 350)
2. นางสีดามีความเป็นอยู่ในที่ลับเสมอ ๆ
- 2.1 นางสีดาถูกพระฤๅษีชนกฝังไว้ใต้ดินจนกระทั่งลาผนวช
- ๑ ก็เกิดเป็นบัวทองโสภะ
เบิกบานเกษรขจรรส
แล้วสังคยผู้ร่วมฤทัย
พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 282)
- 2.1 นางสีดาถูกทศกัณฐ์ซ่อนไว้ในสวนอโศกवादิกา
- ๑ ถิ่นถึงตำหนักที่ประพาศ
ก็วางองค์สีดาเทวี
พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 595)
- นวลนางสีดาสาวสวรรค์
ที่ในอรัญญิกฯ (พระบาทสมเด็จพระ
พระดาบสหยิบเอาผอบใส่
จงกลบเกลี่ยดินให้เสมอดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ
ในราชอุทยานยักษี
ลงที่แท่นแก้วอลงกรณ์ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

ภาพที่ 336 อโศกवादิกาที่คุ้มขังนางสีดา

ที่มา: <http://2.bp.blogspot.com/>

2.2 นางสาวอยู่กับฤๅษีวัชรมฤคในอาศรมเรือนลับในป่า

- ๑ ว่าพลางจงมือกันไคลคลา เลี้ยวลัดเข้าป่าพนาลีฯ
- ตามมาเห็นว่าจะใกล้ทัน ก็เดินคืบเลี้ยวเลาะลัดหนี
- ข้ามการผ่านเนินคีรี ตรงไปยังที่ศาลาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 428-429)

2.3 นางสาวอยู่ในสถานที่ลับที่บาดาลกับท้าววิธมนาคา

- ๑ เมื่อนั้น นางสาวเขยออกสงสาร
- อยู่ยังพิภพบาดาล ในปราสาทสุรگانค์รูจีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 484)

3. นางสาวมีพฤติกรรมเอาแต่ใจตัวเองและเป็นเจ้านาย (คือ มีวาทีลึบป๋โน้มน้าวให้ผู้อื่นทำตามที่ต้องการได้) ดังนี้

- ๑ คิดแล้วจึงมีวาจาไป เอาโฉนจะนี้พระลักษมณ์
- ตัวท่านสิเป็นเพชรฆาต ถือราชอาชญาพระทรงจักร
- ไม่ทำตามบัญชาพระหรือลักษมณ์ มาเยี่ยงยักจะทำร้ายเรา
- เพราะเห็นว่าเป็นคนโทษ สัน โดยอยู่ในเงื้อมมือเจ้า
- แกลั้งกล่าววาจาให้เพราะเพรา โลมเล้าดังจริงทุกสิ่งไป
- อันคิดนี้พอเข้าใจอยู่ ด้วยกลางไพรใครหารู้เห็นไม่
- จึงหน่วงไว้ให้ชั่วระกำใจ ดีแล้วหรือไรให้ว่ามาฯ
- ๑ เมื่อนั้น พระลักษมณ์สุริยวงศ์กนิษฐา
- ได้ฟังดังหนึ่งสายฟ้า มาฟอนฟาดกายาพระทรงฤทธิ์
- ให้ล้มลงเหนือพื้นสุธาคล มีคมคนลั้งคลุ้มคลั่งจิต
- ร้อนรุ่มสมทรวงอยู่ด้วยพิษ ราพงคิดเห็นจริงทุกสิ่งไปฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 338)

4. นางสาวมีความเป็นตัวของตัวเองมากไม่ทำตามใจใครเลยแม้กระทั่งพระราม

- ๑ พิศก็รับตามพิศมี สิ่งดีพื้ที่ท่ามหนักหนา
- เอ็นดูบ้างเถิดนางกัลยา อย่าให้ชีวิตรวยปราณาฯ
- ๑ เกิดมาชาตินี้มีกรรม จะนำสนองจองเวรไปถึงไหน
- สิ้นบุญกันแล้วก็แล้วไป จะกัมน้ำอยู่ในพนาวัน
- ฝากตัวพระมหานักสิทธิ์ ไปกว่าชีวิตจะอาสัญ
- สามคนแม่ลูกด้วยกัน ที่ในพระบรรณศาลาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยคฟ้าจุฬาลงโลก, 2549, หน้า 439)

5. นางสีดามีพฤติกรรมแบบลูกผู้หญิงที่โดดเด่นน่าสรรเสริญและเป็นที่ประทับใจ เพื่อแสดงความรักจริงใจต่อพระราม

5.1 นางสีดาผูกคอตาย เพราะความเสียพระทัยที่โดนพวักษัณห์ดูหมิ่นดูแคลน

๑ ครั้นมาถึงต้นโศกใหญ่

ใกล้สระปทุมเกษร

พันผูกอรุณนิกร

บังอรทุดองค์ลงโศก

โอ้อวสเด็จพระพี่เจ้า

พระคุณปกเกล้าเกศ

เมืงจะสุดสิ้นชีวิ

ภูมิไม่ได้เห็นใจ

เสียทีครองตัวไว้ทำ

จะได้บังคมลากัหาไม

ตั้งแต่วันนี้จะลับไป

มิได้ฉลองบทมลาย

ร้าพลางขอรขึ้นเหนือเศศ

ไหว้ผูกเทเวศน์ทุกสถาน

กราบลงกับพื้นสุธาธาร

นงคราญร้าว่าด้วยอาวรณ์

ขอฝากสมเด็จพระหริวงศ

กับองค์พระลักษณณ์ทรงสร

อย่ามีทุกโศกโรคร้อน

แม้พระสักรตามมา

ช่วยทูลว่าข้า้นั้นเจ็บช้

ด้วยคำพวกพาลยักยา

บัดนี้ถวายบังคมลา

ไปยังฟากฟ้าคุษฎี

๑ ครั้นเสร็จฝากผูกเทเวศน์

เขาวเรศผู้มั่งมารศรี

นำวักโศกห้อยอินทรี

เทวีกีหน่วงขึ้นไป

๑ เอาญาผูกสอให้มัน

แล้วพันกับกิ่งโศกใหญ่

กลับเนตรดำรงปลงใจ

อรไทก็โจนลงมาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยคฟ้าจุฬาลงโลก, 2549, หน้า 133)

ภาพที่ 337 นางสีดาผูกคอตาย

ที่มา: <http://www.thaidphoto.com/forums/showthread.php?t=226470>

5.2 นางสีดาลุยไฟพิสูจน์ความบริสุทธิ์

๑ เมื่อนั้น

พระนารายณ์สุริยวงศ์เรื่องศรี

ก็จับแสงศรอันนี้

ภูมิผาดแพลงไปด้วยฤทธิ์ฯ

๑ สำเนียงปานเสียงลมกลปี

สะเทือนเลื่อนลั่นถึงดุสิต

โชติช่วงคังดวงอาทิตย์

ติดเชื่อเป็นประกายพรายตาฯ

๑ เมื่อนั้น

นางสีดาเขว่ยอดเสนาหา

เห็นเพลิงเรงโรจน์โชติฟ้า

แสงกล้าคังหนึ่งไฟกาล

น้อมเศียรอภิวาทพระสามี

เทวตั้งใจอธิษฐาน

กล่าวคำสัตยาสาบาน

ต่อเทวมนัฆวานพร้อมพัศตร์

ขอเทพท้าวทุกองค์

จงเป็นทิพย์พยานให้ประจักษ์

แม่นข้าระคนด้วยรสรัก

ด้วยทศพัศตร์แลชายใด

นอกออกไปจากพระจักรกฤษณ์มาตรแม่นแต่จิตพิสมัย

ไม่เชื่อต่อเบื้องบาทพระภูวไนยประกอบการสิ่งใดที่ไม่ดี

ของจงพระเพลิงเจ้าสังหาร

ชนมานข้าม้วยอยู่ที่นี้

ให้दनกรกอเวจี	แสนกลบัพันปือย่าพันทุกข์
แม่นข้าครองครองจักรวรร	เทวัญจงช่วยให้เป็นสุข
จะเหลียวข้างเข้าไปในเพลิงลุกทุกก้าวอย่าร้อนบาท	
แล้วคำรพบกongอัคร	ทั้งพระธรณีไล่เกศา
ครั้นเสด็จซึ่งตั้งสัตยา	ก็เสด็จลีลาลุยไฟ
๑ เคารพความสัตย์ที่ซื่อตรง	จะร้อนเบื้องบาทหงส์ก็หาไม่
มีประทุมทิพมาศอำไพ	เกิดขึ้นใจกลางเพลิงกาล
ขยาขยัมผกาเกษตร	ขยาจรรินรสหอมหวาน
รับรองบาทหงส์ทรงธาร	ทุกอย่างบหมาลัยเทวีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 453)

๑ อันหม่อสุรวานรินทร์	ทั้งสิ้นบนนิ้วเหนือเกศ
สรรเสริญความสัจพระเทวี	ยังมีท้าวหน้าพลับพลา
อมรินทร์เป่าสังข์เป็นโองการ	ขอเชิญยอดเขาวมาลัยเสนาหา
ด้วยมงคลมธุรสพนา	ให้ออกมาจากกลางกองไฟ
๑ เมื่อนั้น	นางสีดาเขว่ยอดพิสมัย
ได้ฟังองค์ท้าวหัตถ์สนั่น	ก็ออกไปจากกองอัคร
๑ นั่งลงน้อมเศียรอภิวาท	พระภักศสรีราชเรืองศรี
กับองค์หัตถ์สนั่นรับดี	ที่หน้าพลับพลาพรายพรรณฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 454)

ภาพที่ 338 นางสีดาลุยไฟ

ที่มา: <http://www.learnnc.org/lp/editions/ramayana/1202>

5.3 นางสีดาอายุแทรกแผ่นดินหนีไปอยู่บาดาล

๑ เมื่อนั้น	พระหริวงค์ทรงสวสดีรัศมี
เลี้ยวลัดศกัศเทวี	ในที่พระเมรุอำไพ
กรั้นไถลันงลักษณ์อักเรศ	พระทรงเดชฉวยปลายพระหัตถ์ได้
นางสะบัดด้วยกำลังว่องไว	แล้วชำแรกลงไปพระสุธาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 482-483)

พระพุทธรูปองค์ฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 482-483)

ภาพที่ 339 นางสีดาแทรกแผ่นดินหนีพระราม

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=16-11-2008&group=13&gblog=28>

บทบาทของนางสีดาในบทละครกรรมเกียรติ

นางสีดามีบทบาทดังต่อไปนี้

บทบาทแรก ผลาญราพณ์ นางสีดาคอยกำกัณฑ์ให้เกิดการทำสงครามล้างเผ่าพันธุ์ยักษ์

1. กำกัณฑ์พระรามให้ตามควางทองกำกัณฑ์ให้พระลักษมณ์ออกไปช่วยพระราม ทศกัณฐ์จึง

เข้ามาลักพาตัวไปได้เพื่อให้เกิดเป็นสาเหตุในสงครามการผลาญราพณ์

๑ พระองค์ผู้ทรงศักดิ์เดช	จงโปรดเสกข้าบาทมหศิริ
ช่วยจับสุวรรณมฤติ	มาเลี้ยงไว้ที่ศาลา
น้องรักจักได้เชชม	ให้เป็นบรมสุขา
แม่นดาบจงเอาหนังมา	ตัวข้าจะลาดเป็นอาสน์นอนฯ
๑ พระองค์ผู้ทรงศักดิ์ฤทธิ์	ทั่วทั้งทศทิศก็ปราบได้

อันกว้างสุวรรณอำไพ
แต่หากไม่ทรงพระเมตตา
แม้มิได้พญามฤคิ
ทูลพลางสะอื้นซบพักตร์
แสนทเวยวิงวอนรำพัน

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร, 2549, หน้า 576)

๑ จึ่งว่าอนิจจาเจ้าลักษมณ์
จะให้ตามไปช่วยพระจักรา
แสรังว่าสุราอุบายร้อง
จะละให้พระองค์บรรลือ
แม้เจ้ามือออกไปตามพี่
ว่าพลางซบพักตร์ลงโศกา

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร, 2549, หน้า 580)

2. กำกับหนุมานให้ตามพระรามและกองทัพมารับคนที่ลงกานางสีดาผูกคอตายให้หนุมานเห็น สั่งแกล้มดูหนุมาน ยักษ์ลักมาลึงพาไป เพื่อให้แน่ใจว่าพระรามยกกองทัพมาช่วยและเกิดสงครามผลาญราพณ์

๑ ครั้นเสร็จฝากฝูงเทเวศร์
นำวกังโศกห้อยอินทรี
๑ เอาญาผูกคอตายให้มัน
หลับเนตรดำรงปลงใจ
๑ บัดนั้น
ครั้นเห็นองค์อัครกัลยา

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร, 2549, หน้า 133)

๑ ดูกรคำแหงหนุมาน
โณจึงคิดเบาใจ
ทศพัคตร่มนลักเรหาหนี
มิหน้าซ้ำตัวท่านมา
ยิ่งจะเป็นที่รำคิน
ถึงองค์สมเด็จพระอวตาร

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร, 2549, หน้า 137)

ในหิมวาลย์ก็ย่อมมี
จึงแก้งว่ามารยาถกษี
ข้านี้จะมีวชิวัน
กับดักพระนารายณ์รังสรรค์
กัลยาคลั่งเกลือกเสือกไปฯ (พระบาทสมเด็จพระ

นี่หรือว่ารักพระเชษฐา
มากล้นคิดร้ายไม่อายใจ
จะเลียมล่องใจข้าหรือโณ
คิดไยจะหนีอนุชา
วันนี้เราจะม้วยสังขาร
กัลยาครวญคร่ำรำพันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

เขวเรศผู้มิ่งทหารศรี
เทวีก็นั่งขึ้นไปฯ
แล้วพันกับกิ่งโศกใหญ่
อรไทก็โณลงมาฯ
วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
ผูกคอตายโณมาก็ตกใจฯ (พระบาทสมเด็จพระ

อันคำของท่านหาขอบไม่
มิได้ตรึงตรองด้วยปรีดา
ข้อนี้ที่กั๊งขา
พาเราไปจากเมืองมาร
ทั้งสิ้นในทศทิศกาล
ผ่านฟ้าจะแหงนแกล้งใจฯ (พระบาทสมเด็จพระ

3. กำกับทศกัณฐ์โดยอยู่ลงกาจนกว่า งานผลาญราพณ์ (ทศกัณฐ์) สำเร็จลงได้

บทบาทที่สอง เป็นภรรยาพระรามนางสีดาเป็นภรรยาที่ไม่ตามใจพระรามและไม่ค่อยใส่ใจต่อความรู้สึกของพระราม จนกระทั่งเปลอเรือวาดรูปทศกัณฐ์ให้เป็นสาเหตุของการเลิกรา

๑ เมื่อนั้น

นางสีดาเขว่ยอดพิสมัย

พาชื่อไม่สงสยใจ

อรไทเชียนรูปอสุรรีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 328)

บทบาทที่สาม เป็นพระมารดา นางสีดาเป็นคุณแม่มีมือใหม่ที่เลี้ยงลูกแบบลองผิดลองถูก จนได้ฝูงวานรเตือนสติให้ดูแลลูก ฝากลูกไว้เมื่อนำลูกไปก็ลืมบอกกล่าวพระฤๅษี

๑ ลูกเอ็งซึ่งใส่ไว้ในอุ

ฝากกูให้ช่วยรักษา

เอาไปเมื่อไรนางสีดา

ไม่บอกไม่ว่าให้แจ้งใจ

ทำให้กูหายว้าวุ่น

จนตั้งกองกษัตริย์ใหญ่

จะชูปพระกุมารขึ้นไว้

ให้แทนโอรสนางเทวีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 356)

บทบาทที่สี่ เป็นนักบวช ปณินิบัติพระฤๅษี บทบาทนี้นางสีดาชอบและทำได้เป็นอย่างดี

ดังนี้

๑ เมื่อนั้น

นวลนางสีดาสาวสวรรค์

อยู่ด้วยพระมหานักรรรม

ที่ในอรัญญู

ปณินิบัติเข้าเฝ้าเป็นนิจ

ดั่งบิดุเรศก่อเกิดเกศ

ทั้งน้ำใจน้ำฉันทแลอัครี

กวาดแผ้วภูฏีทุกเวลาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 350)

กรรมของนางสีดา

มีบทที่กล่าวถึงกรรมของพระรามและนางสีดาอยู่หลายบท ดังนี้

๑ เมื่อนั้น

นางสีดาเขว่ยอดสงสาร

ไม่รู้ว่ปีศาจสาธารณ์

มาจงผลาญด้วยกลมารยาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 328)

๑ เมื่อนั้น

องค์พระอนุชาเรืองศรี

ได้ฟังพระราชเสาวนีย์

โศกกราบทูลกัลยา

ซึ่งพระองค์ครองสัจสุจริต

ก็แจ้งจิตน้อมนี้ไม่กังขา

ถึงทศพักตร์มันลิกไปลงกา

ยังรักษาองค์ไว้ไม่มลทิน

ผ่องแผ้วดั่งแก้วบรมจักร

สุรารักษ์นักสิทธิก็แจ้งสิ้น

แม่นพิรุฑูจิดราคิน
เหตุนี้เพราะเพื่อผลกรรม
สุดคิดที่จะล้างชีวลัย

พระพุทธรูปพาดูฟ้าโลก, 2549, หน้า 377)

๑ เชิญเสด็จตามกรรมก่อน
ตัวน้องจะกลับเข้าเวียงชัย
๑ เมื่อนั้น
ได้ฟังคำนางสีดา
จึงว่าคู่คู่พระราม
เมื่อครั้งทศพัทธ์มันลักไป
ได้นางมาลยเพลิงถวายเป็น
ประจักษ์แจ้งทั่วฟ้าแดนดิน
ซึ่งเป็นทั้งนี้ก็เพราะกรรม
อย่าอาวรณ์ร้อนร่ำรำคาญ

พระพุทธรูปพาดูฟ้าโลก, 2549, หน้า 349)

๑ ทศพัทธ์รักแม่เจ้าหนี
เมื่อกรรมจะให้เป็นไป
พื่อให้พระลักษมณ์เอาเจ้า
หากบุญลูกรักอยู่ในครรภ์
มิได้สิ้นชีพวายปราณ
ลูกรักทั้งสองจงเมตตา

พระพุทธรูปพาดูฟ้าโลก, 2549, หน้า 427)

๑ เมื่อนั้น
ฟังนางสีดาวินิจฉัย
กับสองพระโอรสรัก
คั่งหนึ่งจะสิ้นสมประดี
ให้ร้อนใจดังสายฟ้าฟาด
ชลเนตรคลอคลอนัยนา
จึงมีวาจาอันสุนทร
เป็นเวรกรรมเราทำได้

ก็จะสิ้นชนมานเมื่อลุยไฟ
ซึ่งทำได้แต่ก่อนมาซัดให้
เชิญเสด็จไปตามเวรฯ (พระบาทสมเด็จพระ

อย่าทุกข์ร้อนพระทัยหม่นไหม้
มิให้ทันรุ่งสุริยันฯ เล่ม 4 หน้า 342
พระคาบสผู้ทรงศึกษา
มีคิดเมตตาอาลัย
จะไถ่ถามให้ประจักษ์ก็หาไม่
ภูวนายตามผลบุญสุรินทร
ตัดข้อวิมุติสงสัยสิ้น
หรือมาคิดกินแทนไม่ต้องการ
จึงจำให้พลัดพรากราชนาน
จะเลี้ยงหลานมิให้รำคาญ (พระบาทสมเด็จพระ

พื่อนี้รณรงค์เอามาได้
อรไทเขียนรูปทศกัณฐ์
เอาไปสังหารชีวลัย
ทั้งความสังกรรมก็ลบล้าง
แล้วทำทรมานเจ้าหนักหนา
อดโทษบิดาอย่าน้อยใจฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระรามสุริยวงศ์รังสรรค์
ทรงกันแสงโสกลโสกล
อันทรงเขวาลักษณ์เฉลิมศรี
อยู่ที่พระบรรณศาลา
แสนสวาทด้วยสามเสนหา
ปี่มประหนึ่งชีวาจะบรรลือ
ดวงสมรพี่ยอดพิสมัย
จึงให้เกิดเหตุเภทพาลฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 431)

๑ เกิดมาชาตินี้มีกรรม

สิ้นบุญกันแล้วก็แล้วไป

จะนำสนองจองเวรไปถึงไหน

จะก้มหน้าอยู่ในพนาวันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 439)

๑ เอนอกลงเห็นอับลลึงค์อาสน์

กอดสองโอรสร่วมชีวา

ชลนัยน์คลั่งคลอดวงเนตร

อนิจจาเสียดาเทวี

จะนิทราหรือจะคิดถึงโอรส

หรือจะคิดแค้นที่ทวีไป

แต่คิดคิดก็แสนสลดคิด

อกเอ๋ยจะมีแต่เวทนา

ชะรอยชาติก่อนเราพรากสัตว์

เวรนั้นจึงตามมาทัน

อกเอ๋ยครั้งนี้ไม่มีสุข

กรวญพลางชลเนตรคลอพักตร์

ภูวนาถเสวราโหมนัสสา

แนบไว้ซ้ายขวาพระอินทรีย์

แสนทวยถึงองค์มหี

ปานนี้จะเป็นประการใด

หรือจะทรงกำสรดละห้อยให้

หรือจะคอยคลายใจที่โกรธา

ร้อนจิตทั่วผิวมังสา

จะทนทุกข์ทรมานเป็นนิรันดร์

ให้พลัดคู่ร้างความเกษมสันต์

ให้พรากจากกันไปทั้งรัก

แสนทุกข์แสนทวยคั่งต้องจักร

กอดสองลูกรักกลับไปฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 457-458)

๑ เมื่อนั้น

ฟังฝูงอนงค์ก้านิล

ชลนาคลอลองนงเนตร

แล้วมีเสาวนีย์ตรัสไป

จึงวิบัติพลัดพรากจากสุข

จงคิดถึงความอนิจจา

ทุกข์สุขย่อมมีเหมือนกัน

นวลนางสีดาสาวสวรรค์

รำพันโศกาอาลัย

อัศเรศทอดถอนใจใหญ่

เป็นกรรมของเราได้ทำมา

แสนทุกข์ทรมานอยู่ในป่า

ธรรมดาเกิดมาในโลกีย์

อย่าโศกสลดปีเลยนางสาวศรีฯ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธชยอศฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 468)

ทั้งนางสีดาเอง พระรามอวตารของพระผู้เป็นเจ้า และผู้ทรงศีลฤทัยข่มฤค ต่างก็พูดถึงกรรมของนางสีดา เห็นได้ชัดเจนว่ากรรมอันนี้มีจริง ส่งผลให้พระรามเข้าใจนางสีดาผิด ถึงขั้นประหารชีวิต ถ้าพิจารณากรรมที่นางสีดาทำในชาติปัจจุบัน มีที่สำคัญ 2 ข้อ คือ

1. เป็นเหตุให้เกิดปิตุฆาต คือนางสีดาเป็นสาเหตุให้ทศกัณฐ์ถูกพระรามสังหาร โดยรู้มาตั้งแต่เกิดจากการร้องตอนประสูติที่ว่า “ผลาญราพณ์”

ปีติมาเป็นอนันตริยกรรม อันส่งผลกรรมให้เกิดธรณีสูบและผลกรรมเอนกอนันต์ ถึงแม้กรรมของนางสีดา ยังไม่ถึงขั้นอนันตริยกรรมก็ยังส่งผลใกล้เคียง คือนางสีดาต้องแทรก พสุธาหนีลงไปบาดาลดังนี้

๑ เมื่อนั้น	พระหริวงศ์ทรงสวัสดิ์ศรี
เลี้ยวลัดศกัศเทวี	ในที่พระเมรุอำไพ
ครั้นใกล้ถึงลักษณอัฏเรศ	พระทรงเดชฉายปลายพระหัตถ์ได้
นางสะบัดด้วยกำลังว่องไว	แล้วชำแรกลงไปพระสุธาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 482-483)

2. เป็นเหตุให้พระมารดาสูญเสียพระสามี กล่าวคือนางมณโฑเสียใจที่สูญเสียทศกัณฐ์ ผู้เป็นสามี เป็นผลทำให้นางสีดามีอันเลิกราไปกับพระราม

๑ นางมณโฑว่าโอ้พระทรงฤทธิ์ทั่วทั้งทศทิศไม่หาได้	
ควรหรือมาสวรรค์กลับ	หนีไปฟากฟ้าคชภู
ทั้งถ้าน้อยไว้ให้ลำบาก	จำจากได้เบื้องบพศรี
อยู่หลังตั้งแต่จะโศก	แสนทวิด้วยเทวชนทุกเวลาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 437)

คิดถึงชาติปางก่อนพระลักษมีไม่มีกรรมอันใดผูกพันกับทศกัณฐ์ พระลักษมีเกิดจากทะเล น้ำนมอันบริสุทธิ์ไว้บำปมลทิน กรรมที่นางสีดาจะผลาญราชนิเวศน์จึงไม่น่าจะเป็นของพระลักษมี และ ที่กล่าวในนิทานพระรามหลายตอนว่า ชาติก่อนของนางสีดาคือชายาของพระอินทร์หรือนางอัปสร ที่ถูกทศกัณฐ์ข่มเหง ก็คงไม่ใช่ เพราะพระนารายณ์มีศักดิ์สูง คงไม่ลดองค์เป็นสวามีของชายาพระอินทร์หรือนางอัปสรไหน ๆ

นางสีดากับความลับในการอวดาร

สามตัวละครหลักที่เป็นกุญแจ ส่วนประกอบสำคัญที่สุดในการล้างผลาญวงศ์ยักษ์ คือ

1. พระราม ผู้ทำลายล้างผลาญวงศ์ยักษ์
2. นางสีดา ผู้ที่ถูกใช้เป็นเหตุผลในการผลาญวงศ์ยักษ์
3. ทศกัณฐ์ ยักษ์ที่ทำให้วงศ์ยักษ์ถูกทำลายล้าง

ตัวละครทั้งสามเป็นหลักสำคัญจริงๆ ในแผนการปราบวงศ์ยักษ์ ขาดใครไปไม่ได้ ถ้า พระรามไม่ออกป่า ไม่ตามกวางทอง ไม่ตามนางสีดา ไม่ฆ่ายักษ์ เรื่องก็ไม่เกิด และถ้าหากนางสีดา อยู่ในเมืองไม่ตามพระรามออกป่า ไม่บังคับแบบจะเป็นจะตายให้พระรามตามกวางทอง หรือตาม หนุมานกลับเมืองอันเป็นสำนวน ยักษ์ลักมาลงพาไป เรื่องก็ไม่เกิด ถ้าทศกัณฐ์ ไม่ทิ้ง (สั่งฆ่า) นางสีดาตั้งแต่แบบาะ หรือถ้าทศกัณฐ์กลับใจยอมคืนสีดาดังแต่ต้น หรือทำตามคำตัดสินของ

ทำมาลีวราช เรื่องก็ไม่เกิดอีก แต่การวางแผนของพระอิศวรต้องสำเร็จแบบพลาดไม่ได้ตามหลักแผนการศึกษา ตัวละครแรกเป็นตัวละครที่พระอิศวรไวใจทำหน้าที่ปราบปรามอยู่แล้ว คือ พระนารายณ์ ปัญหา คืออีกสองตัวละครที่เหลือ อันเป็นเงื่อนไขอุบายศึกของพระอิศวร คือนางสีดา และทศกัณฐ์ ตัวละครนางสีดาคืออยู่ในลังกาในเมืองยักษ์เกือบ 14 ปี พระอิศวรทรงรู้นิสัยสันดานของทศกัณฐ์เป็นอย่างดี ตั้งแต่ ลวนลามนางสววรรค์หยามเกียรติเทวดา ถึงขนาดทูลขอพระอุมาไปอย่างไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง ผิดวิสัยที่จะให้มหาเทวีลঙ্กษามีผู้บริสุทธ์สะอาดที่สุดในสรวงสวรรค์เพราะเกิดจากเกษียรสมุทร จะทรงมาต้องมีมลทิน นางสีดาก็มีลักษณะที่พระรามต้องเกรงใจ ผิดกับพระลักษมีที่ทรงใจพระนารายณ์จนไม่ปลุกจากพระบรรทม

จากบทของนางสีดา

๑ แต่หากไม่ทรงพระเมตตา

จึงแกล้งว่ามารยาชกัณ

แม้มิได้พญามฤคิ

ข้านี้จะมีวชิวัน

ทูลพลางสะอื้นซบพักตร์

กับดักพระนารายณ์รังสรรค์

แสนทวยวิงวอนรำพัน

กลียกถึงเกลือกเสือกไป ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 576)

เทียบกับบทของพระลักษมี

๑ เมื่อนั้น

องค์สมเด็จพระลักษมี

มีเทวราชเสาวนีย์

ว่านี่ก็แจ้งกิจจา

แต่พระองค์ซึ่งทรงไสยาสน์

จะปลุกเกรงราชโทษา

แม้จะเป็นการเร็วเจ้าโลกา

จงปลุกนิทราพระจักรี ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 245)

นางสีดานั้นมีกรรมจากการผลาญวงศ์กษัตริย์พร้อมพระราม (จะขยายความในบทนางสีดา) ก็ไม่น่าที่พระลักษมีจะต้องกรรมนี้ด้วยเพราะคิดเป็นพระอิศวร ถ้าหากพิจารณานัยกลศึก พระนารายณ์มีคู่สัมพันธ์อีกองค์นอกจากพระลักษมี คือ พระอิศวรเอง ตัวละครสีดาน่าจะเป็นพระอิศวรมากกว่าพระลักษมี ด้วยเหตุผลที่ว่า ประการแรก พระอิศวรเป็นสามีของอัปสราวดาร นารายณ์ที่แปลงเป็นหญิง ไม่แปลกที่พระอิศวรจะกลับมาเป็นหญิงมเหสีของพระราม (พระนารายณ์) ที่ใช้ชื่อนางสีดา (SITA) เพราะมเหสีที่พระอิศวรรักที่สุด มีชื่อว่า สตี (SATI) ผู้เป็นธิดาพระทักษะ พิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ได้จากชื่อ ดังนี้

สตี (SATI) กับ นางสีดา (SITA)

ประการที่สอง ที่ต้องปกปิดเพราะตามขัดติยะราชธรรมเนียมเมื่อกษัตริย์ทรงปลอม

พระองค์เสด็จประพาส จะแสดงเหมือนว่าพระองค์ยังทรงอยู่ในพระราชวังเพื่อการรักษา

ความปลอดภัย พระอิศวรก็เป็นประหนึ่งพระมหากษัตริย์แห่งสวรรค์ที่ยังคงธรรมเนียมไว้

ประการที่สาม ที่เทวดาส่วนใหญ่ที่ตามไปเป็นทหารพระรามล้วนเป็นเทวดาทหารของพระอิศวร ตามปกติน่าจะอยู่ดูแลพระอิศวรบ้าง ที่จุติไปหมดเพราะตามพระอิศวรที่อวตารลงไปเป็นนางสีดาพรรคพวกของพระนารายณ์ก็ลงไปหมดเช่นกัน

กุญแจสำคัญดอกสุดท้าย ทศกัณฐ์ นนทกลับชาติมาเกิด นนทยักษ์ล้างเท้าทางขึ้นเขาไกรลาส ธรรมดาเกินไปที่จะเป็นคู่ปรับของพระนารายณ์ ก่อนหน้านั้นนนทเป็นใครดังนี้

๑ ไฉนมีชอมาช้านาน	จำจะประทานพรให้
คิดแล้วก็ประสิทธิ์พรชัย	จงได้สำเร็จมโนรถ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 48)

๑ จะไฉนร้องเบื่องบาหา	ไปกว่าจะสิ้นชีวิ ฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 48)

ใครผู้ที่ใกล้ชิดพระอิศวร ขนาดที่ไว้วางใจเป็นตัวแปรสำคัญในกลศึก ผู้ที่คู่ควรต่อกรพระนารายณ์ และ ผู้ที่พระอิศวรเองลงมาเป็นริดาผู้ที่ปญญาณตนรองเบื่องบาหาไปกว่าจะสิ้นชีวิ

ทศกัณฐ์ก็มีลักษณะแข็งแรงมากยกเขาไกรลาสขึ้น พิจารณาแล้วคงเหลือเพียงผู้เดียวที่จะกลายมาเป็นนนท ผู้ที่เป็นเทพบุตรที่สนิทกับพระอิศวรที่สุด แข็งแรงสุดผู้นี้คือ โคนนทิ

๑ โคอุสุภราช	ร้ายกาจรณรงค์สูงใหญ่
สี่เท้าต่างผ่องของโย	หางขาวอำไพโสภ
หน้าเด่นดั่งใบโพธิ์ทอง	จับคล่องว่องไวใจกล้า (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 42)

อุสุภราชเทพบุตร “โคนนทิ” เป็นโคพระที่นั่งของพระอิศวร (รัตนฤทัย สัจจพันธุ์, 2554, หน้า 151)

พิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ได้จากชื่อ ดังนี้

นนท กับ โคนนทิ

ภาพที่ 340 โคนนทิ ผู้รองเบื่องบาทาพระอิศวร

ที่มา: http://watpaphukon.org/images/p07/06/img01_b.jpg

พิจารณาลักษณะของทศกัณฐ์ตอนพาพระอุมาจะกลับลงกา มีกิริยาตอนพาพระอุมาไป
ดังนี้

๑ จิ้งจอกพระบาทนางอรไท ทูนเศียรเหาะไปด้วยฤทธิ์ ๑ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 119)

ถ้าเปรียบเทียบกับที่พระอุมาทรงโคนนทิ ก็เห็นได้ว่าเป็นลักษณะเดียวกัน นนทิเทพบุตรผู้รองเบื่องบาทาไภยชัคคพระอิศวร หนึ่งในองค์อวตารของพระอิศวรเอง ภูมิจึงสำคัญอันเป็นกลศึกของพระอิศวรเมื่อทั้งสามภูมิจึงหลักล้วนอยู่ในแผนการ สองนั้นเป็นผู้ใกล้ชิด หนึ่งพระอิศวรคอยกำกับด้วย การผลาญวงศัภยก็คงเกิดขึ้น โดยไม่เกิดความผิดพลาดอย่างแน่นอนที่สุด

ภาพที่ 341 พระอิศวรกับพระอุมาทรงโค

ที่มา: <http://www.panoramio.com/photo/23996054>

ภาพที่ 342 ทศกัณฐ์ทูลพระอุมากับพระนารายณ์แปลง

ที่มา: <http://www.bloggang.com/viewdiary.php>

ถอดรหัสนางสีดา

ทศกัณฐ์	มีอัตลักษณ์แสดงถึง	ความกลัว
นางมณโฑ	มีอัตลักษณ์แสดงถึง	ความกตัญญู
เมื่อ	ความกลัว + ความกตัญญูรู้คุณ	= ความเกรงใจ
พระอิศวร	อวตารเป็น	นางสีดา
การให้	กลายเป็น	ความเกรงใจ

พระรามคู่กับ นางสีดา ความกล้าหาญ ต้องควบคู่กับ ความเกรงใจ
 นางสีดามีโอรส พระมงกุฎ พระลบ
 ความเกรงใจ ทำให้เกิด อำนาจ วาสนา (พระเดช พระคุณ)
 จากลักษณะนิสัยความเป็นเจ้านายทำให้ทุกคนทำตามคำพูดของนางสีดา
 เพราะนางสีดาก็คือความเกรงใจ

ภาพที่ 343 นางสีดาขอให้พระฤๅษีวิชฌมฤคหุบพระลบให้ด้วยความเกรงใจออกเกรงใจ

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=14-11-2008&group=13&gblog=27>

ตัวละครมนุษย์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครมนุษย์ 5 ตัวละครเป็นฝ่ายลงกา 3 คนคือ ท้าวทศกัณฐ์ กษัตริย์กรุงลงกา พญากุมภกรรณ อุปราชมกรุงลงกา และพญาอินทรชิต มกุฎราชกุมารกรุงลงกา ฝ่ายพลับพลาหรือฝ่ายพระราม 2 คน คือ พญาพิเภกที่ปรึกษาและหนุมาน ทหารเอก นอกจากหนุมาน ที่ทราบว่าเป็นอวตารของพระอิศวร นนทที่ตายแล้วมาเกิดเป็นทศกัณฐ์ ตัวละครอีก 3 ตัวไม่ได้กล่าวถึงการอวตาร จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า นนทเป็นอวตารของ โคณนที กุมภกรรณเป็นอวตารของพระขันธกุมารและอินทรชิต เป็นอวตารของพระอัชฌาณหรือ พระพิณาย ผู้ศึกษาจะแสดงถึงลักษณะชื่อที่มีความคล้ายสื่อความหมายตามอঙ্กการแห่งความหมาย ประกอบกับ ลักษณะนิสัยของตัวละครที่พ้องกันของตัวละครก่อนและหลังการอวตาร ตลอดจน

ความสัมพันธ์ทั้งในเชิงความหมายแฝงที่สอดคล้องกัน ตามที่ผู้ศึกษาจะอธิบายต่อไป

ภาพที่ 344 ห้องพระ โรงกรุงลงกา ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ และอินทรีชิต

ที่มา: <http://webboard.sanook.com/forum/?topic=3482248>

ทศกัณฐ์

ภาพที่ 345 ทศกัณฐ์

ที่มา: <http://www.thaigoodview.com/files/u30434/tosakan.jpg>

ทศกัณฐ์ (ผู้มีสิบคอ สิบศีรษะ) ท้าวราพณ์ท้าวราวณะ หรือ ราพณาสुर Ravana สันสกฤต: रावण, Rāvaṇa โอรสของท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎาภยตรีย์ครองกรุงลงกา เดิมเป็นยักษ์ชื่อ “นนทก” กลับชาติมาเกิด ซึ่งนนทกมีหน้าที่ล้างเท้าให้กับเทวดาทั้งหลายที่จะเข้าเฝ้าพระอิศวร ณ เชิงเขาไกรลาส ทศกัณฐ์เป็นสาวกผู้นับถือพระอิศวรอย่างเคร่งครัด ทศกัณฐ์ เป็นยักษ์รูปงาม มีสิบหน้า ยี่สิบกร ทรงมงกุฎชัย ลักษณะปากแฉะ ตาโพล่ง กายปกคิสีเขียว แต่มีนิสัยเจ้าชู้ ตอนที่ เกี่ยวพาราสีนางมณโฑ ได้เนรมิตร่างตนเองให้เป็นสีทอง

ภาพที่ 346 ทศกัณฐ์ ยักษ์วัดแจ้ง

ที่มา: <http://www.dhammajak.net/board/viewtopic.php?t=13491>

อาวุธของทศกัณฐ์มีดังกลอนต่อไปนี้ (วิกิพีเดีย, 2556)

กระที่บาทพาด โผน โจนรื่อง

กีก้องฟากฟ้าอิงอุด

มือหนึ่งจับศรฤทธิรุทร

มือสองนั้นยุคพระขรรค์ชัย

มือสามจับจักรกวัดแกว่ง

มือสี่จับพระแสงหอกใหญ่

มือห้าจับตรีแวงไกว

มือหกฉวยได้คทาธร

มือเจ็ดนั้นจับง้าวว่า

มือแปดคว้าได้พะเนินขน

มือเก้ากุมเอาโตมร

กรสิบนั้นหยิบเกาทัณฑ์

ภาพที่ 347 ทศกัณฐ์ทรงอาวุธ

ที่มา: <http://ร้านมรดก.com>

ครอบครัวทศกัณฐ์

ทศกัณฐ์เป็นโอรสของท้าวลัสเตียนและนางรัชฎา มีพี่น้องร่วมพระชนก 4 พระองค์ คือ

1. ท้าวกุเปริน พญายักษ์ครองเมืองกาลจักร
2. ท้าวทพนาสูร พญายักษ์ครองเมืองจักรวาล
3. ท้าวอัศราดา พญายักษ์ครองเมืองวัทกัน
4. ท้าวมาริน พญายักษ์ครองเมืองโสฬสนคร

ทศกัณฐ์มีอนุชาและกนิษฐาร่วมอุทร 6 พระองค์คือ

1. พญากุมภกรรณ อุปราชกรุงลงกา
2. พญาพิเภก ที่ปรึกษาพระราม
3. พญาขร พญายักษ์ครองเมืองโรมคัล
4. พญาทูษณ์ พญายักษ์ครองเมืองจารึกแคว้นชนบท
5. พญาตรีเศียร พญายักษ์ครองเมืองมฆวาริ
6. นางสำนักรา

มเหสี ชายา พระโอรส พระธิดา

ทศกัณฐ์มีมเหสี 2 พระองค์ พระโอรส พระธิดา 1,017 พระองค์คือ

1. นางมณโฑ มีพระโอรส พระธิดา คือ พญาอินทรชิต นางสีดา พญาไพนาสुरิวงส์
2. นางกาลอัคคี มีพระโอรส คือ พญาบรรลัยกัลป์

ภาพที่ 348 ทศกัณฐ์ นางมณโฑ นางกาลอัคคี และนางสนม

ที่มา: <http://www.era.su.ac.th/Mural/tossakan/images/tossakan2.JPG>

ทศกัณฐ์มีชายาคงนี้

1. นางข้างฟ้างมีพระโอรส คือพญาทศศิรีวัน พญาทศศิรีธร
2. นางปลา มีพระธิดา คือ นางสุพรรณมัจฉา
3. สนมสิบคนมีพระโอรส คือ พญาสิบรถ
4. สนมพันคน ที่พระโอรส คือ พญาสหัทสมุทร

ภาพที่ 349 ทศกัณฐ์ในภาพยนตร์รามายณะ อินเดีย

ที่มา: <http://www.flickr.com/photos/payalam/2922806664/>

พฤติกรรมของทศกัณฐ์

1. ทศกัณฐ์เป็นยักษ์เจ้าชู้ ชอบผู้หญิงสวย โดยไม่สนใจว่ามีสามีหรือไม่ และสามีเป็นใคร ไม่รู้จักกาลเทศะ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และไม่เจียมตัว ทศกัณฐ์ทูลขอประทานพระอุมาร เพราะพระอุมาสวยที่สุดบนสวรรค์

๑๐หังการอิมเอบก่าเรบฤทธิ	ไม่คิดถึงศักดิ์ยักษิ
โลกันเป็นพันพันทวี	อสุริทูลเจ้าโลกา
ตัวข้าเป็นเจ้าแก้หญ่ยักษิ	ไม่มีอัครเสน่หา
จะขอประทานพระอุมาร	ผ่านฟ้าจงได้ปรานีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 118)

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร, 2549, หน้า 118)

2. ทศกัณฐ์โลเลเปลี่ยนใจเมื่อได้ยินข่าวหญิงงาม เช่น เปลี่ยนใจขอประทานนางมณโฑ แทนพระอุมาร เมื่อพระนารายณ์แปลงบอกเล่า ดังนี้

ภาพที่ 350 พระนารายณ์แปลงบอกเล่าเรื่องนางมณฑา

ที่มา: <http://www.hindumeeting.com/forum/index.php?topic=3907.0>

๑ เมื่อนั้น จึงตอบไปด้วยไวยัญญา ชื่อว่ามณฑาเทวี ผิวพัศตร์ผ่องเพียงดวงจันทร์	พระนารายณ์ซึ่งเป็นอัชฌา นางหนึ่งลักษณาวีลาวัลย์ งามล้ำนรีในสรวงสวรรค์ สารพันเป็นที่จำเรณูรักฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 121)
--	---

หรือเมื่อได้ขึ้นนางสามนักขากล่าวชมโฉมนางสีดา ดังนี้ ๑ เมื่อนั้น ยิ่งฟังยิ่งเพื่อนสมประดี ตั้งแต่น้องท้าวมากล่าวถึง แสนรักสุดรักกัลยา	ทศเศียรสุริยวงศ์อัชฌา ที่ในรูปทรงนางสีดา ให้คำนึงในความเสน่ห์หา อสุราคลั่งคลุ้มกุ่มใจฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 564)
---	--

2. ทศกัณฐ์จึงฉกเอาเปรณที่ได้บุษบกสมบัติของพระบิดาอยากได้ไว้ครอบครองเอง (หวงสมบัติ)

๑ ให้คิดอิงฉาอาชรรพ์ ว่าองค์สมเด็จพระบิดา	แก่กุเปรณเซษฐา ขมทานุชบกไป
--	---------------------------------------